

Jaarverslag 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het
Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG.....	1
Voorwoord	3
Karakteristieken van het pensioenfonds	5
Profiel.....	5
Organisatie.....	5
Verantwoordingsorgaan.....	7
Deelnemersraad.....	7
Geschillencommissie.....	8
Beleggingsadviescommissie.....	8
Commissie Communicatie	9
Werkgroep Risicomanagement.....	9
Compliance officer.....	9
Externe ondersteuning	9
<i>Uitvoeringsorganisatie</i>	10
Waarmerkend Actuaris	10
Certificerend Accountant	10
Verslag van het verantwoordingsorgaan	12
Verslag van bevindingen van de Raad van Toezicht.....	16
Verslag van het bestuur.....	20
Algemeen.....	20
Personele wijzigingen.....	27
Overige ontwikkelingen	27
Pensioenparagraaf	30
Communicatieparagraaf	35
Beleggingsparagraaf	37
Uitvoeringskosten.....	54
Risicomanagement.....	58
Actuariële paragraaf	70
Toekomstparagraaf	76
JAARREKENING	82
Balans per 31 december	83
Staat van baten en lasten.....	84
Kasstroomoverzicht.....	85
Toelichting op de jaarrekening.....	86
Toelichting op de balans per 31 december	90
Toelichting op de staat van baten en lasten	114
OVERIGE GEGEVENS.....	122
Financiering en uitvoering van de pensioenregeling.....	123
Bestemming van het resultaat	123
Actuariële verklaring.....	124
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	126
Overzicht van externe managers en fondsen	128

Voorwoord

Belangrijke besluiten over de toekomst en einde kortetermijnherstelplan

In het verslagjaar heeft het bestuur een aantal belangrijke besluiten genomen met betrekking tot de toekomst van het pensioenfonds. Hierbij heeft de continuïteit van de dienstverlening aan de deelnemers voorop gestaan.

Nieuw bestuursmodel

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen, die in augustus 2013 is aangenomen, heeft als doel het bestuur van pensioenfondsen te versterken. Besturen moeten inspelen op de steeds wijzigende omstandigheden waaronder zij hun werkzaamheden uitvoeren. Het bestuur heeft in september 2013 de keuze gemaakt voor het paritaire bestuursmodel. In de nieuwe bestuursvorm is het bestuur verder versterkt door de opname per 1 januari 2014 van twee onafhankelijke deskundigen op het gebied van vermogensbeheer en risicomanagement. Op deze wijze is extra expertise in huis gehaald.

Vooruitlopend op de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen per 1 juli 2014, heeft het bestuur al per 1 januari 2014 een Raad van Toezicht geïnstalleerd en hiermee het intern toezicht vorm gegeven. Per 1 januari 2014 is ook een dagelijks bestuur geïnstalleerd dat dient als aanspreekpunt voor de uitvoeringsorganisatie(s) bij de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden. De deelnemersraad verdwijnt per 1 juli 2014 en er komt een nieuw verantwoordingsorgaan, bestaande uit 18 leden. De zes pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan zijn na het houden van verkiezingen benoemd. De samenstelling van het bestuur wijzigt opnieuw per 1 juli 2014 door de opname van een bestuurslid namens de zelfstandigen en een bestuurslid namens de pensioengerechtigden. Dit bestuurslid wordt voorgedragen door de zes gekozen pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan.

Nieuw pensioencontract

Het uitblijven van duidelijke politieke beslissingen over de inrichting van het nieuwe Financieel Toetsingskader, leidt er toe dat in het verslagjaar nog geen definitief besluit door de sociale partners genomen kon worden over de toekomstige vormgeving van de pensioenregeling. Op basis van de besluitvorming van sociale partners is de pensioenregeling voor het jaar 2014 aangepast voor wat betreft de wijzigingen als gevolg van de verhoging van de AOW-leeftijd en het fiscale kader voor de aanvullende pensioenen.

Nieuwe uitvoeringsorganisatie

In 2012 is het bestuur geïnformeerd door de aandeelhouders dat de huidige uitvoeringsorganisatie, A&O Services, verkocht zal gaan worden. Hierbij is door het bestuur de voorwaarde gesteld dat het pensioenfonds in de gelegenheid wordt gesteld om een zelfstandige afweging te maken of de gekozen uitvoeringsorganisatie wel past bij het pensioenfonds. In 2013 is het bestuur, na zorgvuldige afweging, tot de conclusie gekomen dat PGGM kwalitatief en tegen marktconform tarief de beste aanbieding heeft gedaan. Deze aanbieding is dan ook door het bestuur geaccepteerd. Het doel is om het vermogensbeheer per 1 april 2014 en de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning per 1 januari 2015 volledig bij PGGM onder te brengen. Op het moment van het schrijven van dit voorwoord is de transitie van het vermogensbeheer naar PGGM succesvol afgerond.

Dekkingsgraad

Ten opzichte van vorig jaar is de dekkingsgraad van het pensioenfonds verbeterd. Positief is dat BPF Schilders sinds eind augustus 2012 niet meer in een situatie van een dekkingstekort verkeert. Omdat er naar de mening van het bestuur sprake is van een robuust herstel is in het najaar van 2013 besloten om het geldende kortetermijnherstelplan buiten werking te stellen. De Nederlandsche Bank (DNB) heeft dit bevestigd.

Helaas blijft het herstel van de dekkingsgraad wel achter bij het langetermijnherstelplan. De financiële situatie is positief genoeg om niet aan het korten van pensioenrechten te hoeven denken. Toeslagverlening is in het verslagjaar, mede als gevolg van het aanleggen van extra financiële buffers, echter nog niet mogelijk geweest. Het bestuur vertrouwt erop dat het herstel zich in de nabije toekomst zal voortzetten.

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

De Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf (BPF Schilders), statutair gevestigd in Rijswijk (ZH), is opgericht op 2 april 1951. De laatste statutenwijziging was op 4 november 2011. BPF Schilders is aangesloten bij de Pensioenfederatie. BPF Schilders heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de aangesloten deelnemers. Hiertoe wordt voor circa 117.000 aangesloten actieven, gepensioneerden en ex-deelnemers circa €5 miljard vermogen belegd.

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur is als volgt:

Werkgeversdelegatie OnderhoudNL

- mr. J. van Walsem, werkgeversvoorzitter, vanaf 13 juli 2011 benoemd als bestuurslid, aftredend per 1 juli 2014 (niet herbenoembaar);
- A.Ph.M. Buller, werkgeverssecretaris, lid vanaf 1 oktober 2004, einde zittingsduur 1 oktober 2016 (niet herbenoembaar);
- mevrouw drs. C.M. van der Werf, lid vanaf 1 februari 2007, einde zittingsduur 1 februari 2015 (herbenoembaar);
- drs. K.B. van Popta, lid vanaf 1 januari 2006, aftredend per 1 januari 2014.

Plaatsvervangers

- drs. V.W.E. Sapuletej, plaatsvervangend lid vanaf 1 januari 2006, aftredend per 1 januari 2014;
- drs. K.B. van Popta, plaatsvervangend lid vanaf 1 januari 2014;
- vacature.

Werknemersdelegatie FNV Bouw

- drs. T.J.M. van Haaster, werknemersvoorzitter, lid vanaf 6 november 2012, einde zittingsduur 6 november 2016 (herbenoembaar);
- L.C.M. Leisink, lid vanaf 1 januari 2008, einde zittingsduur 1 januari 2016 (herbenoembaar);
- A.W. Timmerman, lid vanaf 1 februari 2005, afgetreden per 1 maart 2013;
- P.H. Roos, lid vanaf 1 maart 2013, einde zittingsduur 1 maart 2017 (herbenoembaar).

Plaatsvervanger

- mevrouw H. Plat, plaatsvervangend lid vanaf 14 april 2008, aftredend per 1 juli 2014.

Werknemersdelegatie CNV Vakmensen

- H.J. Wuijten, werknemerssecretaris, lid vanaf 1 januari 2010, einde zittingsduur 1 januari 2014, aftredend per 1 januari 2014.

Plaatsvervanger

- A.A. van Wijngaarden, plaatsvervangend lid vanaf 1 januari 2010, aftredend per 1 januari 2014;
- H.J. Wuijten, plaatsvervangend lid vanaf 1 januari 2014.

De statuten van BPF Schilders bepalen dat elke geleding afwisselend een kalenderjaar lang de voorzitter en de secretaris levert en wel zo dat de voorzitter en de secretaris in een kalenderjaar niet uit dezelfde geleding afkomstig zijn. Deze bepaling is gewijzigd per 1 januari 2014 in verband met de invoering van het nieuwe bestuursmodel van BPF Schilders.

◆ **Dagelijks beleid en uitvoering**

Het dagelijks beleid en de dagelijkse uitvoering van BPF Schilders is opgedragen aan de werkgeversvoorzitter en de werknemersvoorzitter. Het bestuur heeft de dagelijkse uitvoering uitbesteed aan de directie van A&O Services BV en A&O Vermogensbeheer BV. De directie van A&O Services BV en de directie van A&O Vermogensbeheer BV bestaan uit tenminste twee personen. De dagelijkse uitvoeringsbeslissingen zullen door de directie steeds gezamenlijk worden genomen. De directies voldoen aan dezelfde eisen van integriteit en deskundigheid als de bestuursleden van BPF Schilders. Per 1 januari 2014 heeft het fonds een dagelijks bestuur ingesteld. Het dagelijks bestuur bestaat uit de beide voorzitters en de onafhankelijke bestuursleden risicomanagement en vermogensbeheer. De taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur zijn opgenomen in een door het bestuur vastgesteld taken- en bevoegdhedenstatuut.

◆ **Bestuursvergaderingen**

Het bestuur heeft het afgelopen jaar elf maal vergaderd. De belangrijkste onderwerpen waren de transitie naar PGGM, de keuze en invoering van het nieuwe bestuursmodel, de uitvoering van het Quinto-P onderzoek, het risicomanagement, de representativiteit van BPF Schilders, de invoering van het convenant arbeidsongeschiktheid, het beleggingsbeleid, de risicohouding en de beleggingsovertuigingen, de evaluatie van het herstelplan, de actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn), de invoering van een nieuw pensioencontract, het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen, de jaarrekening, de opvolging van het DNB onderzoek naar de VPL-regeling, Wet BPF 2000, gevolgen nieuwe loon- en functiestructuur en de communicatie met de deelnemers.

Op 14 maart 2013 heeft het bestuur met de deelnemersraad en de Beleggingsadviescommissie (BAC) gesproken over de risicomanagementstrategie van BPF Schilders (onder begeleiding van Cardano) en de uitkomst van het onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers. Op 11 april 2013 heeft een themamiddag over de wet Versterking bestuur pensioenfondsen plaatsgevonden. De heer Riemen van de Pensioenfederatie heeft een presentatie gegeven over de verschillende bestuursmodellen en over de voortgang van een aantal ontwikkelingen op het gebied van Pension Fund Governance (PFG).

Op 29 mei 2013 heeft het bestuur tijdens een extra ingelaste bestuursvergadering opnieuw gesproken over de gewenste bestuursvorm en de criteria en het tijdschema voor de keuze van een bestuursmodel. Op 2 september 2013 heeft het bestuur onder begeleiding van PWC een workshop gehouden over de risico's van de transitie van A&O naar PGGM en de daarbij getroffen beheersingsmaatregelen. Op 12 september 2013 heeft het

bestuur, onder begeleiding van Cardano gesproken over de update van de risicohouding van het bestuur (ter voorbereiding op de ALM-studie voor het Beleggingsplan 2014) en de risico's van derivaten. Op 17 oktober 2013 hebben het bestuur en de BAC onder begeleiding van PGGM gesproken over het formuleren van beleggingsovertuigingen.

Verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is als volgt:

Werkgevers

- A. Lagerwey (OnderhoudNL);
- Vacature.

Werknemers

- A. van der Laan (FNV Bouw);
- A. Steensma (CNV Vakmensen, voorzitter).

Gepensioneerden

- T. Roorda (FNV Bouw, vice-voorzitter);
- J. Calkhoven (CNV Vakmensen).

Plaatsvervangers

- J.P.J. Bergen (FNV Bouw);
- H.J. Gossink (CNV Vakmensen).

Het reglement van het verantwoordingsorgaan bepaalt dat iedere geleding afwisselend twee kalenderjaren lang de voorzitter of de vice-voorzitter levert.

Het verantwoordingsorgaan vergadert minimaal een keer per jaar samen met het bestuur en verder zoveel als zij dat nodig acht voor het goed functioneren van het orgaan. In het verslagjaar heeft het verantwoordingsorgaan zeven maal vergaderd, waarvan eenmaal met het bestuur op 23 mei 2013.

Deelnemersraad

De samenstelling van de deelnemersraad is als volgt:

OnderhoudNL

- R.W.D. van Dijk.

FNV Bouw

Actieven

- J.P.J. Bergen;
- G.E.J. Braamhaar;
- H.J.M. van Kuijk;
- P. Postma, lid vanaf 1 januari 2013.

Niet actieven

- P.J.J.M. Smetsers (voorzitter);
- J. Bolink;
- M. Geurts, lid vanaf 1 januari 2013;
- L. Hirsch, lid vanaf 1 januari 2013;
- A. Kok.

CNV Vakmensen

Actieven

- H. Groeneveld;
- A. Steensma (secretaris).

Niet actieven

- J. Calkhoven (plaatsvervangend secretaris);
- H.J. Gossink, lid vanaf 1 januari 2013.

Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen

- J. From, lid vanaf 1 januari 2013.

De deelnemersraad heeft in het verslagjaar negen maal vergaderd waarvan twee vergaderingen samen met het bestuur.

Geschillencommissie

De geschillencommissie doet een uitspraak indien een geschil ontstaat tussen het bestuur en een belanghebbende.

Een geschil is een situatie waarbij het bestuur een bepaald besluit heeft genomen, maar waarbij de belanghebbende het niet eens is met de interpretatie van een regeling, besluit of afspraak.

De samenstelling van de geschillencommissie is als volgt:

- H. Dekker;
- T.W. Langhout;
- mr. W. van Heest, voorzitter.

Plaatsvervanger

- Vacature.

Beleggingsadviescommissie

Het bestuur laat zich op het gebied van vermogensbeheer ondersteunen door de beleggingsadviescommissie (BAC). De BAC geeft gevraagd en ongevraagd adviezen aan het bestuur ten behoeve van het door het bestuur vast te stellen beleggingsbeleid en de uitvoering ervan en vergadert vijf keer per jaar.

De BAC was tot 20 maart 2013 samengesteld uit drie externe leden en vier leden van het bestuur. Na deze datum is de BAC alleen nog samengesteld uit de drie externe leden.

De BAC bestaat uit de volgende leden:

- prof mr. dr. F.J. Ballendux (voorzitter), afgetreden per 1 januari 2014;
- drs. J.T.A.M. Jeurissen, lid vanaf 4 oktober 2007;
- drs. J.K.H. van Dam, (heeft niet deelgenomen aan de vergaderingen) afgetreden per 1 januari 2014;
- prof. dr. A.C.F. Vorst, voorzitter per 8 januari 2014;
- drs. T. Aaten, lid per 1 januari 2014;
- M.T.M. van Winden MBA, lid per 1 januari 2014.

Commissie Communicatie

De commissie Communicatie houdt zich bezig met de externe communicatie van BPF Schilders. De commissie is het klankbord voor uitvoeringsorganisatie A&O Services ten aanzien van alle communicatie van BPF Schilders. De commissie adviseert bestuur en deelnemersraad over het communicatiebeleid en het communicatieplan. De commissie heeft in 2013 vier keer vergaderd. De commissie Communicatie bestaat uit vier vertegenwoordigers uit het bestuur (twee van werkgevers- en twee van werknemerszijde).

De samenstelling van de commissie is als volgt:

- mevrouw drs. C.M. van der Werf (werkgeverslid bestuur BPF Schilders);
- A.W. Timmerman (werknemerslid bestuur BPF Schilders), vertrokken per 1 maart 2013;
- A.Ph.M. Buller (werkgeverslid bestuur BPF Schilders);
- L.C.M. Leisink (werknemerslid bestuur BPF Schilders), tot 1 maart 2013;
- P.H. Roos (werknemerslid bestuur BPF Schilders), lid vanaf 1 maart 2013;
- H.J. Wuijten (werknemerslid bestuur BPF Schilders), voorzitter vanaf 1 maart 2013.

Werkgroep Risicomanagement

De bestuurlijke werkgroep Risicomanagement adviseert het bestuur over het risicomanagement van BPF Schilders. De werkgroep heeft in 2013 vier keer vergaderd.

De werkgroep Risicomanagement bestaat uit twee vertegenwoordigers uit het bestuur (een van werkgevers- en een van werknemerszijde).

De werkgroep wordt ondersteund door een van de uitvoeringsorganisatie onafhankelijke risicomanager en medewerkers van de uitvoeringsorganisatie.

De samenstelling van de werkgroep is als volgt:

- drs. T.J.M. van Haaster, (werknemersvoorzitter bestuur);
- mevrouw drs. C.M. van der Werf (werkgeverslid bestuur).

Per 1 januari 2014 is de werkgroep Risicomanagement omgevormd tot een auditcommissie.

Compliance officer

Sinds 2008 is B.M. Peters van het Nederlands Compliance Instituut (NCI) te Waddinxveen de externe compliance officer.

Externe ondersteuning

BPF Schilders wordt bijgestaan door een externe adviserend actuaaris (Towers Watson Netherlands B.V.) en voor de ALM-studie door Ortec Finance.

Op het gebied van de managersanalyse en -selectie wordt het bestuur geadviseerd door Altis Investment Management. Cardano Risk Management fungeert als risicoadviseur en adviseert het bestuur als zodanig over het risicomanagement van het vermogensbeheer en de derivatenoverlay.

De heer drs. M.W. Lohman AAG van PricewaterhouseCoopers B.V. (PwC) is per 1 januari 2012 door het bestuur aangesteld als onafhankelijk risicomanager van BPF Schilders.

Uitvoeringsorganisatie

Het bestuur heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed. De pensioenadministratie, pensioencommunicatie en bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan A&O Services B.V. (A&O Services). Het vermogensbeheer is uitbesteed aan A&O Vermogensbeheer B.V. (A&O Vermogensbeheer). Uitgangspunt is dat het bestuur conform de eisen van de Pensioenwet verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Directie A&O Services

- mr. R.F. de Soet, algemeen directeur tot 14 februari 2014;
- M.P. Mos RA RC RBA, financieel directeur, vanaf 14 februari 2014 algemeen directeur;
- drs. F. Klinkenberg, operations & IT directeur (niet-statutair).

Directie A&O Vermogensbeheer

- drs. J.S.A. van Scheijndel, directeur;
- M.P. Mos RA RC RBA, directeur.

Waarmerkend Actuaris

Towers Watson Netherlands B.V.

Certificerend Accountant

KPMG Accountants N.V.

Kerncijfers 2008-2013

KERNCIJFERS					
(bedragen * € 1.000.000)	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	32.196	35.573	38.052	39.966	41.221
Gewezen deelnemers	47.765	46.988	48.490	53.442	73.194
Pensioentrekkenden	35.163	34.904	34.685	34.404	33.840
Totaal	115.124	117.465	121.227	127.812	148.255
Reglementsvariabelen					
Toeslagverlening (in %)	-	-	0,77	-	1,00
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	133,6	151,0	146,5	140,4	148,1
Pensioenuitvoeringskosten	12,6	10,6	10,1	9,9	9,6
Uitkeringen	130,4	135,2	142,0	153,4	125,4
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	4.959,1	5.035,2	4.540,2	4.071,2	3.592,9
Technische voorzieningen FTK	4.417,2	4.573,9	4.203,6	3.621,1	3.198,1
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	112,3	110,1	106,7	112,4	112,3
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK (in %)	115,9	112,9	114,7	118,2	117,1
Beleggingsportefeuille					
Vastgoed	449,9	464,6	458,0	440,0	409,2
Aandelen	1.846,7	1.466,4	1.173,7	1.257,5	1.090,0
Vastrentende waarden	2.291,5	2.244,9	1.924,1	1.768,9	1.679,2
Derivaten	350,4	689,1	681,0	312,9	177,7
Overige beleggingen *	41,1	163,1	237,2	203,3	169,3
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement (in %)	(0,7)	12,4	11,9	14,0	7,2
Benchmark (in %)	(1,3)	12,5	12,4	12,2	7,8
Z-score	0,33	(0,06)	(0,28)	1,17	(0,36)
Performancetoets	1,64	0,28	0,01	0,38	0,40

* De overige beleggingen bestaan uit hedge funds en grondstoffen

Verslag van het verantwoordingsorgaan

◆ Evaluatie oordeel over 2012

In 2013 heeft het verantwoordingsorgaan een oordeel uitgesproken over het handelen van het bestuur in 2012. Dit is gebeurd na bestudering van het jaarverslag van 2012, de jaarrekening 2012 en aanvullende informatie. Daarbij is gekeken naar het beleid van het bestuur, de uitvoering van het beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. In zijn oordeel over het handelen van het bestuur in het jaar 2012 heeft het verantwoordingsorgaan bijzondere aandacht geschonken aan de communicatie van BPF Schilders, de ontwikkeling van de nieuwe pensioenregeling (en dan met name procesmatig), de uitvoeringskosten, de advisering van de BAC aan het bestuur en het risicomangement.

Naar aanleiding van zijn oordeel over 2012 heeft het verantwoordingsorgaan enkele aanbevelingen gedaan aan het bestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur in 2013 geadviseerd om bij de start van ingrijpende projecten, zoals het nieuwe pensioencontract, vooraf een communicatieplan te schrijven hoe de verschillende stakeholders worden geïnformeerd en op welk moment. Het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur tevens geadviseerd om 'pijnlijke' maatregelen zoals het niet verlenen van toeslag extra aandacht te geven in het communicatieplan. Verder heeft het verantwoordingsorgaan het bestuur geadviseerd om plaatsvervangende bestuursleden regelmatig uit te nodigen om als toehoorder deel te nemen aan vergaderingen zodat ze goed op de hoogte zijn van wat er speelt binnen het bestuur en het fonds. Het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur ook geadviseerd om de toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot het verantwoordingsaspect (in het kader van de inrichting van het nieuwe bestuursmodel) goed te blijven volgen. Tot slot heeft het verantwoordingsorgaan het bestuur geadviseerd om in het communicatieplan 2014 een beleid op te nemen hoe om te gaan met sociale media.

Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur op een zorgvuldige wijze met de adviezen van het verantwoordingsorgaan is omgegaan. Het bestuur verzamelt alle adviezen en opmerkingen die zij van de certificerende actuaris, de accountant en het verantwoordingsorgaan naar aanleiding van het jaarverslag ontvangt en monitort gedurende het jaar hoe de verschillende adviezen/aanbevelingen worden geïmplementeerd.

◆ Oordeel over het handelen van het bestuur in 2013

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2014 het handelen van het bestuur in 2013 beoordeeld. Het verantwoordingsorgaan heeft dit gedaan aan de hand van onder andere de volgende documenten: het jaarverslag en de jaarrekening 2013, actuariële rapportages, notulen van het bestuur, adviezen van de beleggingsadviescommissie, de klachtenrapportage, verslagen van de commissie communicatie, het communicatieplan 2013, documenten met betrekking tot risicomangement, rapportages over duration- en valuta afdekking, de evaluatie van het herstelplan, documentatie met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen, documentatie over de overgang van de uitvoering van BPF Schilders van A&O Services naar PGGM, documentatie over het bestuursmodel en correspondentie met De Nederlandsche Bank.

Bij zijn oordeel over 2013 heeft het verantwoordingsorgaan de volgende drie aandachtsgebieden nader bestudeerd:

1. Overgang van BPF Schilders van A&O Services naar PGGM
2. Het nieuwe bestuursmodel
3. Relatie bestuur/DNB

Bij het formuleren van zijn oordeel heeft het verantwoordingsorgaan rekening gehouden met zijn eigen visie en missie die terug te vinden zijn op de website van BPF Schilders.

1. het verantwoordingsorgaan heeft ten aanzien van zijn oordeel de volgende overwegingen meegenomen: het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur in het proces van de uitbesteding van BPF Schilders aan een andere partij dan A&O Services in voldoende mate gekeken heeft naar alternatieven dan alleen uitbesteding. Nadat het bestuur tot de keuze was gekomen om de uitvoering van de pensioenregeling onder te brengen bij een andere partij dan A&O Services heeft het bestuur eerst een longlist en vervolgens een shortlist gemaakt van kandidaten en heeft daarna op basis van een groot aantal selectiecriteria een keuze gemaakt uit de kandidaten;
2. het is het verantwoordingsorgaan duidelijk geworden dat het bestuur met de kandidaten van de shortlist uitvoerige gesprekken heeft gevoerd waarbij PGGM uiteindelijk als beste partij naar voren is gekomen wat betreft prijs/kwaliteit verhouding;
3. het verantwoordingsorgaan heeft ook geconstateerd dat de overgang van BPF Schilders van A&O Services naar PGGM aanzienlijke kosten met zich meebrengt maar dat deze kosten goed zijn te verantwoorden en nauwlettend door het bestuur zullen worden gemonitord. Het bestuur verwacht dat de uitvoeringskosten van BPF schilders bij PGGM zullen dalen.
4. het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur het effect van een verdere krimp van de bedrijfstak op de uitvoeringskosten van BPF Schilders in kaart heeft gebracht. Dit zal door het bestuur worden meegenomen in de gesprekken met PGGM in het kader van de tussenevaluatie van de dienstverlening van PGGM op het gebied van de pensioenadministratie;
5. het verantwoordingsorgaan heeft bij het bestuur zijn zorgen uitgesproken over de wijze waarop de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan zijn betrokken in het hierboven genoemde proces;
6. het verantwoordingsorgaan heeft ook geconstateerd dat ondanks de grote tijdsdruk het advies van de deelnemersraad over de overgang naar PGGM van wezenlijke invloed heeft kunnen zijn op het uiteindelijke besluit van het bestuur;
7. ten aanzien van het proces om te komen tot een nieuw bestuursmodel heeft het verantwoordingsorgaan geconstateerd dat het bestuur zich in voldoende mate heeft verdiept in de materie, dat het bestuur de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan in een vroegtijdig stadium heeft betrokken bij de besluitvorming, dat het bestuur statuten, reglementen en functieprofielen tijdig heeft aangepast en dat adequate voortgang is geboekt bij de invoering van het nieuwe bestuursmodel;
8. het verantwoordingsorgaan heeft ook geconstateerd dat het proces van de voordracht van een bestuurslid namens de pensioengerechtigden door de zes gekozen pensioengerechtigde leden van het verantwoordingsorgaan verbeterpunten kent. De korte tijd die de zes gekozen pensioengerechtigde leden van het verantwoordingsorgaan hadden om tot een voordracht van een bestuurder te komen heeft een grote druk gelegd op het gevolgde proces.
9. het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat de Nederlandsche Bank het bestuur in 2013 kritisch heeft gevolgd en dat het bestuur veel tijd en energie heeft gestoken in het nemen van maatregelen om tegemoet te komen aan de eisen van de Nederlandsche Bank;
10. een ander element betreffende de governance die het verantwoordingsorgaan nader heeft bestudeerd is de vraag of het bestuur heeft overwogen om over te gaan tot de instelling van een bestuursbureau. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur de mogelijkheid van de instelling van een bestuursbureau duidelijk heeft onderzocht maar dat de wens van het bestuur is

om ook zelf grip te houden op en regie te voeren over de uitvoering. De grote kosten van een bestuursbureau en afwegingen over de omvang en kwaliteit daarvan zijn daarnaast belangrijke argumenten geweest om hier niet voor te kiezen. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat de eventuele kosten van een bestuursbureau niet uitgebreid zijn onderzocht.

11. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het beleggingsresultaat over 2013 negatief is en het verantwoordingsorgaan is dan ook bezorgd over de vermogenspositie van het fonds op langere termijn. Een sterke vermogenspositie is nodig om in de toekomst indexatie te kunnen verlenen en de uitkeringen op peil te houden.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt positief over het handelen van het bestuur in 2013. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur zorgvuldig is omgegaan met de aanbevelingen die het verantwoordingsorgaan in 2013 heeft gegeven aan het bestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat 2013 voor BPF Schilders een zeer uitdagend jaar is geweest waar een groot aantal belangrijke onderwerpen zijn samengekomen. Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur de verschillende onderwerpen zorgvuldig en voortvarend heeft aangepakt.

◆ **Aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan**

Het verantwoordingsorgaan heeft de volgende aanbevelingen voor het bestuur:

1. het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het proces van de overgang van de uitbesteding van BPF Schilders naar PGGM de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan in een laat stadium zijn geïnformeerd. Dit is met name door de deelnemersraad als niet wenselijk ervaren. Het verantwoordingsorgaan adviseert om in de toekomst bij soortgelijke trajecten het nieuwe verantwoordingsorgaan eerder te betrekken;
2. het verantwoordingsorgaan maakt zich zorgen over de krimp van de bedrijfstak en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben voor de continuïteit van de pensioenregeling van BPF Schilders. Het verantwoordingsorgaan adviseert om dit punt goed te blijven monitoren;
3. het verantwoordingsorgaan adviseert om in de toekomst bij trajecten als de verkiezing van pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan en de voordracht van een bestuurslid namens de pensioengerechtigden ruim(er) de tijd te nemen voor het proces;
4. het verantwoordingsorgaan adviseert om de kosten van de huidige governance structuur in 2014 goed te monitoren;
5. het verantwoordingsorgaan adviseert u om in 2014 aandacht te blijven schenken aan de kosten van selectie, monitoring en evaluatie van externe vermogensbeheerders;
6. het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur te onderzoeken wat het fonds moet doen om de buffers op termijn te versterken en hiermee de indexatiekracht van het fonds te verhogen.

◆ **Reactie van het bestuur**

Tijdens een gezamenlijke vergadering met het VO op 20 mei 2014 heeft het bestuur kennis genomen van het oordeel van het VO over het handelen van het bestuur in 2013. Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het VO en zal passende maatregelen nemen naar aanleiding van de aanbevelingen van het VO.

Het bestuur heeft in de gezamenlijke vergadering met het VO toegelicht waarom de deelnemersraad in eerste instantie, gezien het vertrouwelijke karakter van dit traject, niet is geïnformeerd over het voornemen van de aandeelhouders om A&O Services te verkopen. Daarna is hierover echter intensief gecommuniceerd met de

deelnemersraad en heeft het bestuur ook formeel advies gevraagd aan (en gekregen van) de deelnemersraad over het besluit om het vermogensbeheer en de pensioenadministratie uit te besteden aan PGGM. Het bestuur zal in de toekomst, bij soortgelijke trajecten, vroegtijdig nagaan op welke wijze het nieuwe VO hierbij kan worden betrokken.

Het bestuur herkent de zorgen van het VO over de krimp van de bedrijfstak en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben voor de continuïteit van het pensioenfonds. Het bestuur monitort de gevolgen van de krimp in de bedrijfstak op het deelnemersaantal en de uitvoeringskosten van het pensioenfonds en zal dit in de toekomst ook blijven doen. Uit onderzoek is duidelijk geworden dat het fonds, bij een krimp van het deelnemersaantal met circa 25%, nog steeds een positief resultaat op de kosten heeft. Pas bij een daling van het aantal actieve deelnemers met circa 36% is het resultaat op de kosten nihil. Het bestuur zal door middel van benchmarking blijven toetsen of nog steeds sprake is van marktconforme uitvoeringskosten. Bij de monitoring van de kosten zal ook worden ingegaan op de kosten van de huidige governancestructuur. Het bestuur zal bijvoorbeeld in 2014 een vergelijking laten maken tussen de bestuurskosten van BPF Schilders en de bestuurskosten van vergelijkbare pensioenfonds met een bestuursbureau.

Het bestuur is van mening dat het traject van de verkiezing van pensioengerechtigden in het nieuwe VO en de voordracht van een bestuurslid namens de pensioengerechtigden zorgvuldig is verlopen. Het bestuur moest bij dit traject echter zijn verantwoordelijkheid nemen in verband met de tijdige afronding van de invoering van het nieuwe bestuursmodel. Het bestuur zal, waar mogelijk, bij soortgelijke projecten in de toekomst uitgaan van een ruimere tijdsplanning.

Het bestuur heeft de afgelopen jaren veel tijd en aandacht besteed aan de selectie, monitoring en evaluatie van externe vermogensbeheerders en zal dit ook in de toekomst blijven doen. De afgelopen jaren is het bestuur hierbij ondersteund door Altis. Vanaf 1 april 2014 voert PGGM deze dienstverlening uit.

In het proces om te komen tot een nieuw pensioencontract van BPF Schilders op basis van het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) zal, in afstemming met sociale partners, nader worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn om de financiële buffers en de indexatiekracht van het fonds te verhogen. Dit zal ook worden getoetst door middel van een ALM-studie. Een versterking van de financiële buffers van het fonds zal echter in eerste instantie ertoe kunnen leiden dat gedurende een bepaalde periode (nog) niet kan worden geïndexeerd. Op de lange termijn gezien zal een versterking van de financiële buffers positieve gevolgen hebben voor de continuïteit en de indexatiekracht van het fonds.

Verslag van bevindingen van de Raad van Toezicht

◆ Inleiding

Conform artikel 14 lid 8 van de statuten wordt aan de raad van toezicht het besluit tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd. Bij deze gelegenheid wenst de raad van toezicht zijn bevindingen ten aanzien van het besluit tot vaststelling vast te leggen. Graag bespreekt de raad van toezicht met het bestuur op welke wijze zijn goedkeuringsbesluit en de bevindingen openbaar worden gemaakt.

De leden van de raad van toezicht, drs. H.J.P. Penders (voorzitter), mr. E.A.W.M. Uijen en mr. M.O. Boersma 1) hebben zich na hun eerste ontmoeting eind december gedurende het eerste kwartaal 2014 op hun taak voorbereid. Ondanks het feit dat de raad nog niet in het verslagjaar was ingesteld, is nu wel aan de orde dat het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2013 ter goedkeuring aan de raad wordt voorgelegd. De raad van toezicht baseert zijn bevindingen op een reeks van gesprekken, met vertegenwoordigers van diverse organen van het fonds, certificeerders, adviseurs en vertegenwoordigers van de uitvoeringsorganisaties A&O Services en PGGM. De raad van toezicht heeft in het eerste kwartaal 2014 tweemaal zelfstandig vergaderd, tweemaal vergaderd met het bestuur en eenmaal overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan en vertegenwoordigers van de deelnemersraad.

◆ Werkwijze raad van toezicht

Bij de instelling van de raad van toezicht is een werkplan opgesteld. In dit werkplan zijn de taken van de raad zoals verwoord in de statuten en het reglement van de raad van toezicht, gehoord het bestuur, als uitgangspunt genomen en in een meerjarig kader geplaatst. De raad heeft in de eerste twee kwartalen van 2014 twee thema's aangewezen waaraan als eerste aandacht zal worden gegeven, te weten de overgang van A&O Services naar PGGM en de bijbehorende transitie alsmede de goedkeuring van jaarverslaggeving 2013. Het eerste thema zal ook gedurende de rest van 2014 centraal staan.

De raad van toezicht hanteert bij zijn werkzaamheden de Vereniging Interne Toezichthouders Pensioensector Toezichtscodex 2014.

◆ Goedkeuring

Het bestuur van BPF Schilders wil besluiten tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2013. De raad van toezicht kan dit besluit goedkeuren.

Op basis van de ons ter beschikking staande gegevens, bestuurs- en commissieverslagen en regelmatige overleggen tussen het bestuur, andere gremia van het fonds en de raad van toezicht, geven wij u onderstaand onze bevindingen en aanbevelingen weer.

¹ De voorgenomen benoemingen ten behoeve van de heren Penders en Uijen zijn door DNB goedgekeurd op 11 februari 2014. De goedkeuring voor mevrouw Boersma vond plaats op 19 maart 2014.

◆ Bevindingen en aanbevelingen

A. Transitie: overgang A&O Services en BPF Schilders naar PGGM

De raad van toezicht heeft zich in het kader van de beoordeling van het jaarverslag en de jaarrekening

2013 een oordeel gevormd over het besluit van het bestuur om de uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenadministratie onder te brengen bij PGGM. Daartoe heeft de raad van toezicht met diverse betrokkenen, waaronder het bestuur, vertegenwoordigers van het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad, de transitiewerkgroep, de directie van A&O Services (hierna A&O), en externe adviseurs gesproken, en kennis genomen van diverse documenten.

Aan de orde waren twee ontwikkelingen. Enerzijds een gewijzigde visie van de aandeelhouders van A&O om niet langer eigenaar te willen zijn van A&O, omdat dat niet langer paste in de core-business van belangenorganisaties in deze sector en anderzijds een strategische heroriëntatie ten aanzien van de uitbesteding door het bestuur. Zowel A&O als het bestuur hebben, begeleid door externe deskundigen, programma's van eisen opgesteld, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Beide programma's van eisen bleken zodanig op elkaar aan te sluiten, dat is besloten dat het BPF Schilders als dragende klant van A&O mede regievoerder zou zijn in het verkoop- en uitbestedingsproces. De samenstelling van een lijst van mogelijke kandidaat-partijen heeft plaatsgevonden met inbreng van diverse consultants. In het daaropvolgende selectieproces zijn de eerder bepaalde criteria leidend geweest. De respectievelijke uitkomsten van het selectieproces waren achtereenvolgens de overname van A&O door PGGM en PGGM als de nieuwe uitvoeringsorganisatie van BPF Schilders.

De raad van toezicht heeft de indruk dat het bestuur gedurende het hele proces in control is geweest.

De raad van toezicht concludeert dat het proces dat heeft geleid tot de keuze voor PGGM als nieuwe uitvoeringsorganisatie voor de pensioenadministratie en het vermogensbeheer zorgvuldig is geweest, dat een gedegen selectie heeft plaatsgevonden, waarin belangen en risico's nauwkeurig zijn afgewogen, en dat ook ten aanzien van de nieuwe overeenkomsten de relevante elementen hun plaats hebben gekregen. Tevens heeft het bestuur blij gegeven zich te realiseren dat met PGGM als uitvoeringsorganisatie een andere schaalgrootte is geïntroduceerd, die gepaard zal gaan met andere verhoudingen waarop men bijzonder alert dient te zijn. De raad van toezicht heeft voor het bestuur de volgende aanbevelingen: besteed aandacht aan het in control blijven, geef invulling aan de countervailing power, let op de kostenontwikkeling en een juiste maatvoering in de dienstverlening.

De raad van toezicht heeft geconstateerd dat de transitie van vermogensbeheer naar PGGM rond 1 april 2014 goed verlopen is. De transitie van de pensioenadministratie vergt de nodige aandacht en gaat gepaard met grotere risico's. De raad van toezicht heeft tevens geconstateerd dat het bestuur bij PGGM een gewillig oor heeft gekregen ten aanzien van de inzet van extra personeel, een stevige leiding en een betere analyse van fall back scenario's. Dit brengt de raad tot de conclusie dat het bestuur ook in dit proces goed 'in control' is.

B. Governance

Het bestuur heeft in een eerder stadium fundamentele keuzes gemaakt ten aanzien van de governance. Men heeft gekozen voor het paritaire bestuursmodel aangevuld met twee externe onafhankelijke deskundigen. Tevens wordt aan het bestuur naast

een bestuurslid met aandachtsgebied 'Pensioengerechtigden' een bestuurslid met aandachtsgebied 'ZZP' toegevoegd. De raad van toezicht zal in de loop van 2014 graag met het bestuur van gedachten wisselen over de implementatie van bovengenoemd model alsmede de overige aanpassingen in het kader van de Wet versterking besturen pensioenfondsen (Wvbp).

Het bestuur heeft gegeven de keuze die is gemaakt in 2013 actief invulling gegeven aan de realisatie van het nieuwe governance model. Als gevolg hiervan heeft een wisseling van betrokken personen en bijbehorende/rollen functies plaatsgevonden. Gedurende de loop van 2014 zal dit verder zijn beslag moeten krijgen. De raad van toezicht geeft het bestuur in overweging in eerste instantie energie te steken in het goed functioneren van alle organen. Dit terwijl alle reguliere activiteiten en bestuurlijk te behandelen dossiers geen nadeel mogen ondervinden door deze relatief grote aantal wijzigingen in de bestuurlijke aansturing.

C. Toekomst fonds

Vanwege de vooralsnog onduidelijke status van de nieuwe pensioenwetgeving, de onzekere financieel-economische omstandigheden in het algemeen en het feit dat de bedrijfstak onder druk staat, staat de wijze waarop het bestuur er voor zorgt dat hij 'in control' is, communiceert met de diverse belanghebbenden en een onderbouwde visie zal formuleren voor de toekomst van het fonds, voorop.

De raad van toezicht geeft het bestuur in overweging ondanks het feit dat er vele strategische vraagstukken zijn die betrekking hebben op de toekomst van het fonds eerst de inrichting, bezetting en het inwerken van de nieuwe organen af te ronden. Vervolgens de transitie naar PGGM af te ronden en daarna starten met vraagstukken die verder in de toekomst liggen.

D. De Nederlandsche Bank (DNB)

Naar aanleiding van verschillende onderzoeksbevindingen van De Nederlandsche Bank (DNB) uit vorige jaren heeft het bestuur in 2013 op een voortvarende wijze (via een afzonderlijk plan van aanpak en intensief overleg met DNB) gewerkt aan het oplossen daarvan, deels in 2013 en deels in 2014. DNB heeft inmiddels aangegeven dat de eerder geconstateerde tekortkomingen in de beheersing van de beleggingen in Private Equity en Hedge Funds zijn opgelost en dat er afspraken zijn gemaakt over het separaat oppakken van de laatste open staande punten en bijbehorende tijdslijnen. DNB stelt voorts dat zij een aantal dossiers (zoals bestuurlijke effectiviteit, bedrijfsvoering en financiële opzet) in 2014 als prioriteiten ziet van haar toezicht en dialoog met het bestuur. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor de raad van toezicht.

De raad van toezicht adviseert in het jaarverslag op te nemen een paragraaf 'boetes en dwangsommen'. Dit is een verplicht onderdeel in de jaarverslaggeving bij pensioenfondsen.

E. Dekkingsgraad en uitvoeringskosten

De dekkingsgraad van het fonds is per ultimo 2013 112,3% bij een vereiste dekkingsgraad van 115,9%. Het korte termijn herstelplan is in 2013 beëindigd. Het lange termijn herstelplan is nog steeds van kracht. Graag brengt de raad van toezicht onder de aandacht dat een belangrijke factor van beïnvloeding door het bestuur de kosten zijn.

Vanaf 2012 is in de pensioensector mede gedreven door toezichthouders Autoriteit Financiële Markten, DNB én de publieke opinie steeds meer aandacht voor het

inzichtelijk maken van kosten die pensioenfondsen maken. De raad van toezicht constateert dat op verschillende plaatsen in het jaarverslag en jaarrekening aandacht wordt besteed aan de gemaakte kosten. Door de overgang naar PGGM wordt het kostenniveau structureel verlaagd. De vraag kan gesteld worden of op de middellange termijn verdere structurele daling mogelijk is. Minder kosten op termijn leidt tot significant meer pensioen. In zijn algemeenheid geldt dat een kostenverlaging van 0,25% het collectief pensioenvermogen in een periode van 40 jaar met circa 7,5% groeit²). Gegeven dit fenomeen strekt het tot aanbeveling om veel en blijvende aandacht te besteden aan kostenbeheersing. Wellicht verdient het aanbeveling om in de toekomst in een apart hoofdstuk van het jaarverslag het beleid van het bestuur toe te lichten.

◆ **Slot**

De raad van toezicht spreekt - ten slotte - waardering uit voor de grote inzet van het bestuur, overige colleges van het fonds, A&O Services en PGGM en alle andere betrokkenen bij de werkzaamheden in het verslagjaar.

De raad van toezicht,

Rijswijk, 20 mei 2014

Mieke Boersma
Harrie Penders, voorzitter
Eric Uijen

² Bron: rapport AFM (2011): 'Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht'

Verslag van het bestuur

Het afgelopen jaar hebben zich belangrijke ontwikkelingen voorgedaan waarover het bestuur besluiten heeft genomen. Hieronder worden deze toegelicht.

Algemeen

◆ Herstelplannen

Sinds eind augustus 2012 verkeert BPF Schilders niet meer in een situatie van dekkingstekort. Het vermogen van het pensioenfonds is vanaf deze datum steeds groter geweest dan het minimaal vereist eigen vermogen. Omdat er hiermee naar de mening van het bestuur sprake is van een robuust herstel heeft het bestuur op 19 september 2013 besloten om het sinds november 2011 geldende kortetermijnherstelplan buiten werking te stellen. DNB heeft per brief van 3 oktober 2013 bevestigd dat het in 2011 ingediende kortetermijnherstelplan als beëindigd kan worden beschouwd.

Het op 13 maart 2009 ingediende en in november 2011 geactualiseerde langetermijnherstelplan blijft van kracht. Uiterlijk op 13 maart 2024 zal de dekkingsgraad van BPF Schilders hoger moeten zijn dan het vereist eigen vermogen. DNB heeft op 26 januari 2012 aan BPF Schilders een beschikking afgegeven waarin DNB akkoord is gegaan met de inhoud van zowel het ingediende korte- als het aangepaste langetermijnherstelplan. De deelnemersraad heeft destijds positief geadviseerd over zowel het kortetermijnherstelplan als het aangepaste langetermijnherstelplan.

De dekkingsgraad bedroeg per 31 december 2013 112,3%. Dit is lager dan de beoogde dekkingsgraad per einde 2013 (114,6%) op basis van het langetermijnherstelplan.

◆ Geen premieverhoging

Het bestuur heeft eind 2012 besloten om de premies vanaf week 1 van 2013 niet te verhogen. Dit is conform de wens van cao-partijen die hebben aangegeven dat een verhoging van de premie in 2013 niet wenselijk is gezien de economische situatie in de bedrijfstak en omdat aanpassing van de regeling als noodmaatregel in 2013 niet noodzakelijk is. Het bestuur heeft per brief aan sociale partners geschreven dat het bestuur deze visie deelt, maar dat de premie van de basisregeling op basis van de rentestand per 30 september 2012 niet bijdraagt aan het herstel. Het besluit van het bestuur om de premies niet te verhogen is daarom éénmalig en kan alleen indien de pensioenregeling in 2014 wordt versoerd.

De premie van de basisregeling bedraagt per week 1 van 2013 evenals vorig jaar 29,5%.

◆ Geen toeslagverlening

In verband met de te lage dekkingsgraad op het moment van toeslagverlening moest het bestuur besluiten dat er geen financiële ruimte was om de pensioenen per week 1 en week 25 van 2013 te verhogen. Omdat er bij het fonds sprake is van een situatie van reservetekort (de dekkingsgraad is lager dan het vereist vermogen, maar hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen) is er geen aanleiding voor het korten van de pensioenen. Het

bestuur streeft naar een zo spoedig mogelijk herstel van de dekkingsgraad naar een niveau boven het vereist eigen vermogen.

◆ De keuze van een nieuwe uitvoeringorganisatie

De aandeelhouders van A&O Services (dat wil zeggen de dragende organisaties OnderhoudNL, FNV Bouw en CNV Vakmensen) hebben in 2011 besloten om A&O te verkopen, omdat het niet tot hun kerntaken als werkgevers- respectievelijk werknemersorganisatie behoort om een pensioenuitvoeringsorganisatie mede in eigendom te hebben. Door A&O onder te brengen bij een grotere partij wilde men de continuïteit en de kwalitatief goede uitvoering van de door A&O uitgevoerde (pensioen)regelingen waarborgen.

Het bestuur van BPF Schilders is hierover in 2012 formeel geïnformeerd door de aandeelhouders. Het bestuur heeft daarop besloten om met het oog op de continuïteit en de kwaliteit van de uitvoering van de pensioenregeling op de lange termijn aan de verkoop van A&O mee te werken. Daarbij stelde ze de voorwaarde dat het bestuur op basis van zijn eigen criteria een eigen keuze zou maken voor de definitieve aanbieder die de pensioenadministratie en het vermogensbeheer van BPF Schilders mag uitvoeren. Vervolgens is in oktober 2012 een bestuurlijke commissie uitbesteding ingesteld die was belast met de voorbereiding van het uitbestedingsproces en het adviseren van het bestuur over de definitief aan te stellen nieuwe uitvoeringsorganisatie. De uitbestedingscommissie is begeleid door PWC. De werkzaamheden van de uitbestedingscommissie hebben veel tijd gevraagd in de periode van oktober 2012 tot en met november 2013.

Op 18 april 2013 concludeerde het bestuur, conform het advies van de commissie uitbesteding, dat de bieding van PGGM zowel qua kosten als kwalitatief de beste bieding was. De aandeelhouders van A&O zijn tot een identieke conclusie gekomen.

Het bestuur heeft vervolgens besloten op 23 mei 2013 om exclusief verder te overleggen met PGGM over de uitbestedingsovereenkomsten en SLA's op het gebied van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer. De aandeelhouders, het bestuur van BPF Schilders en PGGM starten tegelijkertijd exclusieve gesprekken over de voorwaarden van de verkoop van A&O. Deze gesprekken werden met positief gevolg afgerond, zodat op 18 juli 2013 het voorlopig koopcontract van de aandelen van A&O Services tussen de aandeelhouders van A&O, de vertegenwoordigers van de BER-fondsen, A&O en PGGM kon worden ondertekend. BPF Schilders en PGGM sloten op dezelfde datum ook een aantal overeenkomsten over de toekomstige dienstverlening van PGGM aan het fonds. In deze overeenkomsten is afgesproken dat het bestuur en PGGM in detail zullen overleggen over de door PGGM uit te voeren dienstverlening. Het doel daarvan is om de kwaliteit en de kwantiteit van de dienstverlening van PGGM zo goed mogelijk te laten aansluiten op de wensen van BPF Schilders. Deze onderhandelingen door middel van de zogenaamde 'stofkamsessie' namen een groot deel van de zomerperiode in beslag. Separaat aan dit traject overleggen de aandeelhouders over de definitieve verkoop van A&O.

De deelnemersraad is op 27 mei 2013 schriftelijk geïnformeerd over de gevolgen van de overname van A&O. Tevens is de deelnemersraad om advies gevraagd over het voornemen van het bestuur om de pensioenregeling en het vermogensbeheer van BPF Schilder te laten uitvoeren door PGGM. De deelnemersraad heeft hierover diverse overleggen gehad met het bestuur. De vragen van de deelnemersraad zijn zowel mondeling als schriftelijk door het bestuur beantwoordt. Dit heeft er toe geleid dat de deelnemersraad op 4 november 2013, onder een aantal voorwaarden, positief heeft geadviseerd over

de overgang van BPF Schilders van A&O Services naar PGGM. Deze voorwaarden betreffen de invloed van de deelnemersraad op de ondersteuning die zij (en het nieuwe verantwoordingsorgaan) gaan krijgen als de uitvoering overgaat naar PGGM en de betrokkenheid van het nieuwe verantwoordingsorgaan bij de evaluatie van de samenwerking met PGGM. Na een externe toetsing van de offerte van PGGM, waaruit is gebleken dat de offerte van PGGM marktconform is, besluit het bestuur op 17 oktober 2013 om in te stemmen met de definitieve offerte en dienstenomschrijving van PGGM.

De nadere overeenkomsten en SLA's tussen BPF Schilders en PGGM zijn vervolgens op 13 november 2013 ondertekend. De 'closing' (de definitieve overname van A&O Services door PGGM door middel van de definitieve aankoop van alle aandelen van A&O Services door PGGM) heeft op 15 november 2013 plaatsgevonden. Het bestuur heeft een transitiewerkgroep ingesteld, bestaande uit vijf bestuursleden (en de onafhankelijke risicomanager), die de transitie van het vermogensbeheer (per 1 april 2014) en de pensioenadministratie / bestuursondersteuning (per 1 januari 2015) in overleg met PGGM begeleidt. De transitiewerkgroep vergadert maandelijks met PGGM. Het bestuur heeft op 7 november 2013 een plan van aanpak vastgesteld voor de transitie van BPF Schilders van A&O Services naar PGGM. De (deel)transitieplannen voor de overgang van het vermogensbeheer en de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning zijn op 12 december 2013 door het bestuur geaccordeerd. De uitvoering daarvan wordt gemonitord door de transitiewerkgroep.

◆ **Goed pensioenfondsbestuur**

Met de invoering van de Pensioenwet op 1 januari 2007 zijn de principes voor goed pensioenfondsbestuur (pension fund governance) van kracht geworden. De naleving van de principes moet zorgen voor meer openheid en transparantie richting werkgevers, werknemers, zelfstandigen zonder personeel en gepensioneerden. Bovendien dient er verantwoording te worden afgelegd over het gevoerde beleid aan zowel werknemers, werkgevers als pensioengerechtigden. De principes voor goed pensioenfondsbestuur zijn met ingang van 1 januari 2014 vervangen door de Code Pensioenfondsen. Deze code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid die hiermee normen formuleren voor 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code Pensioenfondsen is door het bestuur als leidraad gebruikt bij de inrichting van het nieuwe bestuursmodel van het fonds. Medio 2014 zal het fonds door middel van een beschrijving uitwerken op welke wijze het aan de Code invulling geeft. De beschrijving zal op de website worden gepubliceerd.

◆ **Verantwoordingsorgaan**

Op 23 mei 2013 heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur vergaderd over het concept jaarverslag 2012, het actuariel rapport 2012 en het accountantsverslag 2012 van BPF Schilders. De bevindingen en het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2012 zijn in een gezamenlijke vergadering op 23 mei 2013 met het bestuur besproken. De uitkomst daarvan is terug te vinden in het hoofdstuk waarin het verslag van het verantwoordingsorgaan is opgenomen.

◆ **Intern Toezicht**

Het bestuur heeft besloten om in het jaar 2013 geen visitatie te laten uitvoeren. Het bestuur voldoet aan de wettelijke norm van een visitatie per drie jaar. In verband met de invoering van een nieuw bestuursmodel in het kader van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft het bestuur besloten om het interne toezicht bij BPF Schilders vorm te geven door middel van een Raad van

Toezicht. De Raad van Toezicht is vanaf 1 januari 2014 begonnen met zijn werkzaamheden.

◆ **Deelnemersraad**

De deelnemersraad behartigt de belangen van de deelnemers bij het bestuur van BPF Schilders. De deelnemersraad heeft in 2013 het bestuur over tal van onderwerpen geadviseerd waaronder het jaarverslag, de begroting, de toeslagverlening, het pensioenreglement, de ABTN (inclusief financieel crisisplan), de statuten, de pensioenpremies, de toeslagverlening, rechten inkoopregelingen 2014, regeling ongewenst gedrag, het besluit van het bestuur om de uitvoering van de pensioenregeling van BPF Schilders onder te brengen bij PGGM, het bestuursmodel, beleid (inhaal) toeslagen, reglement deelnemersraad en het communicatieplan.

◆ **Deskundigheidsbevordering**

In de afgelopen jaren heeft het bestuur veel tijd en aandacht besteed aan de bevordering van de deskundigheid. De invulling van de deskundigheidsbevordering is gebaseerd op het Plan van Aanpak Deskundigheidsbevordering van de Pensioenfederatie.

Het gaat hierbij om de volgende kennisgebieden:

- het besturen van een organisatie;
- relevante wet- en regelgeving;
- pensioenregelingen en -soorten;
- financieel technische en actuariële aspecten;
- administratieve organisatie en interne controle;
- uitbesteding van werkzaamheden;
- communicatie.

In aanvulling op de bovenstaande wettelijke deskundigheidsgebieden heeft het bestuur twee aanvullende deskundigheidsgebieden aangewezen, namelijk deskundigheid op beleggingsgebied en op het gebied van risicomanagement.

Hieronder wordt verslag gedaan van de deskundigheidsbevordering van het bestuur in 2013.

◆ **Studiebijeenkomsten BPF Schilders**

In 2013 hebben de volgende studiebijeenkomsten plaatsgevonden:

- op 14 maart 2013 heeft het bestuur met de deelnemersraad en de Beleggingsadviescommissie (BAC) gesproken over de risicomanagementstrategie van BPF Schilders (onder begeleiding van Cardano) en de uitkomst van het onderzoek naar de risicobereidheid van deelnemers;
- op 11 april 2013 heeft een themamiddag over de wet Versterking bestuur pensioenfondsen plaatsgevonden. De heer Riemen van de Pensioenfederatie heeft een presentatie gegeven over de verschillende bestuursmodellen en over de voortgang van een aantal ontwikkelingen op het gebied van Pension Fund Governance (PFG);
- op 12 september 2013 heeft het bestuur, onder begeleiding van Cardano, gesproken over de update van de risicohouding van het bestuur (ter voorbereiding op de ALM-studie voor het Beleggingsplan 2014) en de risico's van derivaten;
- op 17 oktober 2013 hebben het bestuur en de BAC onder begeleiding van PGGM gesproken over het formuleren van beleggingsovertuigingen.

◆ Themabijeenkomsten en symposia

De bestuursleden hebben in 2013 deelgenomen aan themabijeenkomsten en symposia die zijn georganiseerd door de pensioenfederatie, DNB en andere organisaties binnen de pensioenwereld. Er wordt een overzicht bijgehouden van de door het bestuur bezochte bijeenkomsten.

◆ Deskundigheidsplan

Het deskundigheidsplan van het bestuur is begin 2012 aangepast, onder andere naar aanleiding van de vijfde versie van het Plan van Aanpak Deskundigheidsbevordering van de pensioenkoepels verenigd in de Pensioenfederatie. In het tweede kwartaal van 2014 zal het bestuur, op basis van de Handreiking Geschikt Pensioenfondsbestuur, een geschiktheidsplan van het bestuur in zijn nieuwe samenstelling per 1 juli 2014 uitwerken en vaststellen.

◆ Evaluatie functioneren bestuur

Naar aanleiding van het advies Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur van de bestuurlijke werkgroep Deskundigheid van de Pensioenfederatie, heeft het bestuur op 17 december 2012 een collectieve zelfevaluatie van zijn functioneren uitgevoerd onder begeleiding van de Governance University Advisory (GUA). De verbeterpunten en vervolgacties n.a.v. deze collectieve zelfevaluatie zijn op 14 maart 2013 door het bestuur besproken en in de loop van 2013 opgepakt. Deze betreffen onder andere het meer tijd inruimen voor reflectie en gezamenlijke dialoog over strategische onderwerpen, het efficiënter inrichten van bestuursvergaderingen (bijvoorbeeld door het aanbrengen van een prioritering op de agenda), een scherpere formulering van de adviezen van bestuurscommissies aan het gehele bestuur en het explicieter formuleren van de overwegingen bij een genomen besluit. In december 2013 hebben de voorzitters evaluatiegesprekken met alle individuele bestuursleden gevoerd en daarover verslag gedaan aan het bestuur.

◆ Bestuurlijke organisatie

Op 1 juli 2011 heeft het kabinet een brief aan de Eerste Kamer gestuurd over het initiatief- wetsvoorstel Koser Kaya/Blok in combinatie met het in december 2010 aangekondigde voorontwerp van Wet versterking bestuur pensioenfondsen dat op 9 juli 2013 is aangenomen. De wet Versterking bestuur pensioenfondsen bevat een integrale aanpassing van de governance van pensioenfondsen en de medezeggenschap van gepensioneerden. Het doel van het wet is het versterken van het bestuur van pensioenfondsen zodat deze beter kunnen inspelen op de steeds complexere omgeving waarin pensioenfondsen opereren (zoals instabiliteit van de financiële markten, vergrijzing en ontgroening, de daling van de dekkingsgraden als gevolg van de financiële crisis en afnemend vertrouwen in de pensioensector).

Het bestuur heeft, na advisering door de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan, op 19 september 2013 de keuze gemaakt voor het paritaire bestuursmodel met twee onafhankelijke bestuursleden op het gebied van risicomanagement en vermogensbeheer.

De keuze van het nieuwe bestuursmodel leidt tot de volgende veranderingen in de bestuurlijke organisatie per 1 januari 2014:

- het bestuur heeft de volgende samenstelling:
 - drie vertegenwoordigers vanuit de werkgevers;
 - drie vertegenwoordigers vanuit de werknemers;
 - één onafhankelijke deskundige op het gebied van vermogensbeheer;
 - één onafhankelijke deskundige op het gebied van risicomanagement.

- in verband met de drukke werkzaamheden als gevolg van de overgang van de uitvoering van A&O Services naar PGGM blijven de bestuursleden die tijdens de transitieperiode (van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2015) vertrekken als plaatsvervangend bestuurslid fungeren. Om dit mogelijk te maken zijn de plaatsvervangende bestuursleden (de heren Van Wijngaarden (CNV Vakmensen) en Sapuletej (OnderhoudNL) niet herbenoemd per 1 januari 2014 voor een nieuwe termijn als plaatsvervangend bestuurslid. Ook het plaatsvervangend bestuurslidmaatschap van mevrouw Plat (FNV Bouw) wordt om deze reden per 1 juli 2014 beëindigd;
- het interne toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Toezicht bestaande uit drie leden;
- er is een dagelijks bestuur ingesteld bestaande uit de beide voorzitters en de onafhankelijke bestuursleden risicomangement en vermogensbeheer;
- de werkgroep risicomangement is per 1 januari 2014 omgevormd tot een Auditcommissie.

Het nieuwe bestuursmodel leidt tot de volgende veranderingen in de bestuurlijke organisatie per 1 juli 2014:

- het bestuur heeft de volgende samenstelling:
 - twee vertegenwoordigers vanuit de werkgevers;
 - twee vertegenwoordigers vanuit de werknemers;
 - één onafhankelijke deskundigheid op het gebied van vermogensbeheer;
 - één onafhankelijke deskundige op het gebied van risicomangement;
 - één bestuurslid namens de gepensioneerden;
 - één bestuurslid vanuit de groep ZZP-ers.
- de huidige deelnemersraad en het huidige verantwoordingsorgaan verdwijnen. Er komt een nieuw verantwoordingsorgaan;
- het (nieuwe) Verantwoordingsorgaan gaat uit 18 leden bestaan: 6 werknemers, 6 gepensioneerden, 3 werkgevers en 3 ZZP-ers. De gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan worden gekozen door en uit de gepensioneerde deelnemers van BPF Schilders. Er zijn in het eerste kwartaal van 2014 verkiezingen gehouden onder de gepensioneerden ter invulling van de zetels namens de gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan. Deze pensioengerechtigden doen een voordracht voor een bestuurslid namens de gepensioneerden;
- representatieve ZZP-organisaties zijn door het bestuur uitgenodigd om een voordracht te doen voor het bestuurslid namens de ZZP'ers en voor de drie ZZP'ers in het verantwoordingsorgaan. Een drietal representatieve ZZP-organisaties heeft op 25 februari 2014 een gezamenlijke voordracht gedaan voor het bestuurslid namens de ZZP'ers. Het bestuur heeft deze kandidaat op 13 maart 2014 getoetst aan het opgestelde profiel voor deze vacature en heeft besloten om de kandidaat, onder voorbehoud van (tijdige) afronding van de DNB procedure, te benoemen per 1 juli 2014. Daarnaast hebben de ZZP-organisaties 2 ZZP'ers voorgedragen voor het nieuwe verantwoordingsorgaan. Er is nog één vacature die moet worden ingevuld.

Naar verwachting zal de invoering van het nieuwe bestuursmodel tijdig worden afgerond, zodat het nieuwe bestuursmodel op 1 juli 2014 kan functioneren.

◆ **Functies en nevenfuncties van bestuursleden bestuur**

De lijst met functies en nevenfuncties van de bestuursleden is in het verslagjaar geactualiseerd en op de website van BPF Schilders gepubliceerd. Door de vaststelling van de lijst met functies en nevenfuncties heeft het bestuur tevens aangegeven dat de vermelde functies en nevenfuncties als aanvaardbaar worden beschouwd.

◆ Vacatieregeling bestuur

Het bestuur heeft per 1 januari 2012 een nieuwe vacatieregeling ingevoerd met de volgende hoofdlijnen:

- de vacatievergoeding is een compensatie voor alle activiteiten die verband houden met het bestuurslidmaatschap:
 - de tijd die is besteed aan bestuursvergaderingen, vergaderingen van commissies en werkgroepen, themabijeenkomsten, symposia en opleidingen;
 - de tijd die is besteed aan de voorbereiding en/of het uitwerken van de hierboven genoemde bijeenkomsten;
 - de reistijd in verband met het deelnemen aan de hierboven genoemde bijeenkomsten.
- de vacatievergoeding per bestuurslid gaat uit van een daadwerkelijke tijdbesteding van één dag per week (op jaarbasis maximaal € 25.000 bruto);
- de beide voorzitters van het bestuur ontvangen een vergoeding gebaseerd op een daadwerkelijke tijdbesteding van 1,5 dag per week (maximaal € 37.500 bruto op jaarbasis). De beide voorzitters worden namelijk in het kader van de dagelijkse uitvoering veelvuldig tussentijds geconsulteerd en nemen ook aan meer bijeenkomsten namens het fonds deel;
- de maximumbedragen worden jaarlijks geïndexeerd op basis van de stijging van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie;
- het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording af over de uitvoering van de Vacatieregeling;
- de geregistreerde tijdsbesteding ten behoeve van BPF Schilders door een individueel bestuurslid wordt meegenomen in de jaarlijkse evaluatie van het functioneren van het bestuur;
- de reiskostenvergoeding per kilometer is gekoppeld aan de reiskostenvergoeding van de cao voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf (per kilometer € 0,33 bruto). Ook de reiskosten openbaar vervoer (o.a. trein 2e klasse) met de OV-chipkaart komen voor vergoeding in aanmerking.

Het bestuur heeft op 17 oktober 2013 besloten, na een positief advies van het verantwoordingsorgaan, de vacatieregeling aan te passen per 1 januari 2014. Naast de invoering van een nieuw bestuursmodel was de aanleiding voor het besluit tot aanpassing van de vacatieregeling de aantoonbare verzwaring van het bestuurswerk tezamen met de toegenomen hoeveelheid werkzaamheden in verband met de overgang naar PGGM. De directe tijd die ingezet moet worden voor de vergaderingen van het bestuur, de commissies en werkgroepen is aanzienlijk toegenomen, evenals de indirecte tijd die nodig is voor het goed voorbereiden van vergaderingen (lezen en analyseren van stukken). Hetzelfde geldt voor de tijdsbesteding voor het behoud en de uitbreiding van de deskundigheid.

De steeds strengere eisen vanuit wet- en regelgeving, maar ook de toegenomen complexiteit van de bestuurlijke werkzaamheden als gevolg van de toegenomen risico's (bijvoorbeeld op de financiële markten) en de gevolgen daarvan voor pensioenfondsen spelen hierbij een grote rol. Bij het vaststellen van de regeling is gekeken naar de SER normvergoeding (per uur).

In 2013 is een bedrag van € 267.000 (2012: € 201.000) aan vacatievergoedingen aan het bestuur betaald.

Personele wijzigingen

◆ Bestuur

De heer A.W. Timmerman is per 1 maart 2013 afgetreden als bestuurslid van werknemerszijde. De heer P.H. Roos is hem per 1 maart 2013 opgevolgd als bestuurslid van werknemerszijde. Het bestuur bedankt de heer Timmerman voor zijn inzet voor BPF Schilders.

In verband met de benoeming van twee onafhankelijke bestuursleden zijn de heer H.J. Wuijten (bestuurslid werknemerszijde) en de heer K.B. van Popta (bestuurslid werkgeverszijde) per 1 januari 2014 afgetreden als bestuurslid en benoemd tot plaatsvervangend bestuurslid van BPF Schilders. Per 1 juli 2014 wordt de heer K.B. van Popta adviseur van het bestuur.

De heer M. H. Rosenberg RBA is per 1 januari 2014 benoemd tot onafhankelijk bestuurslid Vermogensbeheer. De heer mr. A.L.W. van den Berg is per 13 januari 2014 benoemd tot onafhankelijk bestuurslid Risicomanagement.

De heer drs. V.W.E. Sapuletej en de heer A.A. van Wijngaarden zijn per 1 januari 2014 afgetreden als plaatsvervangende bestuursleden.

◆ Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht per 1 januari 2014 is als volgt:

- drs. H.J.P. Penders, voorzitter, vanaf 1 januari 2014, einde zittingsduur 1 januari 2017 (herbenoembaar);
- mr. E. Uijen, lid vanaf 1 januari 2014, einde zittingsduur 1 januari 2018 (herbenoembaar);
- mevrouw mr. M.O. Boersma, lid vanaf 1 januari 2014, einde zittingsduur 1 januari 2016 (herbenoembaar).

◆ Verantwoordingsorgaan

Er hebben zich in 2013 geen personele wijzigingen voorgedaan binnen het verantwoordingsorgaan.

◆ Deelnemersraad

De heren A. van der Laan, G. Melenberg, C.C. Stroop, A.J.F van Valkenburg en A. van Oorscot zijn met ingang van 31 december 2012 afgetreden als lid van de deelnemersraad. De heren J. From, M. Geurts, L. Hirsch en P. Postma zijn per 1 januari 2013 toegetreden als lid van de deelnemersraad.

◆ Beleggingsadviescommissie

De heer prof. dr. F.J. Ballendux en de heer drs. J.K.H. van Dam zijn per 1 januari 2014 afgetreden als lid van de Beleggingsadviescommissie. Het bestuur bedankt hen voor hun inzet voor BPF Schilders. Per 1 januari 2014 heeft de Beleggingsadviescommissie de volgende samenstelling:

- de heer drs. J.T.A.M. Jeurissen, lid vanaf 4 oktober 2007;
- de heer prof. dr. A.C.F. Vorst, voorzitter per 8 januari 2014;
- de heer drs. Thijs Aaten, lid per 1 januari 2014;
- de heer M.T.M. van Winden MBA, lid per 1 januari 2014.

Overige ontwikkelingen

◆ Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur ziet nauwkeurig toe op naleving van wet- en regelgeving zoals vastgelegd in de Pensioenwet, het Besluit uitvoering Pensioenwet, het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, de Wet Bpf 2000, de Regeling

taakafbakening pensioenfondsen, de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, de Wet bescherming persoonsgegevens, de Algemene wet gelijke behandeling, fiscale wet- en regelgeving, het Burgerlijk Wetboek en relevante Europese wet- en regelgeving.

Op basis van de ontvangen informatie van de pensioenuitvoeringsorganisatie, accountant, actuaris, compliance officer en de uitgevoerde risicoanalyse heeft het bestuur geen overtredingen geconstateerd van wet- en regelgeving.

◆ **Integriteitsbeleid**

Het bestuur heeft in september 2011 een integriteitsbeleid vastgesteld. Dit integriteitsbeleid is eind 2011 uitgebreid met een klokkenluiders- en een incidentenregeling. In 2012 heeft het bestuur de regeling ongewenst gedrag vastgesteld en aan het integriteitsbeleid toegevoegd. In 2013 heeft het bestuur de gedragscode aangepast ten aanzien van het gebruik van internet en e-mail. BPF Schilders heeft zelf geen privacyreglement, fraudebeheersingsbeleid of informatiebeveiligingsbeleid maar waarborgt dat A&O Services over deze regelingen beschikt. Indien een incident betrekking heeft op BPF Schilders wordt het bestuur hiervan op de hoogte gesteld.

Doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan BPF Schilders verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde normen en waarden in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor BPF Schilders in het bijzonder en met de toepasselijke (toezichts)wet- en regelgeving.

◆ **Themaonderzoek Quinto-P**

BPF Schilders heeft besloten om naar aanleiding van een brief van DNB met als onderwerp 'Krijgt de deelnemer/pensioengerechtigde waar hij/zij recht op heeft?' uitvoering te geven aan een zogenoemd Quinto-P onderzoek naar de pensioenadministratie van BPF Schilders. Op 12 december 2013 heeft het bestuur het definitieve rapport ontvangen. Naar aanleiding van de steekproef kan geconcludeerd worden dat een beperkt aantal kleine verschillen is geconstateerd met betrekking tot de pensioenopbouw. De geconstateerde afwijkingen liggen in lijn met bevindingen die in het kader van Quinto-P bij andere pensioenfondsen ook zijn geconstateerd.

Het bestuur heeft alle adviezen in het rapport overgenomen en heeft tevens besloten om in 2014 een aantal vervolgonderzoeken te laten uitvoeren.

◆ **Themaonderzoek private equity en hedge fondsen**

BPF Schilders heeft in 2011 deelgenomen aan het 'beperkte beleggingsonderzoek naar aanleiding van de uitvraag private equity (PE) en hedge fondsen (HF)'.

Op 15 februari 2012 heeft het bestuur de bevindingen van DNB ontvangen.

DNB concludeert naar aanleiding van de bevindingen dat:

- het beleggingsbeleid met betrekking tot PE en HF onvoldoende is uitgewerkt, waardoor de uitvoeringsorganisatie met betrekking tot vermogensbeheer een grote mate van vrijheid had;
- het selectieproces van externe managers onvoldoende was uitgewerkt en de implementatie daarvan afweek van het beleid;
- de monitoring zeer beperkt was, waardoor het bestuur niet in staat was om een voldoende onderbouwde beoordeling te geven ten aanzien van de risico's van PE en HF beleggingen.

Het bestuur heeft op 13 april 2012 het Plan van Aanpak Beleggingsbeleid & Governance, met maatregelen om de bovenstaande aandachtspunten te verbeteren, ingediend bij DNB. Na goedkeuring door DNB is BPF Schilders gestart met de implementatie. DNB heeft op 30 augustus 2012, 31 oktober 2012 en 31 januari 2013 een voortgangsrapportage ontvangen. In 2013 heeft het bestuur verdere invulling gegeven aan de in het plan van aanpak opgenomen actiepunten. Eind 2013 waren nagenoeg alle punten afgerond.

DNB heeft in het verslagjaar het bestuur erop aangesproken om voortvarend op te treden als het gaat om het ondervangen van de bevindingen die DNB in beeld brengt. Ook de introductie van het nieuwe bestuursmodel en de overgang naar PGGM als uitvoeringsorganisatie waren aanleiding voor een intensivering van het toezicht. Het bestuur heeft op constructieve en transparante wijze het overleg met DNB gevoerd. Met betrekking tot de tekortkomingen in de beheersing van PE en HF heeft DNB in de eerste helft van 2014 te kennen gegeven dat die zijn opgelost door de genomen bestuursmaatregelen. De overgang naar PGGM en het nieuwe bestuursmodel zijn ook in 2014 onderwerp van het periodieke overleg met DNB.

◆ **Boetes en Dwangsommen**

In het verslagjaar zijn geen boetes en dwangsommen opgelegd door de toezichthouders.

◆ **ALM-studie**

In 2013 is een ALM-studie uitgevoerd. De doelstellingen hiervan waren als volgt:

1. Een beleggingsbeleid formuleren dat aansluit bij de doelstellingen en afwegingen m.b.t. ambitie, kosten en risico van BPF Schilders, op basis van de pensioenregeling zoals bepaald door sociale partners voor 2014. Meer specifiek: Het toetsen van
 - de toegevoegde waarde van de derivatenstrategieën;
 - de 'risicohouding', ofwel de gewenste verhouding zakelijke waarden en vastrentende waarden in combinatie met de gewenste mate van het afdekken van het renterisico.
2. Inzicht in de gevolgen van een separaat account voor de inkoopregeling:
 - hoe groot is naar verwachting het tekort op de einddatum van de Inkoopregeling (2021)?
 - wat zijn de grootste risico's?
 - wat zijn mogelijke maatregelen om een tekort op einddatum te voorkomen en risico's te beheersen?

De belangrijkste conclusies en adviezen van de ALM-studie waren als volgt:

Pensioenregeling 2014

De premie van 29,5% is in 2014 niet kostendekkend (op marktwaarde) en in meer dan de helft van de scenario's in de eerste jaren daarna ook niet. Hoewel er wel voldaan wordt aan de huidige wet- en regelgeving zijn de kosten van de regeling niet in lijn met het premieniveau. Daarnaast is de verwachting m.b.t toeslagen niet in lijn met de ambitie wat blijkt uit een verwacht indexatieresultaat van 55%. Het onderzochte pensioencontract is om deze redenen niet toekomstbestendig. Deze regeling zal daarom ook per 2015 worden aangepast.

Strategieën m.b.v. derivaten

Het structureel en langdurig implementeren van de verschillende onderzochte strategieën levert voor het BPF Schilders onvoldoende toegevoegde waarde, met

uitzondering van het afdekken van het renterisico door middel van lineaire producten (bonds en swaps). Er werd daarom voorgesteld om in het strategische beleid geen inflatieswaps, aandelenopties of swaptions op te nemen. Op basis van visie (tactische overwegingen) kunnen deze derivaten wel van toegevoegde waarde zijn.

Risicohouding

Het huidige strategische niveau van de rentehedge van 75% is herbevestigd. Bij een ongewijzigde risicohouding is voorgesteld om voor de verlaging van het aandelenrisico geen opties in te zetten, maar dit te realiseren door middel van een verlaging van de strategische aandelenallocatie met 10% punten, ten gunste van de allocatie naar staatsobligaties en credits.

Separaat account Inkoopregeling

Voorgesteld is om nader beleid te formuleren dat voorkomt dat er in 2021 een forse korting op de aanspraken uit hoofde van de inkoopregeling noodzakelijk is, waardoor alleen de geboortejaren die na 2021 pensioneren getroffen worden. Een van de mogelijkheden hierbij is het jaarlijks aanpassen van de (voorwaardelijke) aanspraken, zodanig dat de korting over zoveel mogelijk geboortejaren wordt verdeeld. Sociale partners zijn op dit punt een versobering van deze regeling overeengekomen.

Pensioenparagraaf

In deze pensioenparagraaf wordt de karakterisering van de pensioenregeling beschreven alsmede de inhoud en de wijzigingen van de belangrijkste fondsdocumenten zoals het uitvoeringsreglement, pensioenreglement, reglement deelnemersraad, statuten en Abtn. Tevens wordt ingegaan op de kenmerken van de regeling, de premies en het toeslagenbeleid.

◆ Karakterisering van de pensioenregeling

De pensioenregeling van BPF Schilders is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling.

◆ Kenmerken regeling

Dit jaar is de bestaande regeling niet gewijzigd. De parameters worden wel jaarlijks vastgesteld. De kenmerken van de regeling ultimo 2013 zijn als volgt:

Pensioensysteem	Middelloonregeling
Vakantietoeslag	8%
Pensioenleeftijd	65 jaar
Pensioengrondslag	pensioengevend salaris minus franchise
Partnerpensioen	70% van het ouderdomspensioen
Wezenpensioen	14% van het ouderdomspensioen
<i>Voor deelnemers geboren na 1949:</i>	
Pensioengevend salaris	maximum € 47.254,05; minimum € 19.144,35
Franchise	€ 13.291,43
Opbouwpercentage	2% van de pensioengrondslag
<i>Voor deelnemers geboren voor 1950:</i>	
Pensioengevend salaris	maximum € 47.254,05; minimum € 28.755,68
Franchise	€ 22.061,03
Opbouwpercentage	1,75% van de pensioengrondslag
Opbouwpercentage vroegpensioen	1,67% van het (gemaximeerde) pensioengevend salaris

◆ Premiebeleid

Het bestuur besluit jaarlijks op basis van de financiële positie van het fonds in hoeverre de premie moet worden aangepast. Het beleid ten aanzien van premie is als volgt:

- bij een aanwezige dekkingsgraad onder de nagestreefde dekkingsgraad:
 - premieverhoging met maximaal 2%-punt van de premiegrondslag voor de 'deelnemer schilder' en 1,70% van de premiegrondslag voor de 'overige deelnemers'.
- bij een aanwezige dekkingsgraad boven de nagestreefde dekkingsgraad vermeerderd met 20%:
 - premieverlaging met maximaal 1%-punt van de premiegrondslag voor de 'deelnemer schilder', en 0,85% van de premiegrondslag voor de 'overige deelnemers'.
- de minimumpremie is vastgesteld op 12% van de premiegrondslag;
- het premiesysteem kent geen maximum.

◆ Premie pensioenregeling 2013

Het premiebeleid voor de basisregeling is niet gewijzigd. In verband met de hoogte van de dekkingsgraad per eind september 2012 (109%) heeft het bestuur op 6 november 2012, na een positief advies van de deelnemersraad, besloten om, in afwijking van het premiebeleid, de premie voor het jaar 2013 voor de regelingen niet te verhogen.

Het bestuur heeft besloten om gebruik te maken van deze mogelijkheid uit het septemberpakket in verband met de economisch slechte situatie in de sector. Cao-partijen Schilders hebben besloten om de regeling in 2014 tijdelijk aan te passen. Een van de onderdelen hiervan is het premiebeleid. Cao-partijen hebben voor 2014 besloten dat het premieniveau ongewijzigd blijft tot en met 2014 (29,5% OP en 10,4% overgangsregelingen voor deelnemers schilder, en

25,2% OP en 8,9% overgangsregelingen voor overige werknemers). Het bestuur heeft dit geaccepteerd.

◆ Toeslagenbeleid

De ambitie van BPF Schilders is om halfjaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen aan maximaal de loonindex. Afhankelijk van de financiële positie van BPF Schilders besluit het bestuur halfjaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. BPF Schilders financiert de toekomstige verhogingen van de pensioenaanspraken uit beleggingsrendementen. Er is voor toeslagverlening dus geen bestemmingsreserve gevormd en er wordt voor toeslagverlening geen premie betaald. Het is daarom onzeker of de toeslagambitie kan worden gerealiseerd.

De mate van toeslagverlening is afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad. Dit is de verhouding tussen het vermogen van BPF Schilders en de verplichtingen. Als het vermogen groter is dan de verplichtingen, bedraagt de dekkingsgraad meer dan 100%.

Voor het toeslagenbeleid gelden de voorwaarden zoals vermeld in hoofdstuk 5 lid 2 van het pensioenreglement. Hieronder een korte opsomming:

- bij een dekkingsgraad onder de 110% vindt geen toeslagverlening plaats;
- bij een dekkingsgraad tussen 110% en de dekkingsgraad bij vereist eigen vermogen, kan het bestuur besluiten tot een gedeeltelijke toeslagverlening;
- bij een dekkingsgraad boven de dekkingsgraad bij vereist eigen vermogen kan het bestuur besluiten maximaal met de loonindex toeslag te verlenen, zo nodig vermeerderd met extra verhogingen om beperkingen uit de twee voorgaande voorwaarden ongedaan te maken (inhaaltoeslag).

◆ Voorwaardelijkheidverklaring

De letterlijke tekst van de voorwaardelijkheidverklaring luidt:

BPF Schilders probeert ieder jaar uw (opgebouwde) pensioen te verhogen met de loonontwikkeling. Uw (opgebouwde) pensioen is op 31 december 2012 met 0,00% verhoogd en op 17 juni 2013 met 0,00%.

Uw pensioenfonds heeft uw (opgebouwde) pensioen de afgelopen drie jaar als volgt verhoogd.

Over het jaar 2012 met 0,00%. De lonen gingen toen met 2,00% omhoog. De prijzen met 2,45%.

Over het jaar 2011 met 0,77%. De lonen gingen toen met 1,08% omhoog. De prijzen met 2,34%.

Over het jaar 2010 met 1,00%. De lonen gingen toen met 2,00% omhoog. De prijzen met 1,27%.

BPF Schilders betaalt de toekomstige verhogingen van uw (opgebouwde) pensioen uit beleggingsrendementen. U heeft door eerdere verhogingen en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

◆ **Overzicht gemiste toeslagen 2008-2013:**

GEMISTE TOESLAG 2008-2013			
(in %)	Loon ontwikkeling	Verleende toeslag	Gemiste toeslag
29-12-2008	1,15%	0,00%	1,15%
16-06-2009	0,50%	0,00%	0,50%
04-01-2010	1,50%	1,00%	0,50%
21-06-2010	0,50%	0,00%	0,50%
03-01-2011	0,08%	0,00%	0,08%
20-06-2011	1,00%	0,77%	0,23%
02-01-2012	1,00%	0,00%	1,00%
18-06-2012	1,00%	0,00%	1,00%
31-12-2012	1,00%	0,00%	1,00%
17-06-2013	0,00%	0,00%	0,00%
30-12-2013	0,00%	0,00%	0,00%

◆ **Uitvoeringsreglement**

Het uitvoeringsreglement is in het jaar 2012 geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met doorgevoerde wijzigingen in de Abtn. In de bestuursvergadering van 6 februari 2014 is het uitvoeringsreglement geactualiseerd en opnieuw vastgesteld.

◆ **Pensioenreglement**

Op 14 maart 2013 heeft de deelnemersraad van BPF Schilders het bestuur positief geadviseerd over het voorgenomen besluit van 7 februari 2013 van het bestuur om het pensioenreglement te wijzigen. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste wijzigingen:

- de wettelijke afkoopgrens is aangepast. Het afkoopbedrag in 2013 is € 451,22;
- alle grensbedragen en premies zijn aangepast naar het niveau van week 1 van 2013;
- in het reglement zijn de afkoopfactoren en de uitruilfactoren toegevoegd conform het bestuursbesluit van 6 december 2012;
- cao-partijen hebben, na advies van het bestuur, de pensioenregeling op drie punten aangepast. De onderstaande wijzigingen zijn doorgevoerd in het pensioenreglement:
 - maximering van de pensioenopbouw tot 100% per jaar;
 - het vereenvoudigen van de ANW vangnetregeling door variant A en C te laten vervallen;
 - vervroeging van het (gedeeltelijke) ouderdomspensioen bij arbeidsongeschiktheid.
- in verband met de nieuwe functie- en loonstructuur zijn per 1 april 2013 enkele begrippen gewijzigd en is waar nodig het reglement aangepast;
- het bestuur heeft naar aanleiding van een gevalsbehandeling in het reglement opgenomen dat de werkgever verantwoordelijk is voor het juist aanleveren van de uurlonen;
- de tekst in artikel 3.5 en 9.5 is geüniformeerd;
- in artikel 4.4 is eenduidig opgenomen dat laag/hoog niet is toegestaan. Dit bleek voorheen alleen uit de titel;
- naar aanleiding van het sectoronderzoek VPL, heeft DNB verzocht om concreet in het reglement op te nemen dat een VPL-toezegging geen pensioentoezegging is.

VPL gelden worden bijeengebracht door sociale partners en zodra er aan de voorwaarden wordt voldaan en er voldoende middelen zijn worden deze omgezet in pensioen. Het bestuur heeft conform dit verzoek besloten om dit op te nemen in het reglement;

- aan artikel 8.4 is toegevoegd hoe BPF Schilders omgaat met de spaarbijdrage bij overlijden;
- de klachtenprocedure in bijlage 3 is aangescherpt;
- artikel 9, lid 5 geschillenprocedure (bijlage 4) is verwijderd zodat de belanghebbende altijd de mogelijkheid heeft om naar de rechter te stappen;
- aanvullend reglement ANW-vangnetregeling is als bijlage 6 toegevoegd aan het reglement.

◆ **Reglement deelnemersraad**

Het reglement van de deelnemersraad is in het jaar 2013 gewijzigd. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste wijzigingen:

- in artikel 6, lid 1 is de mogelijkheid om telefonisch te adviseren toegevoegd. Tevens is ter verduidelijking schriftelijke besluitvorming uitgebreid met elektronische communicatiemedia zoals e-mail;
- in aansluiting op de vorige wijziging is in artikel 15, lid 5 de voorzitter van de deelnemersraad het recht gegeven om te bepalen of besluiten in aanmerking komen voor schriftelijke of telefonische besluitvorming;
- in het zelfde artikel is in lid 7 toegevoegd dat schriftelijke en telefonische besluiten in de eerstvolgende vergadering worden vastgelegd in de notulen;
- in artikel 16 over besluitvorming is bovenstaande procedure toegevoegd.

◆ **Statuten BPF Schilders**

In maart 2013 zijn de statuten, na een positief advies van de deelnemersraad, op de volgende onderdelen aangepast:

- het beleid dat minimaal één collectieve evaluatie onder externe begeleiding per drie jaar plaatsvindt is toegevoegd;
- de besluitvorming is uitgebreid zodat naast besluitvorming ter vergadering ook schriftelijke en telefonische besluitvorming mogelijk is. Tevens is hier in de statuten nadere invulling aangegeven.

◆ **Actuariële- en bedrijfstechnische nota**

In maart 2013 is de actuariële- en bedrijfstechnische nota (Abtn), na een positief advies van de deelnemersraad, op de volgende onderdelen aangepast:

- alle bedragen en premiepercentages zijn aangepast naar de bedragen per 31 december 2012 (week 1 van 2013);
- het integriteitsbeleid is geactualiseerd waarbij het bestuur op 27 september 2012 de regeling ongewenst gedrag heeft goedgekeurd en toegevoegd aan het integriteitsbeleid;
- het communicatieplan 2013 is toegevoegd;
- diverse risico's zijn aangepast conform de update en evaluatie risicoregister van de Werkgroep Risicomanagement;
- de generatietafel 2010-2060 is vervangen door de gecorrigeerde generatietafel 2012-2062;
- de nieuwe voorwaardelijkheidsverklaring is opgenomen;
- aan strategisch risicomanagement is toegevoegd dat de minimale acceptabele dekkinggraad 85% bedraagt;

- de normportefeuille 2012 is vervangen door de (aangepaste) normportefeuille 2013;
- het risicokader voor actief beheer is toegevoegd naar aanleiding van de aanbevelingen uit het jaarwerk 2011;
- het waarderingsbeleid en de waarderingsgrondslagen;
- het wettelijk verbod om te investeren in clustermunitie;
- de bestuursleden in de BAC maken geen deel meer uit van de commissie maar zijn als toehoorder aanwezig;
- aan bijlage 1 (verklaring inzake de beleggingsbeginselen) zijn de risicokaders voor actief beheer en waarderingsbeleid toegevoegd.

Communicatieparagraaf

Communicatiebeleid

BPF Schilders heeft in 2012 een communicatiebeleid vastgesteld dat het strategisch kader voor pensioencommunicatie bevat voor de periode 2013-2016. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen wettelijk verplichte communicatie en aanvullende communicatie. Het pensioenfonds stelt zich tot doel alle doelgroepen tijdig en juist te voorzien van de informatie die wettelijk verstrekt moet worden. Waar mogelijk wordt ook wettelijk verplichte communicatie geïntegreerd met de aanvullende communicatie.

Voor de aanvullende communicatie is gekozen voor drie zogeheten paden:

Pad 1: verbetering van de houding ten opzichte van kennis van pensioen en pensioenfonds;

Pad 2: realisatie van inzicht en actie met betrekking tot de eigen pensioenopbouw;

Pad 3: realisatie van inzicht en actie ten aanzien van risico's en onzekerheden.

Om de doelstellingen van het communicatiebeleid te realiseren stelt het bestuur jaarlijks een tactisch communicatieplan vast. In het communicatieplan worden de concrete acties met bijbehorend budget vastgelegd die in een jaar worden uitgevoerd. Bestuur en deelnemersraad zijn nauw betrokken bij de uitvoering van het communicatieplan. De commissie Communicatie adviseert het bestuur en deelnemersraad over de inhoud en uitvoering van het communicatieplan. De commissie vergadert vier maal per jaar en wordt daarbij ondersteund door A&O Services. De samenwerking binnen de commissie is in 2013 uitstekend verlopen.

De commissie Communicatie heeft in 2013 evenals in voorgaande jaren veel aandacht besteed aan de managementrapportages over de voortgang van de uitvoering van het communicatieplan en de effectiviteit van de verschillende communicatieactiviteiten. In de managementrapportages wordt een helder overzicht gegeven van het bestede budget. Ook is er veel aandacht voor de effectiviteit van de verschillende acties. Voor een groot aantal acties is een zogeheten monitor ontwikkeld. Doel van een monitor is om op relatief eenvoudige wijze informatie in beeld te brengen over het effect van een bepaalde communicatieactiviteit. Hierdoor heeft de commissie de mogelijkheid om een goede kosten/baten analyse te maken. Monitors kunnen bovendien worden gezien als sturingsinstrument. Dit geeft de commissie de mogelijkheid om het bestuur gedurende het jaar gericht en onderbouwd te adviseren om eventueel bepaalde activiteiten van het communicatieplan te wijzigen of nieuwe activiteiten toe te voegen.

Bij de vaststelling van het communicatiebeleid in 2008 heeft BPF Schilders door TNS NIPO onderzoek laten uitvoeren naar het pensioenbewustzijn van de deelnemers van BPF Schilders. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek stelde het bestuur meetbare ambities vast ten aanzien van verhoging van het pensioenbewustzijn. Alle inspanningen, zoals die zijn opgenomen in de verschillende

communicatieplannen sinds 2009, zijn er op gericht om deze ambities zoveel mogelijk te realiseren.

Na de zogeheten nulmeting van 2008 werd het onderzoek in de eerste helft van 2012 herhaald. Het werd evenals de eerste keer uitgevoerd door TNS NIPO. Het onderzoek wees uit dat het pensioenbewustzijn in de tussenliggende periode, ondanks alle communicatie-inspanningen, niet is toegenomen.

Daarmee zijn de eerder gestelde ambities niet gehaald. In het communicatiebeleidsplan 2013-2016 zijn de meetbare ambities opnieuw geformuleerd als strategische doelen 2016.

Ontwikkelingen met betrekking tot doelstellingen van het communicatiebeleid

Pensioenpresentaties en pensioensprekuren

Naar aanleiding van de blijvende belangstelling heeft BPF Schilders in het najaar van 2013 een nieuwe ronde van pensioenpresentaties en pensioensprekuren in gang gezet. Door het hele land worden jaarlijks 20 regionale pensioenpresentaties gehouden voor grote groepen deelnemers. Als deelnemers kiezen voor een individuele benadering, dan kunnen zij zich aanmelden voor een van de meer dan 40 pensioensprekuren die in het hele land worden georganiseerd. Bezoekers worden daarbij te woord gestaan door relatiebeheerders van de pensioenuitvoerder, op de meeste locaties bijgestaan door vakbondsconsulenten. Gebleken is dat de presentaties en spreekuren vooral aanslaan bij deelnemers van 50 jaar en ouder. Evenals in voorgaande jaren werden in 2013 pensioenlessen gegeven op de verschillende Schildersvak scholen.

Overige activiteiten

De pensioenkrant die voorheen aan alle actieve deelnemers werd verzonden, maakte in 2013 plaats voor een pensioenblad in magazine-vorm, in drie varianten: voor werknemers, ondernemers en gepensioneerden. In de bladen wordt de lezer toegesproken door Bert, Paul en Fred, die evenals op de website de drie genoemde doelgroepen vertegenwoordigen.

De in 2012 ontwikkelde en geïntroduceerde website www.onsbpfschilders.nl werd verbeterd en uitgebreid, onder meer met enkele filmpjes, waarin Bert, Paul en Fred opnieuw een hoofdrol vervullen. Hetzelfde geldt voor de digitale nieuwsbrieven die in 2013 werden verzonden.

In de loop van het verslagjaar werd een begin gemaakt met de vervanging van de brochurelijn door meer een eigentijdse set van informatiebladen, waarbij, in lijn met de website en de pensioenbladen, Bert, Paul en Fred optreden als spreekbuis van BPF Schilders.

In het tweede halfjaar werd een begin gemaakt met de ontwikkeling van een nieuwe pensioenplanner, die geheel volgens planning aan het eind van het jaar gereed was voor ingebruikname.

Evenals in 2012 kreeg in 2013 de communicatie rond het jaarlijkse UPO extra aandacht. Deze keer werd de nadruk gelegd op het stapsgewijs stijgen van de ingangsdatum van de AOW.

Beleggingsparagraaf

Beleggingsbeginselen

◆ Sturing en verantwoording

BPF Schilders geeft op integrale wijze inhoud aan het financiële- en risicobeleid, waarbij de sturing is gebaseerd op een Asset Liability Management (ALM) studie. Bij deze ALM studie worden ontwikkelingen in de beleggingen en verplichtingen in hun onderlinge samenhang beschouwd. De ALM studie brengt samenhang in het premiebeleid, indexatiebeleid en beleggingsbeleid en helpt het bestuur deze vast te stellen.

Het jaarlijkse beleggingsplan vertaalt de beleidsuitgangspunten van de ALM naar jaarlijkse beleggingsdoelstellingen en vergelijkingsmaatstaven (benchmarks) voor het rendement.

Het jaarlijkse beleggingsplan concretiseert de gewenste samenstelling van het vermogen voor dat jaar in de zogeheten normportefeuille.

Deze wordt jaarlijks vastgesteld met inachtneming van de daaraan verbonden wettelijke eisen. Het betreft een verdeling van het vermogen naar de verschillende soorten beleggingen en de bijbehorende vergelijkingsmaatstaven.

Bij het samenstellen van de portefeuille wordt rekening gehouden met de risicohouding van het bestuur. Het bestuur gaat uit van een minimaal acceptabele dekkingsgraad van 85% op een 1-jaars horizon. Deze norm is in het vierde kwartaal van 2013 tijdens de nieuwe ALM-studie opnieuw bevestigd. Rondom deze risicohouding is een aantal worst case scenario's opgesteld en doorgerekend en de ontwikkeling van de nominale en reële dekkingsgraad in deze scenario's is geanalyseerd. Aan de hand van de uitkomsten van deze analyses heeft het bestuur besloten om het aandelenmarkt- en renterisico gedeeltelijk af te dekken. Vanaf een bepaald niveau van de nominale dekkingsgraad wordt ook de inzet van inflatieswaps mogelijk.

◆ Beleggingsadviescommissie

Bij het ontwerpen en implementeren van het beleggingsbeleid en het financieel risicobeleid laat BPF Schilders zich adviseren door een beleggingsadviescommissie. In deze commissie zitten vier, door het bestuur aangestelde, onafhankelijke leden en vier leden uit het bestuur als toehoorder.

◆ Extern beheer

BPF Schilders acht het strategische beleggingsbeleid, waaronder de verdeling van de activa over de diverse beleggingsbeslissingen, het matching beleid en het risicobeheer, een belangrijke interne competentie van het fonds. Hierdoor kan snel en adequaat ingespeeld worden op de snel wijzigende omstandigheden in zowel het maatschappelijke omgevingsveld als op de financiële markten.

Doelstelling is dat voor de realisatie van het beleggingsbeleid BPF Schilders gebruik maakt van externe vermogensbeheerders. Met uitzondering van de door A&O Vermogensbeheer beheerde inflation linked bond portefeuille en de absolute return portefeuille (ultimo 2013 ongeveer 4% van het portefeuilletotaal (2012: 7%), is dit ook het geval. Het externe beheer geschiedt waar mogelijk kostenefficiënt door middel van apart voor BPF Schilders beheerde mandaten. Aparte mandaten zorgen voor een transparanter beleggingsbeleid van de managers, waardoor een betere controle vanuit BPF Schilders mogelijk is.

Voordat een mandaat toegewezen wordt aan een externe manager stelt het bestuur de eisen en randvoorwaarden vast waaraan deze manager moet voldoen. Het bestuur stelt eisen en randvoorwaarden voor wat betreft: het risico/rendement profiel van de beleggingen, de inzet van financiële instrumenten, de liquiditeit van de beleggingen, het gebruik van leverage, de door de manager betrachtte transparantie, het waarderingbeleid en duurzaamheid.

Daarnaast worden er eisen gesteld aan de organisatie van de manager (onder andere beloningsbeleid, compliance, risicobeheer, personeelsbeleid). Bij de keuze en monitoring van de externe managers laat BPF Schilders zich bijstaan door een externe adviseur.

◆ **Beleggingsvrijheid**

Op voorhand wordt geen enkel(e) beleggingscategorie, instrument of techniek uitgesloten, met inachtneming van het door het bestuur vastgestelde beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen.

◆ **Actief/passief beleggen**

BPF Schilders heeft de intentie in liquide en efficiënte markten passief te beleggen. Ervaring leert dat het actief beheer in deze markten een beperkte toegevoegde waarde heeft.

Ultimo 2013 werd ongeveer 52% (2012: 42%) van de beleggingen op passieve wijze beheerd (inclusief liquide middelen en exclusief de waarde in de overlay-portefeuille). Europese en Amerikaanse aandelen en Europese overheidsobligaties (Nederlandse en Duitse obligaties) worden op passieve wijze beheerd.

Voor de minder liquide en minder efficiënte markten hanteert BPF Schilders als uitgangspunt dat actief beleid een toegevoegde waarde heeft. Ook voor specialistische mandaten zoals emerging market debt of high yield obligaties (obligaties aan minder kredietwaardige bedrijven) wordt op actieve wijze belegd om extra toegevoegde waarde te creëren. Vaak is het in deze markten ook niet mogelijk om in een representatieve benchmark te beleggen.

Beleggingen in grondstoffen gebeurt door middel van een actieve strategie. Het rendement in een puur passieve strategie zal altijd onder druk staan vanwege het feit dat rendement verloren gaat door het continu openen en sluiten van derivatentransacties (het doorrollen). Een kenmerk van de grondstoffenmarkt is dat beleggers niet rechtstreeks in grondstoffen beleggen, maar door middel van derivaten. Door de managers meer vrijheid te geven bij het doorrollen van de derivaten is er een grotere kans om een beter rendement te realiseren bij een iets hoger risicoprofiel.

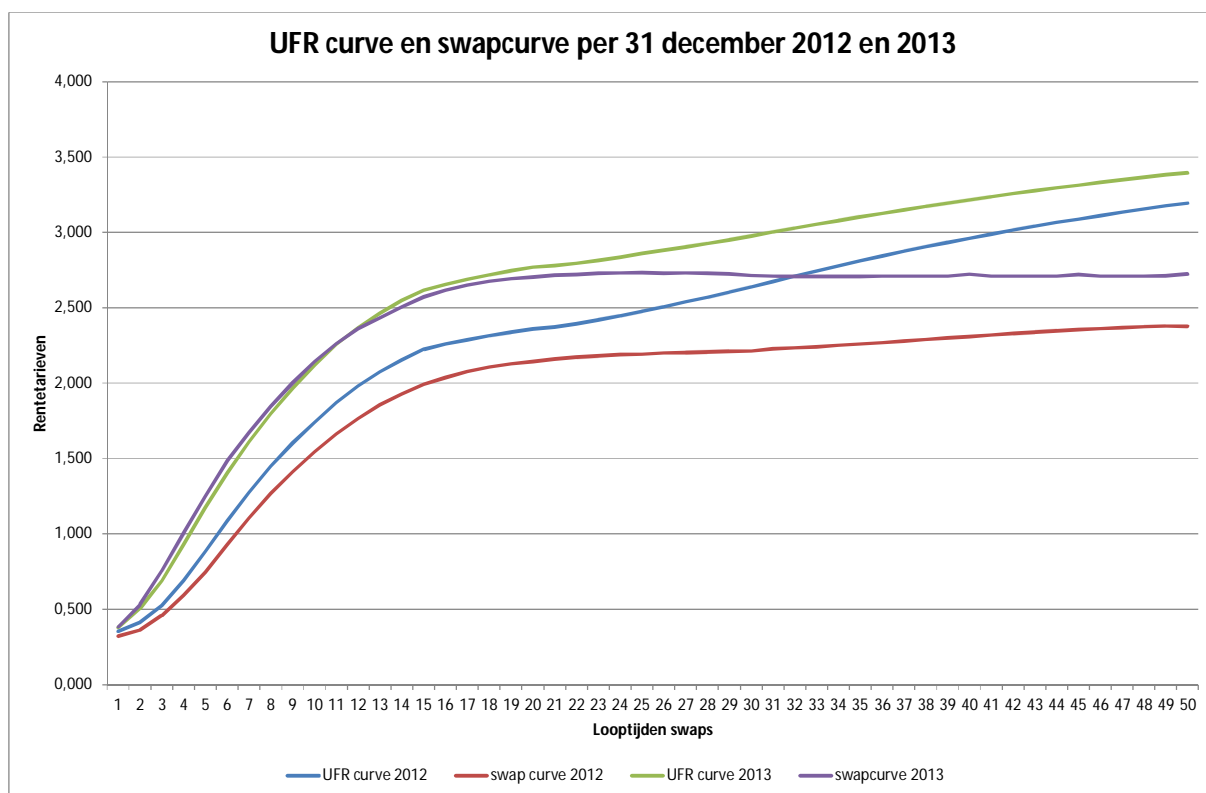
Beleggingsbeleid in 2013

◆ **Strategie en behaalde resultaten**

Ultimo 2013 bedroeg de dekkingsgraad van BPF Schilders 112,3%. Dit was 2,2 procentpunt hoger dan de dekkingsgraad ultimo 2012.

Vanaf september 2012 wordt de dekkingsgraad berekend op basis van een drie maanden gemiddelde UFR-curve. UFR staat voor ultimate forward rate. Tot september 2012 werd de dekkingsgraad bepaald aan de hand van de swapcurve. Het verschil in de UFR-curve en de swapcurve is weergegeven in de grafiek hierna. Op basis van de swapcurve zou ultimo 2013 de dekkingsgraad 110% (2012: 104%) geweest zijn.

Grafiek 1: Swapcurve en UFR curve



Het hoogste niveau van de dekkinggraad in 2013 was 114,4% (oktober) en het laagste niveau 106,1% (juli). De fluctuatie van de dekkinggraad was vergelijkbaar met die in 2012. De introductie van de UFR en de hedges waarvan BPF Schilders gebruik maakt zorgen gemiddeld voor een lagere volatiliteit van de dekkinggraad. In 2013 was het aandelenmarktrisico voor gemiddeld 50% afgedekt. Het renterisico werd in de eerste helft van het jaar voor ongeveer 65% afgedekt en in de tweede helft van het jaar voor 57% (op basis van de werkelijke delta). Ultimo 2013 lag de rentehedge rond de 54% op basis van de werkelijke delta van de swaptions en voor 76% op basis van een delta 1 voor de swaptions. De vergelijkbare cijfers voor ultimo 2012 waren respectievelijk 66% en 73%. Het valutarisico van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen waren voor 75% afgedekt in 2013.

Het behaalde rendement inclusief de hedges in 2013 was -0,7% (2012: 12,4%). Dit rendement was als volgt opgebouwd.

RENDEMENTEN		
(in %)	2013	2012
Vastrentende waarden	-2,5%	10,6%
Absolute return	13,5%	16,4%
Vastgoed	0,2%	1,1%
Infrastructuur	0,1%	11,6%
Aandelen	15,9%	16,2%
Private Equity	3,3%	3,1%
Hedge Funds	-8,2%	1,8%
Grondstoffen	-3,7%	-0,9%
Kas	0,5%	0,1%
Rendement aandelenhedge	-1,5%	-0,6%
Rendement valutahedge	1,1%	-0,3%
Rendement rentehedge	-4,3%	3,0%
Totaal rendement	-0,7%	12,4%

De rentehedge heeft een negatieve bijdrage geleverd van 4,3 procentpunt (2012: 3%) aan het rendement van de portefeuille. De valutahedge had een positief effect van 1,1% (2012: -0,3%). De aandelenhedge had een effect van -1,5% (2012: -0,6%) op het rendement. Het rendement van de onderliggende portefeuille (exclusief alle hedges) was 4,0% in 2013 (2012: 10,3%).

Het benchmarkrendement was -1,3% in 2013, wat inhoudt dat een lichte outperformance werd gerealiseerd. De performancetoets was over de periode 2009 tot en met 2013 met een waarde van 1,66 positief.

In de paragrafen waarin de beleggingsresultaten worden besproken vindt u nadere informatie over de gerealiseerde rendementen.

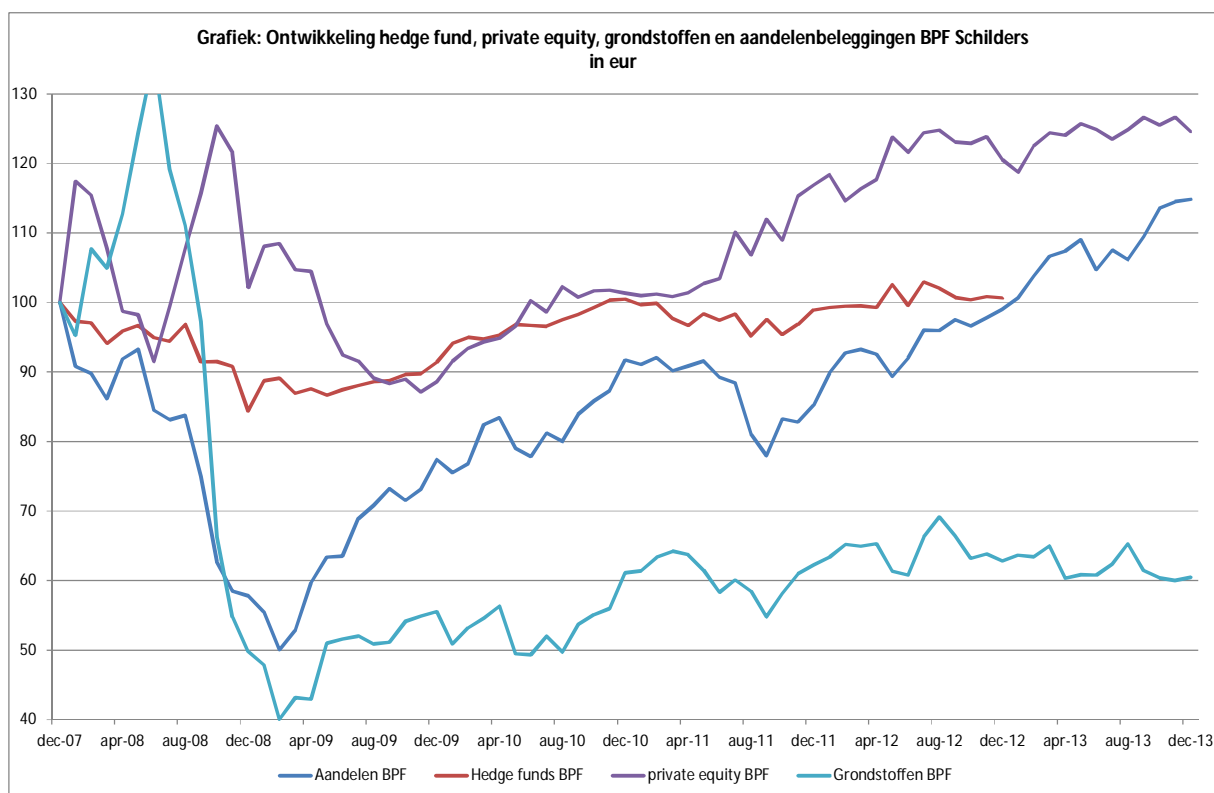
Doelstelling van het beleggingsbeleid was om dicht bij de strategische benchmark (weergegeven in de tabel hierna) te blijven, gezien de grote onzekerheid op de financiële markten. Om dicht bij de strategische benchmark te blijven heeft het bestuur besloten om voor 2013 een dynamische asset allocatie model toe te passen. Dit betekent dat de strategische weging van een beleggingscategorie in 2013 meebewogen heeft met de performance van deze beleggingscategorie. Dit impliceerde ook dat in 2013 de portefeuille op kwartaalbasis niet geherbalanceerd werd naar de strategische portefeuille. Door de positieve rendementen op de aandelenbeleggingen en de stijgende rente (wat een negatief rendement op vastrentende waarden inhoudt) steeg als gevolg van deze strategie het aandelen gewicht in de portefeuille.

PORTEFEUILLEVERDELING							
(in %)	Portefeuilleverdeling		Rendementen				Strategische mix
	2013	2012	BPF Schilders	Benchmark	BPF Schilders	Benchmark	2013
			2013	2013	2012	2012	
Vastrentende waarden	45,2%	49,7%	-2,5%	-2,8%	10,6%	11,0%	49,0%
Europees staatspapier	21,0%	21,6%	-2,1%	-2,2%	5,2%	5,2%	21,9%
Europese ondernemingen	10,6%	10,6%	3,7%	2,0%	15,0%	12,6%	10,0%
Inflation linked obligaties	3,3%	6,8%	-6,2%	-6,2%	23,6%	23,6%	6,6%
Emerging market obligaties	5,8%	6,5%	-12,2%	-11,8%	12,2%	15,3%	6,5%
High Yield obligaties	3,8%	3,3%	1,9%	2,3%	9,0%	12,3%	3,5%
Absoluut rendement	0,7%	0,9%	13,5%	13,5%	16,4%	16,4%	0,5%
Vastgoed	7,8%	8,7%	0,2%	0,2%	1,1%	1,1%	9,0%
Infrastructuur	1,7%	1,9%	0,1%	0,1%	11,6%	11,6%	3,0%
Aandelen	36,5%	29,8%	15,9%	14,9%	16,2%	16,0%	31,0%
Europa	14,3%	11,9%	20,7%	19,8%	18,3%	17,3%	11,5%
Verenigde Staten	12,1%	8,4%	26,8%	26,1%	13,9%	14,2%	9,5%
Azie	5,7%	5,1%	3,1%	4,7%	3,5%	6,3%	5,4%
Emerging markets	4,4%	4,4%	-4,0%	-7,8%	14,8%	15,8%	4,6%
Private Equity	2,7%	3,2%	3,3%	3,3%	3,1%	3,1%	3,5%
Hedge Funds	0,1%	2,8%	n.m.	n.m.	1,8%	1,8%	0,5%
Grondstoffen	2,0%	2,2%	-3,7%	-5,5%	-0,9%	-1,5%	2,0%
Liquide middelen (inclusief deposito's)	4,0%	1,7%	0,5%	0,5%	2,2%	2,2%	2,0%
Totaal	100,0%	100,0%	-0,7%	-1,3%	12,4%	12,5%	100,0%
Derivaten	5,9%	12,4%					

Naast deze strategische portefeuille was de doelstelling om gemiddeld 75% (uitgaande van een swaptions delta van 1) van het renterisico af te dekken. Vanaf februari 2012 was de doelstelling om 50% van het aandelenmarktrisico af te dekken. In juli 2012 is dit afdekkingspercentage gewijzigd naar 75% in verband met de verontrustende ontwikkelingen rondom de eurocrisis. In 2013 is het valutarisico voor deze 3 valuta's voor 75% afgedekt geweest.

In 2012 heeft het bestuur besloten om afscheid te nemen van de hedge fonds (HF) beleggingen. Deze beleidswijziging is in 2013 gerealiseerd. Ultimo 2013 was nog € 3,3 miljoen belegd in Hedge Funds. Het betreft hier beleggingen die niet per omgaande liquide gemaakt konden worden. In de grafiek hierna is de reeks voor Hedge fondsen niet verder bijgewerkt.

Grafiek 2: Cumulatief rendement van de Alternatieve beleggingscategorieën



Mening bestuur over behaalde rendementen

In 2013 is een lichte outperformance gerealiseerd ten opzichte van de benchmark. Dit is positief voor de Z score van BPF Schilders. De dekkingsgraad heeft een beheerste, stabiele, ontwikkeling laten zien. De hoogte van het absolute rendement viel tegen, maar dat moet bezien worden in het balansbeheer zoals BPF Schilders dat voert. In het beleggingsbeleid wordt expliciet rekening gehouden met de verplichtingenstructuur en een groot gedeelte van het renterisico wordt afgedekt. Een stijgende rente heeft een negatief effect op het rendement, maar per saldo kan de dekkingsgraad stijgen. Dit is in 2013 gebeurd. Dat neemt niet weg dat de afdekkingsstrategieën waarvan BPF Schilders gebruik maakt continu getoetst moeten worden op de geleverde toegevoegde waarde in relatie tot de verwachte economische ontwikkeling. Het effect van de afdekkingsstrategieën op het rendement is groot zoals 2013 heeft laten zien.

Belangrijkste economische en financiële ontwikkelingen in 2013

De ontwikkelingen op financiële markten in 2013 kunnen verdeeld worden in een periode vóór en een periode na uitspraken van de Amerikaanse centrale bank over een vermindering van de schuldaankopen.

De periode voor deze uitspraken was vooral een voortzetting van de ontwikkelingen van het voorgaande jaar. Aandelenkoersen stegen, terwijl de rente nauwelijks veranderde. De kentering in 2013 kwam in mei door de aankondiging van Ben Bernanke, de toenmalige president van de Amerikaanse centrale bank (Fed), om op afzienbare termijn de steunaankopen van obligaties te verminderen. Deze aankondiging leidde tot nervositeit op financiële markten en een stijging van de lange rente in de Verenigde Staten met meer dan een procentpunt. Ook de Europese lange rente werd hierdoor gedeeltelijk mee omhoog getrokken.

De wereldeconomie won vooral in de tweede helft van het jaar aan kracht. Dankzij een bescheiden toename van het bruto binnenlands product (bbp) kwam in Europa een einde aan de recessie die sinds het begin van 2012 duurde. Binnen Europa bleef de Nederlandse economie duidelijk achter bij het gemiddelde. Ondanks een marginale groei van de economie in de tweede helft van het jaar kromp het Nederlandse bbp 1% ten opzichte van het voorgaande jaar. Als gevolg van de aanhoudende zwakte van de Nederlandse economie wordt dan ook steeds vaker gekeken naar de wijze waarop institutionele beleggers kunnen bijdragen aan de financiële stabiliteit van de Nederlandse economie.

De aanpak van de eurocrisis was opnieuw het centrale thema in Europa. In maart moest Cyprus worden gered met behulp van het Europese noodfonds. Nieuw hierbij was dat ook spaarders moesten meebetalen. Voorheen draaiden, naast obligatie- en aandeelhouders, de andere eurozonelanden en daarmee de Europese belastingbetalers op voor de kosten van de redding. Dankzij het uitblijven van grote problemen in andere landen, voorzichtige economische groei en kleine stapjes op weg naar een bankenunie steeg het vertrouwen in het behoud van de eurozone.

De economische groei in de Verenigde Staten liep in 2013 op tot 3,5% op jaarbasis, maar hier waren de ogen toch vooral gericht op het monetair en budgettair beleid. In de eerste helft van 2013 wisten Democraten en Republikeinen enkele keren nog net op tijd een akkoord te bereiken over de overheidsbegroting en de maximaal toegestane staatsschuld. Eind september konden de partijen het echter niet eens worden over de overheidsbegroting. Door het gebrek aan geld werden veel overheidsdiensten gesloten totdat medio oktober alsnog een voorlopig akkoord werd bereikt, gevolgd door een meer definitieve oplossing medio december.

Japan kende zowel economisch als op financiële markten een voortreffelijk jaar, voornamelijk dankzij ongekende ingrepen door de Japanse regering die een enorme impuls gaven aan de Japanse economie en Japanse aandelenkoersen. Het beleid van de regering was gericht op een sterke verruiming van het monetair beleid, extra overheidsbestedingen aan met name infrastructuurprojecten en een verzwakking van de yen om de export te stimuleren. Naast de genoemde impuls voor de economische groei zorgde de beleidswijziging ook voor een welkome toename van de inflatie in Japan.

Opkomende markten beleefden een moeilijk jaar. Spanningen in het Midden-Oosten hielden aan als gevolg van onder meer de oorlog in Syrië, onrust in veel andere landen zoals Turkije, Egypte en Libië en het atoomprogramma van Iran. De economische groei in opkomende markten bleef met gemiddeld 4,5% redelijk op peil, maar onderliggend kampten veel landen met problemen die te wijten zijn aan het gebrek aan structurele hervormingen in de afgelopen jaren. In China bleven de zorgen rondom de hoge mate van kredietverlening en de gezondheid van banken bestaan. Daarnaast werden vooral Brazilië, India, Indonesië, Zuid-Afrika en Turkije, samen de 'kwetsbare vijf' genoemd, hard geraakt. Deze landen hebben allemaal een substantieel tekort op de lopende rekening en de overheidsbegroting waardoor ze afhankelijk zijn van de toestroom van buitenlands kapitaal. De voorziene vermindering van de liquiditeiten wereldwijd als gevolg van de afbouw van monetaire verruiming in de Verenigde Staten, leidde er al toe dat beleggers op grote schaal hun geld wegtrrokken uit genoemde landen. Hierdoor steeg de rente en verzwakten de valuta's. Aandelen en staatsobligaties die ook in de eerste helft van het jaar al slecht presteerden als gevolg van de tegenvallende economische groei, gingen hierdoor verder onderuit.

Beleggingen in opkomende markten, zowel aandelen als staatsobligaties, werden daarmee met afstand de slechtst presterende beleggingscategorie in 2013, hoewel ook

de meest kredietwaardige staatsobligaties uit bijvoorbeeld Nederland en Duitsland en de Verenigde Staten in waarde daalden als gevolg van hogere rentes. De rente op 10-jaars Duitse staatsobligaties steeg bijvoorbeeld een half procentpunt tot 1,9%, terwijl die in Nederland bijna driekwart procentpunt steeg tot 2,2%. De 30-jaars Europese swaprente tot slot kwam dankzij een stijging van een half procentpunt uit op 2,7%. Ondanks deze rentestijgingen leverden de beleggingscategorieën bedrijfsobligaties en high yield een positief rendement dat te danken was aan een daling van de credit spreads. Echt grote koerswinsten werden behaald op publieke aandelen in ontwikkelde markten. De Europese aandelenindex steeg met ongeveer 20% en de Amerikaanse aandelenmarkt met ongeveer 30% en in Japan zelfs meer dan 50%.

Ontwikkeling portefeuille BPF Schilders

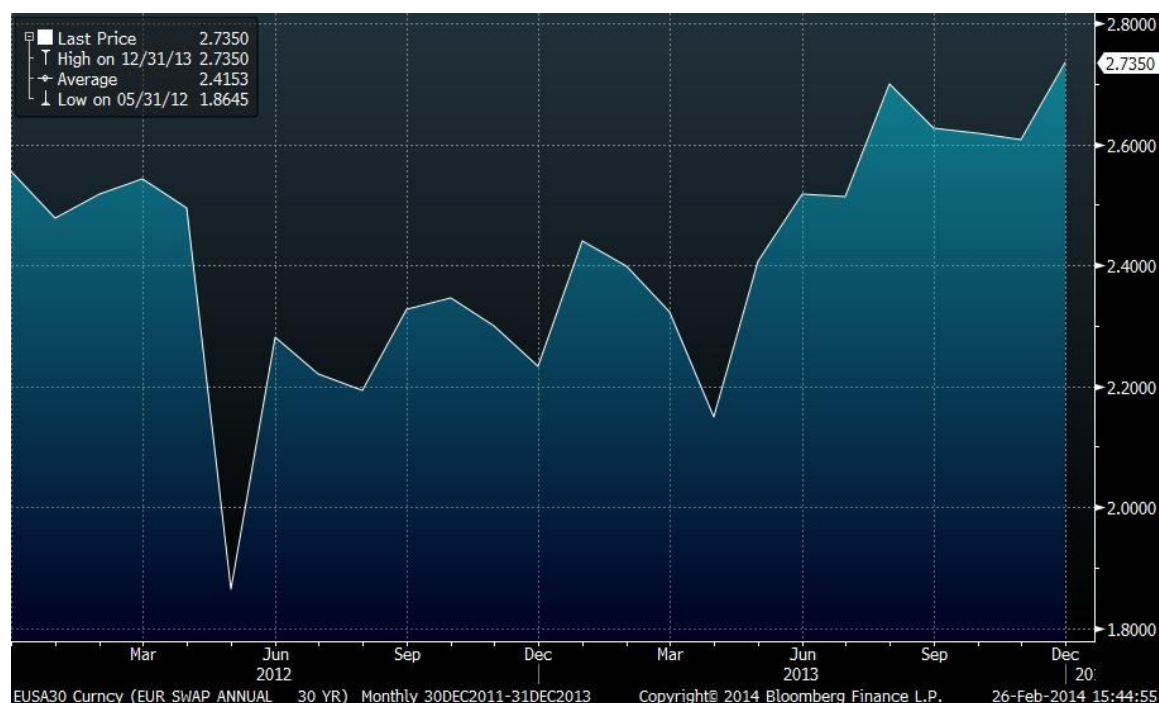
◆ Vastrentende waarden

In 2013 hebben de vastrentende waarden een rendement laten zien van -2,5% (2012: 10,6%) tegenover een benchmark van -2,8% (2012: 11,0%). Vooral Emerging market debt obligaties kregen het in 2013 zwaar te verduren.

Zoals uit grafiek 3 blijkt is in de loop van 2013 de kapitaalmarktrente gestegen. Een belangrijke factor die zorgde voor een keerpunt in de rente-ontwikkeling was de betere macro-economische ontwikkeling in de Verenigde Staten wat ook in Europa zorgde voor een opwaartse druk op lange rentes. Vooral vanaf het tweede kwartaal ging de rente fors omhoog, toen de voorzitter van de Federal Reserve (Ben Bernanke) suggereerde het quantitative easing programma (maandelijks opkopen van USD 85 mrd aan obligaties) af te bouwen. De Amerikaanse centrale bank verraste echter de markt door in september nog niet aan te vangen met het verlagen van dit programma ('tapering'), maar in december werd alsnog aangekondigd dat een eerste verlaging van USD 10 mrd zou worden doorgevoerd.

Door de rentestijging behaalde de portefeuille met Staatsobligaties een rendement van -2,1% (benchmark: -2,2%; rendement 2012: 10,6%).

Grafiek 3: Renteontwikkeling



In 2013 is de onrust rondom de staatsobligaties van Zuid-Europese landen sterk afgenomen. Dit leidde tot extra vraag naar Italiaanse en Spaanse staatsobligaties. De credit spreads van deze landen daalden als gevolg. De uitzondering vormt Frankrijk, omdat in de ogen van beleggers structurele hervorming in dit land achter blijven. De creditspread voor dit land is stabiel gebleven in 2013.

BPF Schilders heeft de belegging in Franse inflatie gerelateerde obligatie belangrijk afgebouwd in 2013. Was ultimo 2012 nog voor een bedrag ad € 255,2 miljoen belegd, eind 2013 was dit € 115,6 miljoen. Zoals eerder aangegeven was de credit spread van Frankrijk stabiel, maar de reële rente steeg van 0,6% naar 1,1%.

Europese bedrijfsobligaties hebben een rendement behaald van 3,7% in 2013 (benchmark: 2,0%; rendement 2012: 15,0%). In 2013 heeft de daling van de de kredietopslag ten opzichte van de swaprente zich doorgezet. De creditspread daalde van 127 basispunten naar 93 basispunten. De absolute rente daarentegen liep iets op, maar desalniettemin heeft dit geleid tot een positief absoluut rendement van 3,7%.

Redenen waarom deze beleggingscategorie in 2013 goed gerendeerd heeft zijn:

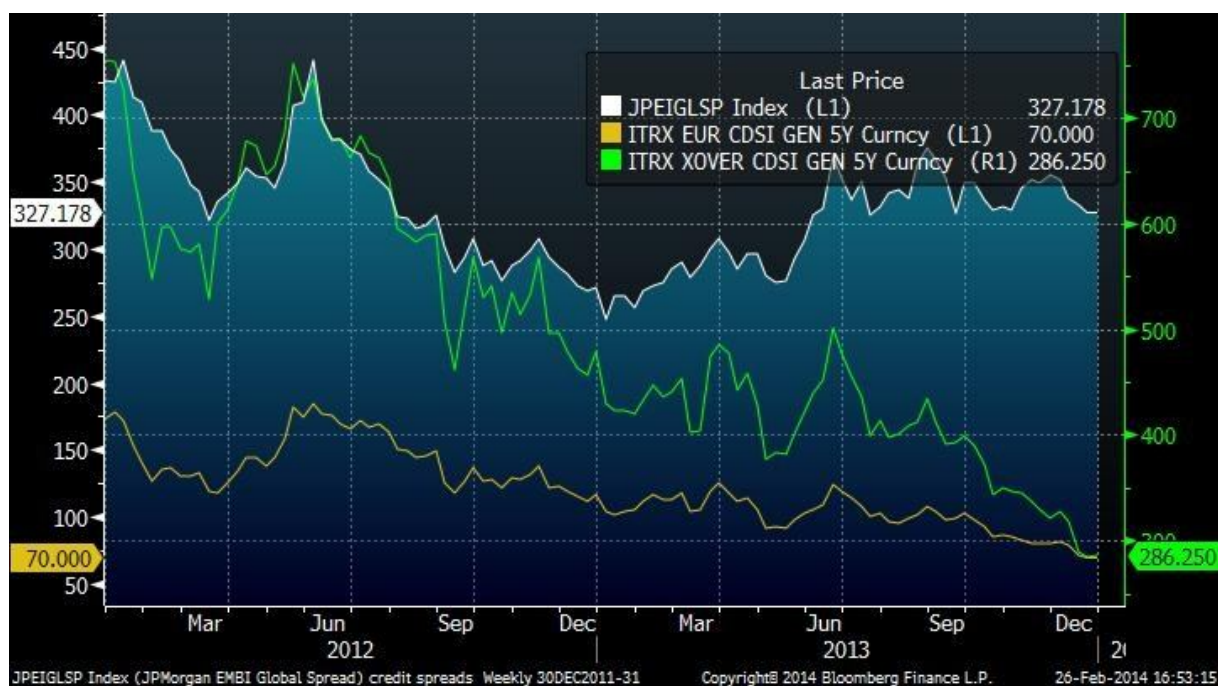
- een gematigde economische groei;
- de stimuleringsmaatregelen vanuit centrale banken;
- gezonde balansen van het bedrijfsleven;
- deleveraging van het bankwezen;
- en interessante waarderingsniveau's in vergelijking tot het 'risicovrije' alternatief.

BPF Schilders belegt in Amerikaanse High yield obligaties. In 2013 behaalden deze obligaties een rendement van 1,9% (benchmark: 2,3%; rendement 2012: 9,0%). Dit betreft het rendement in euro's, in dollars gemeten werd een benchmark rendement van 7,4% gerealiseerd. De lichte underperformance is veroorzaakt door de transitiekosten aan het begin van 2013 bij het aanstellen van de nieuwe manager Columbia. Bij het aanstellen van deze nieuwe manager is er na intensief onderzoek voor gekozen om het beleggen in 'full market' high yield mandaten inclusief CCC leningen te continueren. In 2013 heeft deze beslissing goed uitgepakt, want CCC leningen lieten met 13,3% (USD) het hoogste rendement noteren. CCC is de laagst denkbare credit rating die een bedrijf kan krijgen.

Op haar portefeuille aan obligaties in opkomende markten behaalde BPF Schilders in 2013 een rendement van -12,2% (benchmark: -11,8%; rendement 2012: 12,2%). Het rendement bleef achter bij de benchmark doordat de managers mindere resultaten lieten zien dan verwacht.

De opkomende obligatiemarkten verkeerden vanaf het tweede kwartaal van 2013 in mineur, omdat beleggers argwanend stonden tegenover beleggingen die gevoelig waren voor een inperking van de kwantitatieve verruiming in de Verenigde Staten. Met name de obligaties van opkomende landen werden massaal verkocht. De grote kapitaalinstroom van de laatste jaren kwam abrupt tot stilstand en beleggers wisten niet hoe snel ze hun geld aan emerging market landen moesten onttrekken. Ook aan de lange trend van een steeds hogere kredietwaardigheid van deze landen kwam een einde. Na het verrassende besluit van de FED in september om de 'tapering' vooralsnog uit te stellen en een ruim monetair beleid te blijven voeren, volgde enigszins een herstel in de markt. De daadwerkelijke aankondiging in december dat een eerste verlaging van USD 10 mrd zou worden doorgevoerd, had vervolgens nog maar weinig invloed op het sentiment in de markt.

Grafiek 4: Credit Spreads



Wit is emerging market debt, groen is high yield en geel is Europese bedrijfsobligaties.

In bovenstaande grafiek is duidelijk te zien hoe de credit spreads sinds ultimo 2012 zijn gedaald voor de Europese bedrijfsobligaties en High yield obligaties. De credit spreads voor obligaties uit de opkomende markten zijn gestegen in 2013.

◆ Absolute return

Deze beleggingscategorie bestaat uit obligaties met afwijkende aflossingsschema's en speciale couponstructuren.

De doelstelling van BPF Schilders is om de absolute return portefeuille af te bouwen mits de liquiditeit en prijsvorming dat toestaan. Waar mogelijk worden beleggingen verkocht, maar deze mogelijkheden waren er niet in 2013. Als gevolg was de waarde van deze portefeuille (€ 34 miljoen, minder dan 1% van de portefeuillevaarde) min of meer stabiel.

◆ Aandelen

De aandelenportefeuille van BPF Schilders behaalde in 2013 een rendement van 15,9% (benchmark: 14,9%; rendement 2012: 16,2%). Uit grafiek 5 blijkt dat de Japanse, Amerikaanse en Europese aandelenmarkten goede rendementen hebben laten zien. De regio's Azië ex Japan en De Opkomende markten bleven qua rendement achter.

Hoewel de economische groei wereldwijd lager was dan verwacht, zijn de aandelenbeurzen in Europa, Amerika en Japan in 2013 sterk opgelopen. In Amerika kwamen steeds meer tekenen die wezen op een herstel van de economie, terwijl in Europa het uitblijven van een nieuwe crisis in de Eurozone al positief was voor de aandelenkoersen. Japanse bedrijven profiteerden van een daling van de Japanse Yen (als gevolg van het zeer ruime monetaire beleid) waardoor hun exportpositie sterk verbeterde.

Vooral in de eerste maanden van het jaar stegen de aandelenkoersen in rap tempo. Nadat in juni de deur op een kier werd gezet door de Amerikaanse Federal Reserve

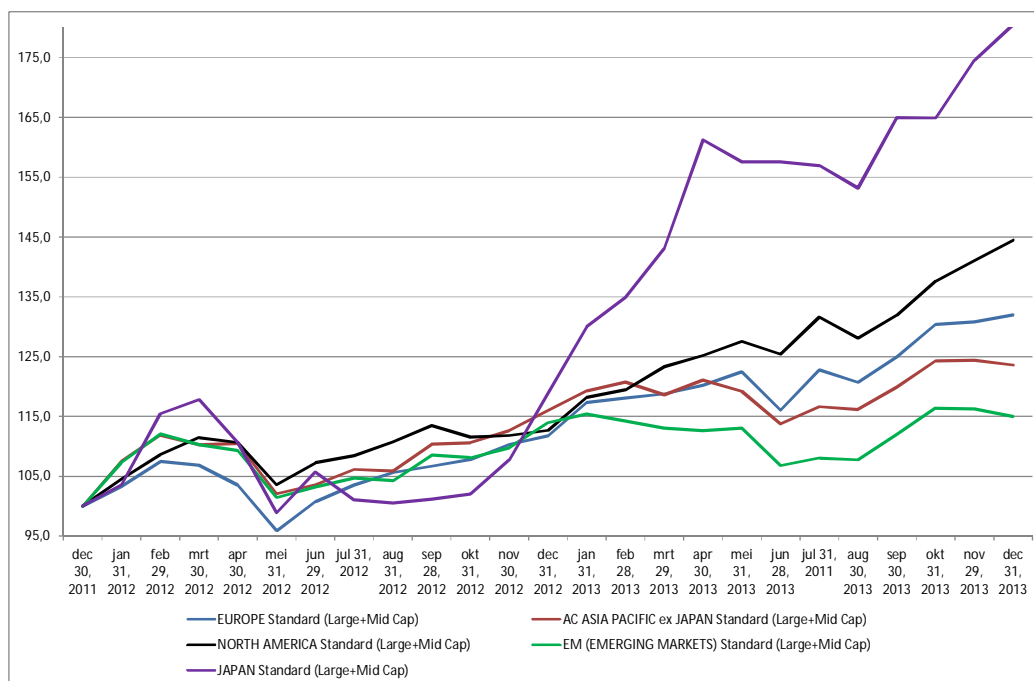
voor het afbouwen van het aankoopprogramma van Amerikaanse overheidsobligaties (quantitative easing), werden risico's door beleggers afgebouwd en beleefden aandelenmarkten een terugval.

Evenzo werden de aandelenmarkten in september positief verrast door de mededeling dat er toch geen aanvang zou worden gemaakt met het terugschroeven van het monetaire verruimingsprogramma door de Federal Reserve. Vooral in de opkomende markten leidde dit tot sterk stijgende aandelenkoersen. Begin oktober stond de S&P 500 nog kortstondig onder druk door de government shutdown in Amerika. De Amerikaanse Senaat en Congres konden geen overeenstemming bereiken over verruiming van het schuldenplafond waardoor de Amerikaanse regering geen nieuwe leningen kon aangaan. Hierdoor werden alle niet-essentiële overheidsdiensten in Amerika gesloten. De government shutdown was slechts kortstondig, zodat de S&P 500 de laatste maanden van 2013 nog fors in waarde kon stijgen.

De aandelenbeurzen van de opkomende markten bleven ver achter bij de koersstijgingen in de ontwikkelde markten in 2013. Het ontbrak opkomende markten in de afgelopen jaren niet aan belangstelling van Westerse beleggers die gedreven door de kunstmatig laag gehouden rentes in het Westen, wereldwijd op zoek gingen naar hogere rendementen. Het IMF heeft becijferd dat er sinds 2009 cumulatief bijna USD 4.000 miljard aan kapitaal naar de opkomende markten is gestroomd. Het in juni aangekondigde voornemen van de Amerikaanse Federal Reserve om quantitative easing binnen afzienbare tijd te zullen terugschroeven deed veel beleggers besluiten hun geld te repatriëren. Zowel aandelen als vastrentende waarden in de opkomende markten daalden fors. Een herstel trad op na de aankondiging om het terugschroeven uit te stellen, maar dit kon niet voorkomen dat de aandelenmarkten in de opkomende markten in 2013 matig presteerden.

De landen die het meeste last hadden van de exodus van geld zijn Turkije, Zuid Afrika, India, Brazilië en Indonesië. Doordat deze landen grote tekorten op hun lopende rekeningen hadden, kregen zij te maken met grote valutadalingen. Deze landen proberen met forse renteverhogingen de valutadalingen te stoppen. Dit gaat op korte termijn echter gepaard met lagere economische groei, zodat structurele hervormingen noodzakelijk zullen zijn in deze landen.

Grafiek 5: Ontwikkeling Aandelenmarkten Europa, VS, Azië en opkomende markten in lokale valuta



◆ Private equity

In 2013 behaalden de Private equity (PE) beleggingen van BPF Schilders een rendement van 3,3% (benchmark 3,3%; rendement 2012: 3,1%). Dit rendement bleef evenals in 2012 achter bij het aandelenrendement, wat mede te maken had met de uitstekende performance van de aandelenmarkten in 2012 en 2013. Uit grafiek 2 blijkt dat op een wat langere termijn de PE portefeuille van BPF Schilders het beter heeft gedaan dan de aandelenbeleggingen.

PE is als beleggingscategorie afhankelijk van de economische ontwikkelingen en de ontwikkelingen op de aandelenmarkten. Deze factoren hebben invloed op onder andere de groei en de waarderingen van de onderliggende beleggingen. Ook wordt waardering van niet-beursgenoteerde bedrijven vaak mede gebaseerd op de waardering van vergelijkbare beursgenoteerde bedrijven.

In Amerika profiteerden in 2013 de PE fondsen van de robuuste Amerikaanse aandelenmarkt door een groot aantal bedrijven naar de beurs te brengen. Ook werden grote aandelenbelangen van bedrijven die in de vorige jaren door PE fondsen naar de beurs zijn gebracht, verkocht op de beurs. Dit is ook zichtbaar in het portefeuille van BPF Schilders. In 2013 heeft BPF Schilders ruim €20 miljoen aan distributies van PE fondsen ontvangen. Hierdoor is het belang van de PE beleggingen in de portefeuille gedaald in 2013. In het najaar van 2013 zijn voor het eerst sinds een aantal jaren nieuwe commitments afgegeven aan PE managers. Deze commitments worden niet direct opgevraagd door de managers, waardoor het te verwachten is dat het relatieve belang van deze beleggingscategorie ook in 2014 niet zal stijgen.

BPF Schilders is in 2006 begonnen met het beleggen in deze beleggingscategorie. Een PE belegging heeft een zeer lange looptijd (meer dan 10 jaar) en is daarnaast illiquide. Daar staat echter tegenover dat de verwachte rendementen op lange termijn

hoger kunnen zijn dan het rendement op aandelen mits de juiste beleggingen zijn geselecteerd.

Een belegging in PE kenmerkt zich door het zogenaamde J-curve effect. Indien een commitment (een overeengekomen te beleggen bedrag) is uitgesproken naar een manager dan zal dat niet direct tot een daadwerkelijke belegging leiden. De gekozen manager dient eerst de juiste beleggingen te selecteren waarvoor onderzoekskosten gemaakt moeten worden. Dit leidt er toe dat het gerealiseerde rendement in eerste instantie laag dan wel negatief is, waarna een herstel optreedt (J-curve). BPF Schilders bevindt zich nu in de situatie dat de aanloopkosten gemaakt zijn en de beleggingen gedaan. Zoals eerder aangegeven heeft BPF Schilders in 2013 € 20 miljoen terug ontvangen van de managers.

◆ **Hedge fondsen**

Het bestuur heeft in 2012 besloten de beleggingen in Hedge fondsen te beëindigen. In 2013 is invulling gegeven aan dit besluit. Ultimo 2013 was nog voor een beperkt bedrag ad € 3 miljoen belegd in deze beleggingscategorie. Het rendement was -8,2% in 2013 (benchmark: -8,2%, 2012: 1,8%), wat te wijten was aan het slechte resultaat van 1 manager.

◆ **Grondstoffen**

In 2013 behaalde BPF Schilders een teleurstellend rendement van -3,7% op de grondstofbeleggingen (benchmark: -5,5%; rendement 2012: -0,9%). Ook in 2012 en 2011 vielen de rendementen van deze beleggingscategorie tegen. De benchmark noteert in Amerikaanse dollars (USD). In deze valuta gemeten daalde de benchmark (S&P GSCI grondstoffen index) in 2013 met -1,22% in USD. De verschillen tussen de sectoren waren heel groot. De energiesector behaalde met een stijging van 5,2% het hoogste rendement en was daarmee de enige sector met een positief rendement. De sector edelmetalen was de grootste achterblijver met een negatief rendement van -30,8%.

De energiesector profiteerde aan het begin van het jaar van het koude weer in Amerika en Europa. Daarna stond de sector onder druk door tegenvallende economische groeicijfers in China. Politieke spanningen in het Midden Oosten en een verbeterende economische situatie in Amerika zorgden uiteindelijk voor een positief rendement voor de sector.

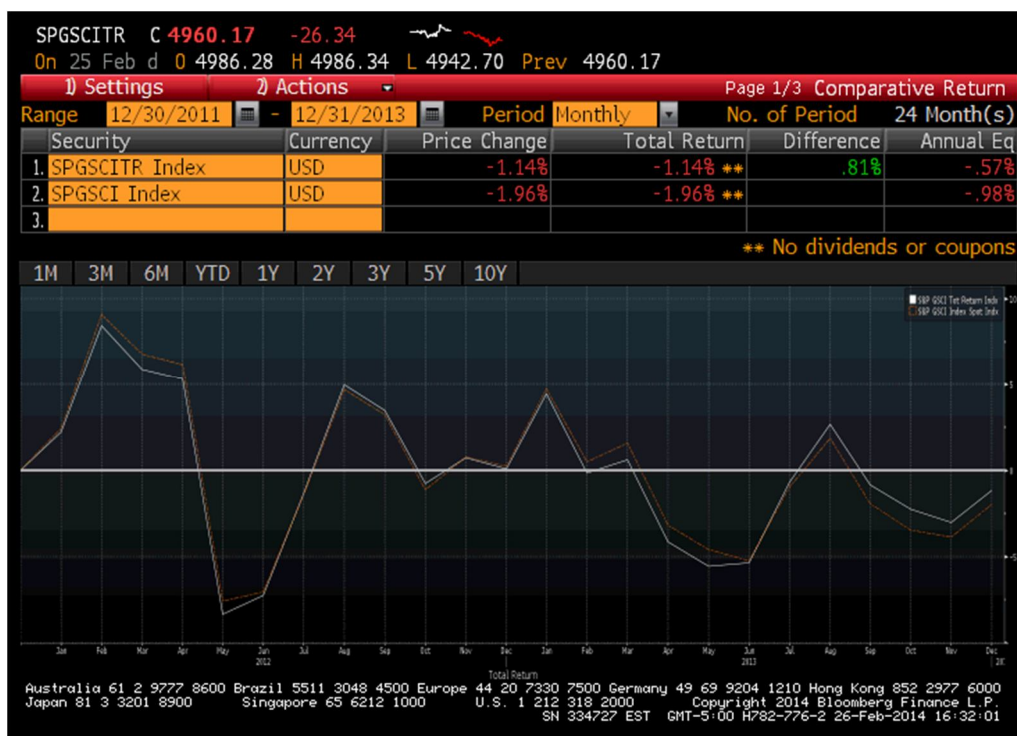
De goud- en zilverprijzen stonden het hele jaar onder druk door verkoopdruk van particuliere en institutionele beleggers. Daarnaast daalde de goud prijs zeer sterk na de aankondiging van de Amerikaanse Federal Reserve in juni dat het aankoopprogramma van Amerikaanse overheidsobligaties zal worden afgebouwd. Beleggers kregen hierdoor meer vertrouwen in het herstel van de Amerikaanse economie en in de waardevastheid van de Amerikaanse Dollar. Hierdoor voelden minder beleggers de noodzaak om goud achter de hand te houden als ultiem betaalmiddel.

De industriële metalen daalden met -13,6% in 2013 door de tegenvallende economische groei in met name China en Europa. De sector agricultuur daalde met -16,9%. Door goede weersomstandigheden waren de oogsten goed en dit leidde tot stijgende voorraden.

Het is niet mogelijk om rechtstreeks in grondstoffen te beleggen. BPF Schilders doet dat door middel van derivatentransacties. Om technische redenen kan het rendement gerealiseerd in de derivatenmarkt belangrijk afwijken van het rendement gerealiseerd in de spot-markt (de markt waar de grondstoffen daadwerkelijk gehandeld worden). Uit

onderstaande grafiek blijkt dat de spot-markt redelijk in lijn bewogen heeft met de derivatenmarkt (total return index) in de afgelopen 3 jaar. Per saldo heeft de derivatenmarkt (witte lijn in onderstaande grafiek) het in de afgelopen jaren marginaal beter gedaan.

Grafiek 6: Ontwikkeling Grondstoffen



◆ Vastgoed

Het vastgoedrendement was in 2013 met 0,2% (benchmark 0,2%) wederom teleurstellend (2012: 1,1%).

BPF Schilders belegt op dit moment indirect in Nederlands vastgoed. Dit betekent dat belegd wordt in een beleggingsfonds dat niet beursgenoteerd is. De portefeuille van BPF Schilders bestaat hoofdzakelijk uit Nederlandse woningen en winkels. Er zijn slechts kleine beleggingen in Nederlandse kantoren en bedrijfsruimten.

Conform verwachtingen was 2013 wederom een moeilijk jaar voor de Nederlandse vastgoedmarkten. Dit komt met name door de tegenvallende vraag naar vastgoed als gevolg van de lage economische groei, stijgende werkloosheid en het lage consumenten-vertrouwen. Het aanbod van nieuw vastgoed blijft beperkt. Er is relatief weinig nieuwbouw. In de woningmarkt is de nieuwbouw ongeveer gelijk aan het aantal woningen dat wordt onttrokken aan de woningvoorraad. Door de groei van het aantal huishoudens zal het woningtekort in 2020 kunnen oplopen tot 4%. Het woningtekort is voornamelijk geconcentreerd in de Randstad. Ook de sterke groei van het winkeloppervlak in Nederland is vrijwel tot stilstand gekomen zodat voor het eerst deze eeuw het aantal winkelmeters niet meer groeit.

Op de kantorenmarkt groeien de verschillen tussen de steden. Het kantoorgebruik concentreert zich steeds meer op de grootste steden, met name Amsterdam. Amsterdam is ook het meest succesvol in het omvormen van lege kantoren naar andere functies, waardoor het leegstandsniveau in Amsterdam nu onder het niveau van 2007 ligt. In heel Nederland staat nog steeds 15,7% van de kantorenvoorraad

leeg. De bedrijfsruimten hebben veel last van de stagnerende internationale handel. De opname van beschikbare ruimte is verder gedaald, terwijl het aanbod nog steeds is gegroeid. Ook hier manifesteert zich steeds sterker een tweedeling tussen moderne gebouwen op goede locaties versus verouderde gebouwen en/of gebouwen op mindere locaties.

Ondanks de moeilijke omstandigheden hebben de sectoren winkels en bedrijfsruimten nog een positief rendement behaald in 2013 van respectievelijk ruim 2% voor winkels en bijna 4% voor bedrijfsruimten. Dit werd geheel veroorzaakt door het directe portefeuillerendement (huurinkomsten) van ruim 5% voor winkels en 9% voor bedrijfsruimten. De bezettingsgraad voor winkels is nog steeds 96% en voor bedrijfsruimten 90%. De leegstand in de sector winkels is wel iets toegenomen door het stijgende aantal faillissementen van zowel lokale middenstanders als nationale winkelketens zoals Free Record Shop, Block Electronics en Globe Reisbuero.

Woningen en kantoren behaalden een negatief rendement van respectievelijk -1% en -4%. De woningportefeuille blijft last houden van het negatieve sentiment op de koopwoningmarkt. Hoewel het vierde kwartaal van 2013 wel enige lichtpuntjes liet zien zoals een stijgend aantal verkochte woningen en een (voorlopig) einde van de prijsdalingen. De kantorenportefeuille daalde met -11% in waarde waardoor de sector kantoren ondanks het hoge indirecte rendement van bijna 8% toch nog een negatief rendement behaalde over 2013.

◆ **Infrastructuur**

Na goede rendementen in 2011 en 2012 was het resultaat met 0,1% teleurstellend in 2013 (benchmark: 0,1%; 2012: 11,6%).

BPF Schilders belegt door middel van fondsen in Infrastructuur. Infrastructuur is een zeer stabiele beleggingscategorie, mits er niet teveel leverage wordt gebruikt en de nadruk ligt op bedrijven die geen beursnotering hebben. Voorbeelden zijn tolwegen, energienetwerken en waterleidingsbedrijven.

2013 was een moeilijk jaar. De lage economische groei in Europa, waar het grootste deel van de portefeuille is geïnvesteerd, en de daarmee samenhangende lage inflatie zorgden ervoor dat de infrastructuurbedrijven slechts een geringe omzetgroei konden laten zien.

Daarnaast waren er problemen met onverwachte wijzigingen in de overheidsregulering in Spanje en Noorwegen. De portefeuille van BPF Schilders is geïnvesteerd in een aantal Spaanse zonne-energie projecten. De Spaanse zonne- en windenergie projecten daalden fors in waarde door nieuwe Spaanse tariefregulering en nieuwe belastingheffing op de opwekking van elektriciteit. Een aantal eigenaren van grote zonne-energie projecten vechten deze veranderingen in regulatie en belastingheffing aan voor de rechter.

◆ **Maatschappelijk verantwoord beleggen**

In 2013 heeft BPF Schilders een nieuwe stap gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Er is een specialist aangesteld die namens BPF Schilders de dialoog zoekt met ondernemingen waarin wordt belegd (aandelen en bedrijfsobligaties) en een actief stembeleid uitvoert. Hierbij wordt gekeken naar diverse thema's op het gebied van milieu, de maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Uitgangspunt hierbij zijn de Principles for Responsible Investment (PRI) en de UN Global Compact.

BPF Schilders heeft een helder en transparant MVB-beleid dat terug te vinden is op de website www.bpfschilders.nl/Algemeen/beleggingsinformatie. Naast het zoeken van de dialoog en een actief stembeleid, hanteert BPF Schilders ook een uitsluitingslijst. BPF Schilders wil niet beleggen in ondernemingen die verdacht worden van ongewenste activiteiten op het gebied van mensenrechten, arbeidsrecht, milieu en corruptie. Daarnaast worden bedrijven die betrokken zijn bij de productie van wapens, zoals clusterbommen en anti-personeelsmijnen uitgesloten.

Dit beleid wordt periodiek getoetst aan de ontwikkelingen in de markt. Zo was er in 2013 o.a. aandacht in het nieuws voor het uitsluiten van Israëlische banken die joodse nederzettingen financieren en palmoliebeleggingen vanwege de effecten op het milieu en op sociaal gebied.

BPF Schilders heeft besloten haar huidige uitsluitingslijst niet aan te passen op basis van deze media-aandacht.

BPF Schilders heeft binnen het beleggingsbeleid o.a. aandacht voor bedrijfsethiek. In 2013 is actief de dialoog gezocht met bedrijven uit de financiële sector, vanwege een reeks schandalen en de daarop volgende boetes die van invloed zijn op de kredietwaardigheid. Er is aangedrongen op het nemen van bestuurlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van bedrijfsethiek, zeker gezien de reputatie van de sector als geheel. Deutsche Bank heeft hier gehoor aangegeven door een Commissie Integriteit op bestuursniveau in te stellen. Deze commissie controleert initiatieven op het gebied van de bedrijfscultuur, -ethiek en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarnaast zijn ondernemingen aangesproken die actief zijn in landen met een hoge mate van corruptie, maar geen duidelijk anti-corruptiebeleid of een klokkenluidersregeling hebben.

Andere risico's op het gebied van MVB waar in 2013 aandacht aan is besteed zijn bijvoorbeeld duurzame werkwijzen in de landbouwketen (voedselprijsinflatie en -volatiliteit zijn van grote invloed op de wereldeconomie en maatschappij), duurzame financiering van schaliegas, beloning bij banken, klimaatonderhandelingen in Warschau, olieboringen in het Poolgebied en governance in landen als Japan en Italië.

Voor wat betreft de aandelenportefeuille zijn in 2013, 281 ondernemingen (in 31 landen) waarin BPF Schilders belegt aangesproken, wat 142 resultaten heeft opgeleverd.

Binnen de bedrijfsobligatieportefeuille zijn 105 ondernemingen in 22 landen aangesproken wat tot 69 resultaten heeft geleid. Daarnaast is er namens BPF Schilders 7078 keer gestemd bij 551 aandeelhoudersvergaderingen. In 19% gevallen is er tegen gestemd of van stemming onthouden, waarna er aan de bedrijven die het betreft hierover een toelichting is gestuurd. In onderstaande tabel treft u nadere informatie aan.

In 2014 zal BPF Schilders afwegen op welke wijze vervolgstappen gemaakt kunnen worden binnen het MVB-beleid. Te denken valt aan het actief meten van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

MAATS CHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN				
	Aandelenportefeuille		Bedrijfsobligatieportefeuille	
	Aantal	%	Aantal	%
Engagement statistieken				
Aantal gesproken ondernemingen	281		105	
Bereikte mijnpalen	142		69	
Aantal onderzochte landen	31		22	
Ondernemingen per land	281	100,0%	105	100,0%
Verenigd Koninkrijk	34	12,1%	16	15,2%
Continentaal Europa	92	32,8%	53	50,4%
Noord Amerika	90	32,0%	23	21,9%
Azië (ex Japan)	33	11,7%	1	1,0%
Japan	22	7,8%	1	1,0%
Overig	10	3,6%	11	10,5%
Besproken onderwerpen	1.048	100,0%	426	100,0%
Milieustandaarden	170	16,2%	65	15,2%
Ethisch gedrag in ondernemingen	187	17,8%	87	20,4%
Mensenrechten	77	7,4%	30	7,0%
Arbeidsomstandigheden	118	11,3%	37	8,7%
Volksgezondheid	93	8,9%	22	5,2%
Corporate Governance	256	24,4%	134	31,5%
Duurzaamheidsbeleid	147	14,0%	51	12,0%
Mijlpalen per onderwerp	142	100,0%	69	100,0%
Milieustandaarden	16	11,3%	9	13,0%
Ethisch gedrag in ondernemingen	11	7,8%	5	7,3%
Mensenrechten	21	14,8%	11	15,9%
Arbeidsomstandigheden	5	3,5%	2	2,9%
Volksgezondheid	9	6,3%	4	5,8%
Corporate Governance	75	52,8%	33	47,8%
Duurzaamheidsbeleid	5	3,5%	5	7,3%
Voting Stats				
Vergaderingen waarop gestemd is	551			
Agendapunten waarop gestemd is	7.087			
Voor gestemd		81%		
Tegen gestemd		18%		
Onthouding van stemming		1%		
Niet gestemd		0%		
Tegen stemmen en het onthouden van stemmen	1.325	100,0%		
Benoemingen Raad van bestuur	714	53,9%		
Beloningsbeleid	255	19,3%		
financiering van onderneming	237	17,9%		
Voorstellen van aandeelhouders	45	3,4%		
Overig	74	5,5%		

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten bestaan uit kosten pensioenbeheer en uit kosten vermogensbeheer.

◆ Algemeen

De Pensioenfederatie heeft aanbevelingen opgesteld met betrekking tot de uitvoeringskosten van pensioenfondsen. Deze aanbevelingen benoemen de verschillende kosten van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer. Ook worden aanbevelingen gedaan hoe deze kosten gecommuniceerd kunnen worden en hoe deze communicatie kan worden uitgesplitst naar verschillende groepen stakeholders. Om pensioenfondsen en hun uitvoerders gelegenheid te geven om hun werkwijze aan te passen, dienen de aanbevelingen in fases te worden ingevoerd bij de rapportages over de uitvoeringskosten over de boekjaren 2011 tot en met 2014. Voor wat betreft de kosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en de transactiekosten gelden verschillende doelstellingen.

BPF Schilders heeft in 2013 opnieuw deelgenomen aan de CEM-benchmark voor de pensioenadministratie over het jaar 2012. Om de kosten van BPF Schilders correct te kunnen vergelijken zijn tien pensioenfondsen geselecteerd die qua grootte het meest overeenkomen met BPF Schilders. Dit is de vergelijkingsgroep. De pensioenbeheerskosten worden uitgedrukt in een bedrag per actieve deelnemer en pensioengerechtigde.

De totale pensioenbeheerskosten op basis van de CEM benchmark rapportage over boekjaar 2012 bedragen € 149 per actieve deelnemer en pensioengerechtigde. Dit ligt onder het peer gemiddelde van € 152, dat is gebaseerd op de gegevens van 7 deelnemende pensioenfondsen.

◆ Kosten pensioenbeheer

De kosten pensioenbeheer zijn zichtbaar in de jaarrekening onder het kopje Pensioenuitvoerings- en Administratiekosten.

Exclusief vermogensbeheer bedragen de totale kosten pensioenbeheer in 2013 € 12.599.000 (2012: € 10.611.000).

Het betreft de kostenposten:

- administratiekosten A&O Services: € 8.330.000 (2012: € 7.892.000);
- direct toegewezen kosten: € 4.269.000 (2012: € 2.719.000).

De bovenstaande kosten zijn in de onderstaande tabel gesplitst conform de door de Pensioenfederatie voorgestelde verdeling.

Kosten Pensioenbeheer BPF Schilders 2013 *	Bedrag	Omschrijving
Kosten deelnemers en gepensioneerden	€ 6.754.000	Dit zijn kosten van alle werkzaamheden die de pensioenadministratie verricht om de aanspraken te administreren en de deelnemers te informeren. Zoals onder andere: pensioentoekenningen, betalen uitkeringen, waarde overdrachten, afkoop, klantenservice, communicatie (bijvoorbeeld startbrief, stopbrief, UPO en voorlichting).
Werkgeverskosten	€ 3.318.000	Dit zijn alle activiteiten die voortvloeien uit de relatie met de werkgevers. Zoals onder andere: mutatie-aanlevering, premienota, premie-incasso, klantenservice en communicatie. Voor BPF Schilders vallen hieronder ook de werkzaamheden voor handhaving van de verplichtstelling.
Kosten bestuur en financieel beheer	€ 2.527.000	Deze kosten omvatten onder meer alle werkzaamheden van het bestuur, toezicht door DNB en AFM, financieel beheer en de juridische kosten.
Totaal	€ 12.599.000	

* Projectkosten en de kosten van overige ondersteunende activiteiten (zoals huisvesting, HRM en ICT) zijn rechtstreeks of via afschrijvingen toebedeeld aan één van de hierboven genoemde posten.

De Pensioenfederatie heeft aanbevolen om de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer te rapporteren. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden.

KOSTEN VAN PENSIOENBEHEER		
	2013	2012
Aantal actieve deelnemers	32.196	35.573
Aantal pensioengerechtigden	35.163	34.904
Totaal	67.359	70.477
Kosten pensioenbeheer	12.599.000	10.611.000
Kosten per deelnemer	187,04	150,56

Het aantal actieve deelnemers is afgenomen door de slechte economische situatie in de bedrijfstak. Door de vergrijzing is het aantal gepensioneerden gestegen. De kosten pensioenbeheer zijn gestegen als gevolg van de aanpassingen in het Pensioen Administratie systeem met betrekking tot het Witteveenkader. Daarnaast zijn de bestuurskosten als gevolg van de transitie van de pensioenregeling van BPF Schilders naar PGGM hoger uitgevallen. In 2013 is € 466.000 (2012: € 159.000) opgenomen voor de werkzaamheden van de onafhankelijke risicomanager van BPF Schilders en de begeleiding bij de uitbesteding naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie.

◆ Kosten vermogensbeheer

De kosten vermogensbeheer bestaan uit een aantal onderdelen:

- kosten van vermogensbeheer. Het betreft hier de personeelskosten en overige administratieve lasten van A&O Vermogensbeheer die betrekking hebben op het beheer van het vermogen;
- kosten van financieel risicobeheer (inflatie-, aandelen-, rente- en valutaoverlay) en compliance;
- administratieve kosten zoals custody en beleggingsadministratie;
- beheer vermogen. Het betreft hier de vermogensbeheerkosten van externe managers waaraan een management fee betaald (plus eventueel een performance fee) wordt op basis van een nota en vermogensbeheerkosten die afgetrokken worden van het rendement (bijvoorbeeld bij beleggingsfondsen waarin het fonds is belegd);
- transactiekosten voor het handelen in effecten;
- overige kosten;
- kosten van de onderliggende fondsen bij fund of fund beleggingen.

In onderstaand overzicht wordt nader inzicht gegeven in bovenstaande kostenposten.

Voor de transactiekosten is op best effort basis een overzicht opgesteld. Met name de transactiekosten in de obligatiehandel (Europese bedrijfsobligaties, Emerging market debt en High yield) zijn moeilijk in te schatten daar deze handel op netto basis geschiedt. Dit betekent dat geen nota ontvangen of betaald wordt door de aangestelde externe manager. Daarnaast belegt BPF Schilders in beleggingsfondsen en het verkrijgen van inzicht van de transactiekosten van obligatiefondsen is moeizaam. Dat neemt niet weg dat A&O Vermogensbeheer in 2013 een indicatie heeft gekregen van de transactiekosten bij de handel in vastrentende waarden van onze managers. In 2012 is geen indicatie ontvangen van deze kosten. Dit zorgt er voor dat in onderstaand kostenoverzicht de transactiekosten hoger zijn in vergelijking met 2012. In 2012 werden de transactiekosten ingeschat op 0,03% van het gemiddeld belegd vermogen, in 2013 is het cijfer 0,08%.

Naast de door onze managers gemaakte transactiekosten maakt A&O Vermogensbeheer ook een inschatting van de transactiekosten samenhangend met het financieel risicobeheer. Het betreft hier de valuta-, rente- en aandelenoverlay.

In de valutaoverlay handelt A&O Vermogensbeheer met een vaste bank als tegenpartij. Met deze bank zijn afspraken gemaakt over de marge en het tijdstip van handelen (WM fixing 17.00 uur Nederlandse tijd). De indicatie van de transactiekosten is het verschil tussen de middenkoers van een valuta en de prijs waartegen BPF Schilders gehandeld heeft. A&O Vermogensbeheer controleert bij elke valutatransactie de gehandelde prijs en de marge.

Bij de rente- en aandelenoverlay handelt A&O Vermogensbeheer via een externe risicoadviseur. Onze risicoadviseur geeft een indicatie van de transactiekosten die samenhangen met de gedane transacties. De geschatte transactiekosten bij de handel in swaptions worden gevormd door het verschil in volatility (het verschil tussen de midvolatility en de volatility waartegen daadwerkelijk gehandeld is). Ook bij aandelenopties geeft het verschil tussen de midvolatility en de volatility waartegen daadwerkelijk gehandeld is, een indicatie van de transactiekosten. Bij swaps zijn de transactiekosten het verschil tussen de midprijs en de daadwerkelijk gehandelde prijs. Van elke transactie die de risicoadviseur voor BPF Schilders verricht ontvangt A&O Vermogensbeheer een executieverslag. De risicoadviseur verklaart dat op geen enkele manier een vergoeding wordt ontvangen van de tegenpartij bij het verrichten van de

transactie. De enige vergoeding die de risicoadviseur ontvangt is de jaarlijkse management fee.

In 2013 zijn meer transacties in derivaten verricht door de risicoadviseur, waardoor de transactiekosten gestegen zijn van € 0,67 miljoen naar € 1,68 miljoen.

A&O Vermogensbeheer handelt zelf niet of nauwelijks. Indien een transactie gedaan wordt dan wordt op een netto prijs gehandeld. Gecontroleerd en vastgelegd wordt of de gedane prijs marktconform is. A&O Vermogensbeheer handelt op de zogenaamde Over The Counter markt. Op deze markt is er geen centraal mechanisme van prijsvorming.

Bij de kosten van de onderliggende fondsen bij fund of fund beleggingen is door onze managers op best effort basis een overzicht verstrekt. Doordat BPF Schilders gestopt is met het beleggen in Hedge funds, zijn de Kosten van underlying funds belangrijk gedaald in 2013.

De beheerskosten van externe managers zijn gebaseerd op gegevens van onze managers (bij beleggingsfondsen) en de kosten die BPF Schilders daadwerkelijk betaald heeft (separate mandaten). De jaarlijks te betalen vergoedingen aan managers die een separaat mandaat beheren zijn eenduidig te bepalen. Daar waar belegd wordt in beleggingsfondsen (beheerskosten ten laste van de performance) hanteren wij onze beste benadering.

In 2013 zijn bij de management- en performance fees belangrijke besparingen gerealiseerd. In vergelijking met 2012 zijn deze kosten gedaald van 0,37% naar 0,30%. De besparingen zijn onder andere het gevolg van het stoppen met Hedge fund beleggingen. Daarnaast is een belangrijke kostenbesparing bij de High yield beleggingen. In mindere mate zijn kostenbesparingen gerealiseerd bij onze Emerging market debt managers.

BPF Schilders schat in dat de kosten van beheer in 2013 gedaald zijn van 57 basispunten naar 55 basispunten.

Er is een duidelijke kostenbesparing gerealiseerd bij het vermogensbeheer (van 55 basispunten naar 46 basispunten), maar de kosten van financieel risicobeheer en de overige kosten zijn toegenomen. De kosten van financieel risicobeheer zijn toegenomen als gevolg van het hogere transactievolume. Daarnaast zien we een grote stijging van de Direct toegewezen kosten. Deze stijging wordt voor een belangrijk gedeelte veroorzaakt doordat voor één van de adviseurs de nota's voor 2012 en 2011 te laag ingeschat waren.

Onderstaand kostenoverzicht moet met de nodige voorzichtigheid behandeld worden. Bij een vergelijking met andere pensioenfondsen moet goed onderzocht worden welke aannames gemaakt zijn en welke kostenposten wel of niet meegenomen worden.

KOSTEN VERMOGENS BEHEER 2013								
(bedragen * €1.000)	Management fee	Performance fee	Transactie-kosten	Overige kosten	Kosten underlying funds	Totaal kosten	Gemiddeld belegd vermogen	Totale kosten in basispunten
Kosten externe managers								
Vastgoed	1.823	244	3	110	-	2.180	379.100	0,58%
Aandelen	3.677	-	932	556	-	5.165	1.539.300	0,34%
Alternatives	3.665	440	109	1.712	1.151	7.077	338.800	2,09%
Staatsobligaties	238	-	39	-	-	277	968.800	0,03%
Credits	1.275	-	511	40	-	1.826	484.600	0,38%
Total return portefeuille	138	-	-	89	-	227	37.300	0,61%
Obligaties emerging markets	1.507	-	1.126	336	-	2.969	287.000	1,03%
High yield	684	-	734	-	-	1.418	172.100	0,82%
Inflation linked bonds	-	-	-	-	-	-	252.000	0,00%
Liquide middelen	-	-	-	-	-	-	103.800	0,00%
Kosten adviseurs	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	13.007	684	3.454	2.843	1.151	21.139	4.562.800	0,46%
% van gem. belegd vermogen	0,29%	0,01%	0,08%	0,06%	0,03%	0,46%		
Kosten financieel risicobeheer								
Valutaderivaten	-	-	400	-	-	400		
Financieel risicobeheer	689	-	1.675	-	-	2.364		
Totaal	689	-	2.075	-	-	2.764	458.900	0,60%
Kosten custody en beleggingsadministratie								
	532	-	-	-	-	532		
Kosten A&O Vermogensbeheer								
Kosten A&O Vermogensbeheer	1.307	-	-	-	-	1.307		
Direct toegewezen kosten	1.933	-	-	-	-	1.933		
Koersinfosystemen	91	-	-	-	-	91		
Totaal	3.331	-	-	-	-	3.331		
Totaal kosten	17.559	684	5.529	2.843	1.151	27.766	5.021.700	0,55%

Risicomanagement

◆ Beleidscyclus risicomanagement

Het bestuur heeft in het beleidsdocument Risicomanagement het risicoprofiel van BPF Schilders en de beleidscyclus voor het risicomanagement beschreven. Het beleidsdocument is een dynamisch document dat jaarlijks wordt geëvalueerd en aan de actualiteit wordt aangepast.

In een jaarlijkse cyclus worden de aanwezige risico's en de genomen beheersmaatregelen geïnterpreteerd, bijgesteld en geïmplementeerd. In deze beleidscyclus worden verschillende stappen doorlopen:

1. doelstelling;
2. identificatie en beoordeling risico's en beheersing;
3. beleid formuleren;
4. implementatie (AO/IC);
5. monitoring;
6. bijstellen.

De evaluatie van het risicomanagement bij BPF Schilders wordt uitgevoerd door het voltallige bestuur. Hierbij worden afspraken gemaakt over de bijstelling van het beleid en de implementatie van nieuwe beheersmaatregelen. De bestuurlijke werkgroep Risicomanagement adviseert het bestuur over het risicomanagement van BPF Schilders. De werkgroep vergadert vier á vijf keer per jaar. In voorkomende gevallen kan het bestuur ad hoc actie ondernemen om de risico's naar aanleiding van een bepaalde situatie te evalueren en aanvullende beheersmaatregelen voor te stellen.

Het doel van risicomanagement is het op systematische en proactieve wijze inventariseren en monitoren van alle risico's voor BPF Schilders en het treffen van adequate maatregelen om deze risico's te beheersen en/of te verminderen. Hierdoor wordt de continuïteit van BPF Schilders gewaarborgd bij het uitvoeren van haar missie.

◆ **Kenmerken risicomanagement**

- *proactief*: er wordt niet alleen gereageerd op risico's die zich hebben voorgedaan. Continu wordt het omgevingsveld beoordeeld en wordt nagedacht over mogelijke risico's;
- integraal: risico's worden in hun totaliteit beoordeeld. Niet alleen aandacht voor marktrisico's, maar ook voor alle andere vormen van risico's zoals bijvoorbeeld operationele risico's;
- scenario-analyses: het pensioenfonds beschouwt de effecten van een aantal marktomstandigheden en neemt proactief risico beheersende maatregelen, indien dat tegen aanvaardbare kosten kan. De volgende extreme economische scenario's zijn geanalyseerd: herstel, stagflatie en terugval.

◆ **Strategisch risicomanagement**

Eind 2011 heeft het bestuur in samenwerking met de onafhankelijke risicoadviseur het strategisch risicomanagement uitgewerkt en is gekomen tot een aantal aanpassingen van het strategisch risicomanagement. Uitgangspunt voor het strategisch risicomanagement is dat de dekkinggraad op een horizon van 1 jaar niet beneden de 85% mag zakken. Deze beleidslijn is ook in 2013 voortgezet.

Renterisico:

Het renterisico wordt voor 75% afgedekt, waarbij een bandbreedte van 65%-85% wordt gehanteerd. Voor de afdekking worden swaps en swaptions ingezet. Bij de 75% afdekking werd in 2013 uitgegaan van de werkelijke delta van de swaptions. Eind 2013 is besloten om de delta van de swaptions op 1 te stellen.

Aandelenrisico:

Het aandelenrisico wordt beperkt door middel van putopties. Om de kosten van de putopties te beperken heeft het bestuur besloten om een deel van het opwaarts potentieel van de aandelenbeleggingen op te offeren door het schrijven (verkopen) van callopties. Op deze wijze was het neerwaartse aandelenrisico in 2013 gemiddeld met 50% (op basis van delta = 1) gereduceerd.

Inflatierisico:

Omdat de dekkinggraad niet boven de gestelde ondergrens is uitgekomen zijn geen inflatieswaps afgesloten.

◆ **Risico's en risicobeheersing**

Het risicomanagement van BPF Schilders gaat uit van drie beheersingscategorieën:

1. solvabiliteit;
2. organisatie;
3. compliance.

Het bestuur maakt gebruik van een onafhankelijke risicoadviseur die ondersteunt bij het vaststellen en uitwerken van het gewenste financiële risicoprofiel. Deze risicoadviseur toetst ook continu of het daadwerkelijke financiële risicoprofiel in overeenstemming is met het gewenste profiel. Doelstelling is een robuuste ontwikkeling van de dekkinggraad in diverse economische scenario's.

Naast deze onafhankelijke risicoadviseur maakt het bestuur ook gebruik van een onafhankelijke risicomanager. Deze risicomanager opereert onafhankelijk van de uitvoeringsorganisatie en rapporteert rechtstreeks aan het bestuur. De risicomanager beoordeelt en toetst alle relevante risico's.

Het bestuur heeft een risicoregister opgesteld waarin een groot aantal risico's is benoemd en beschreven. Daarnaast is per beschreven risico een inschatting gegeven van de impact van het risico, hoe hoog of hoe laag het risico is, wie welke verantwoordelijkheden heeft en welke beheersingsmaatregelen zijn genomen. Het risicoregister wordt jaarlijks, en indien nodig tussentijds, geactualiseerd.

Hieronder zijn de belangrijkste risico's uit het risicoregister beschreven:

1.	Solvabiliteitsrisico	<ul style="list-style-type: none"> • Matching- of renterisico • Marktrisico • Liquiditeitsrisico • Kredietrisico • Verzekeringstechnisch risico • Dekkingsgraadrisico • Inflatierisico
2.	Organisatierisico	<ul style="list-style-type: none"> • Externe managers • Omgevingsrisico • Operationeel risico • Uitbestedingsrisico • IT-risico • Modelrisico • Z-scorerisico • Strategisch risico • Deskundigheidsrisico • Transitierisico
3.	Compliance-risico	<ul style="list-style-type: none"> • Integriteitsrisico • Juridisch risico

1. Solvabiliteit

Het risicobeheer samenhangend met de ontwikkeling van de dekkingsgraad (solvabiliteit) begint bij de ALM-studie. Uit de ALM-studie volgt een lange termijn beleggingsmix die door het bestuur wordt vastgesteld en gezien kan worden als de vertaling van de risicohouding van het bestuur inzake premiestabiliteit, kans op toeslagverlening en kans op onderdekking.

Bij de vaststelling van de lange termijn beleggingsmix in de ALM-studie zijn de volgende risico's integraal opgenomen:

- matching- of renterisico;
- marktrisico;
- inflatierisico;
- liquiditeitsrisico;
- kredietrisico.

Naast deze risico's zijn de verzekeringstechnische risico's en het dekkingsgraadrisico van belang.

Bij het vaststellen van het financiële risicoprofiel wil het bestuur de belangen van alle deelnemers op een evenwichtige wijze behartigen. In een aantal sessies met de risicoadviseur heeft dit geleid tot een financieel profiel dat een robuuste ontwikkeling van de dekkingsgraad en koopkracht in een aantal positieve en negatieve economische scenario's mogelijk maakt. Daarbij heeft het bestuur vastgesteld dat een

dekkingsgraad van lager dan 85% op een 1-jaars horizon niet wenselijk is. Dit financieel risicoprofiel wordt gerealiseerd door de inzet van rentederivaten om het renterisico te beheersen, het inzetten van aandelenopties om het risico van aandelenmarkten te verkleinen en door de inzet van inflatieswaps om de ontwikkeling van de koopkracht beter te sturen.

Jaarlijks wordt een beleggingsmix vastgesteld op basis van de lange termijn ALM beleggingsmix, waarbij bandbreedtes zijn geformuleerd. Deze beleggingsmix kan afwijken van de ALM beleggingsmix door de beleggingsinzichten op dat moment en de beschikbare investeringsmogelijkheden. Echter, de bandbreedtes beperken de maximale en minimale posities in de onderliggende beleggingen en begrenzen het marktrisico.

1.1. Matching- of renterisico

Het matching- of renterisico is het risico dat als gevolg van een daling van de rente, de verplichtingen (passiva) sterker in waarde zullen toenemen dan de bezittingen (activa) met als gevolg dat de dekkingsgraad en reserves (surplus) zullen afnemen.

Het renterisico wordt mede beheerst door het gebruik van derivaten (swaps en swaptions). Deze beleggingsconstructie fungeert als verzekering tegen sterk dalende rente. Het zorgt ervoor dat, in geval van sterk dalende rente, de bezittingen voor een deel de, als gevolg van de dalende rente optredende waardevermindering van de verplichtingen, compenseren en de dekkingsgraad niet verder verslechtert als gevolg van die dalende rente.

Bij het beheer van het renterisico worden de relevante looptijden van activa en passiva opgedeeld in groepen van looptijden (rente buckets). De vorm en hoogte van de rentecurve kan veranderen (niet parallel stijgen of dalen). Door de looptijden van de swaps en swaptions af te stemmen op de looptijden van de verplichtingen (key rate durations) wordt het risico van niet-parallele veranderingen van de rentecurve (curverisico) ondervangen.

1.2. Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de dekkingsgraad wordt beïnvloed door prijsvolatiliteit, marktliquiditeit en correlatie. Het marktrisico heeft een aantal verschijningsvormen. Een van de belangrijkste marktrisico's is het risico samenhangend met de fluctuatie van de waarde van de zakelijke waarden (aandelen, onroerend goed, grondstoffen, hedge fondsen en private equity). Alhoewel met een belegging in aandelen op langere termijn naar verwachting een hoger rendement wordt gerealiseerd, is de beweeglijkheid (volatiliteit) van een aandelenbelegging hoger dan een belegging in vastrentende waarden (obligaties). De afweging tussen risico en rendement wordt gemaakt tijdens de ALM-studie, waarin gekomen wordt tot een allocatie die op lange termijn bijdraagt aan de solvabiliteit van het fonds.

In 2012 en 2013 is het korte termijn risico van de aandelenmarkten verkleind door de helft van de aandelenportefeuille af te dekken door middel van derivaten. Het risico wordt beperkt door het kopen van putopties, waarbij de kosten gematigd worden door het schrijven verkopen van callopties. Daarnaast wordt het risico beperkt door diversificatie over landen, bedrijfstakken en managers.

Beleggingen in private equity, hedge fondsen, onroerend goed en grondstoffen hebben eveneens een hoger risicoprofiel dan een belegging in vastrentende waarden. Ook hier wordt tijdens de ALM-studie gekomen tot een allocatie van de genoemde

beleggingscategorieën die op lange termijn bijdraagt aan een gunstige solvabiliteitsontwikkeling van het fonds. Daarnaast wordt het risico beheerst door spreiding over managers en beleggingsstrategieën.

In 2012 is besloten om de hedge fondsen beleggingen te beëindigen. Dit is in 2013 grotendeels gerealiseerd. Ultimo 2103 was nog voor een bedrag ad € 3 miljoen belegd in hedge fondsen. Contractueel konden deze beleggingen nog niet liquide gemaakt worden.

Tot slot loopt het fonds een zogenaamd spreadrisico. Dit risico hangt samen met het feit dat BPF Schilders belegt in bedrijfsobligaties en in obligaties van emerging markets. Door economische ontwikkelingen kan er onzekerheid ontstaan over de kwaliteit van de debiteuren met als gevolg dat bedrijven en overheden hogere risicopremies moeten betalen. Hogere risicopremies betekenen een waardedaling van obligaties. Dit risico wordt beheerst door een weloverwogen diversificatie aan te brengen over managers, bedrijven en landen.

1.3. Inflatierisico

Een hogere inflatie kan door het toeslagenbeleid leiden tot een hogere waarde van de verplichtingen. Het inflatierisico dient gedekt te worden door de uit de beleggingsportefeuille gerealiseerde rendementen. Daarnaast is het toeslagenbeleid conditioneel, wat het mogelijk maakt om bij een mindere solvabiliteit van BPF Schilders de indexatie (gedeeltelijk) niet toe te kennen.

1.4. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat men over onvoldoende middelen beschikt om aan de directe verplichtingen te voldoen. BPF Schilders en de aangewezen externe managers kunnen geconfronteerd worden met een gebrek aan liquiditeit op de financiële markten. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid dat niet tegen aanvaardbare prijzen gehandeld kan worden. Daarnaast belegt BPF Schilders in een aantal gespecialiseerde beleggingsfondsen, waarvan de beleggingen minder liquide zijn. Het handelen in participaties van deze beleggingsfondsen kan door een gebrek aan onderliggende liquiditeit niet mogelijk zijn. Tot slot kunnen de overlay-strategieën (rente, aandelen en valuta) ervoor zorgen dat liquiditeiten nodig zijn.

Een onderdeel van het liquiditeitsrisico is het valutarisico. BPF Schilders belegt ook in andere valuta's dan de euro. De verplichtingen van BPF Schilders luiden in euro's. Valuta's kunnen sterk in waarde veranderen, waardoor er ongewenste resultaten kunnen ontstaan. BPF Schilders heeft significante beleggingen luidend in Amerikaanse dollars, Britse ponden en Japanse yens. Strategisch worden deze valutarisico's voor 100% afgedekt, maar tactisch kan hiervan worden afgeweken. In 2012 en 2013 heeft het bestuur besloten om, gezien de zorgwekkende ontwikkelingen in de eurozone, de afdekking van het valutarisico van de bovenvermelde valuta's te verlagen van 100% naar 75%. In 2014 is dit percentage verhoogd naar 100%.

BPF Schilders heeft het risico van de Amerikaanse dollar grotendeels afgedekt door middel van valutatermijncontracten. Deze contracten hebben een looptijd van 3 maanden en aan het einde van deze periode moet het resultaat verrekend worden. Gezien de omvang van de dollar beleggingen kan dit om grote bedragen gaan. Daarnaast heeft BPF Schilders een omvangrijke swap portefeuille. Periodiek dient het verschil tussen de kapitaalmarktrente en geldmarktrente verrekend te worden. Dit kan

tot een uitstroom van liquide middelen leiden. Tot slot maakt BPF Schilders gebruik van put- en callopties voor het gedeeltelijk afdekken van het aandelenmarktrisico. Het gebruik van deze put- en callopties kan leiden tot claims op de liquide middelen. Door expliciet rekening te houden met de liquiditeit van de beleggingen en door een zorgvuldige liquiditeitenplanning wordt dit risico beheerst.

1.5. Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van een verlies dat optreedt als een schuldenaar zijn beloofde betalingen niet na komt of kan komen. BPF Schilders belegt in obligaties van landen en bedrijven. Landen en bedrijven kunnen in gebreke blijven, wat tot verliezen in de beleggingsportefeuille kan leiden. Door alleen te beleggen in bedrijven en overheden met een hoge kredietwaardigheid wordt dit risico gemitigeerd.

Daarnaast zet BPF Schilders liquide middelen uit bij een aantal Nederlandse banken. Ook deze banken zouden in gebreke kunnen blijven. Door een nauwkeurige analyse te maken van de banken waar BPF Schilders liquide middelen uitzet, wordt dit risico gemitigeerd.

Tot slot heeft BPF Schilders derivaten contracten afgesloten met een aantal tegenpartijen. Het risico bestaat dat deze tegenpartijen niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Door het stellen van onderpand en door gebruik te maken van internationaal gebruikte ISDA/CSA contracten worden deze risico's gemitigeerd.

1.6. Verzekeringstechnisch risico

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het (pensioen)product. De schatting van de toekomstige overlevings-kansen (de trendsterfte) heeft een hoge mate van onzekerheid in zich. Hogere overlevingskansen leiden tot een hogere technische voorziening. Buffers worden gevormd om hierop in ieder geval gedeeltelijk te anticiperen. Hiernaast wordt gemiddeld genomen om de drie jaar een grondslagenonderzoek uitgevoerd, waarin meer gedetailleerd de gebruikte grondslagen worden geëvalueerd. In 2013 is onderzocht of de ervaringssterfte welke het fonds hanteert aansluit bij de waargenomen ervaringssterfte. Als gevolg van afwijkingen op het gebied van sterfte en invalidering kunnen incidentele verliezen en of winsten ontstaan. Gezien de grootte van het fonds is dit risico meer beperkt van aard. Een gedeelte van het risico is herverzekerd.

◆ Gevoeligheid dekkingsgraad voor diverse economische scenario's

Door mogelijk ongunstige ontwikkelingen van de marktwaarde van verplichtingen en/of bezittingen bestaat een kans dat de dekkingsgraad onder de door de toezichthouder gestelde grenzen komt. Een herstelplan moet dan worden opgesteld en uitgevoerd.

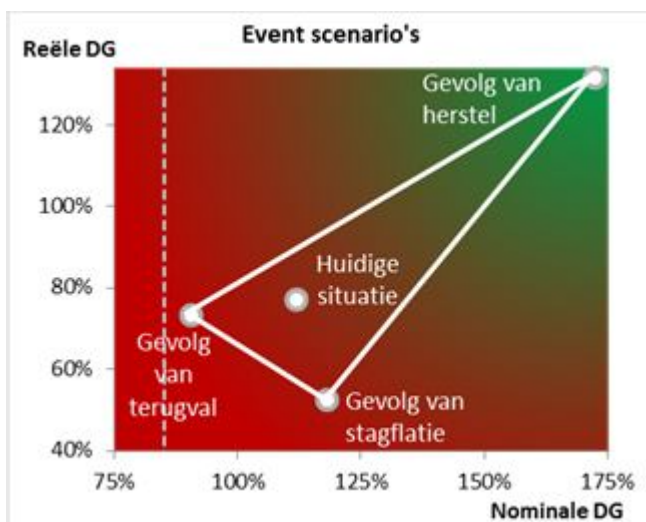
Samen met de risicoadviseur is de ontwikkeling van de nominale en reële dekkingsgraad gesimuleerd voor diverse economische scenario's waaronder een aantal extreme scenario's. Door inzicht te krijgen hoe de dekkingsgraad zich in deze scenario's ontwikkelt, kan gefundeerd en gericht het geïntegreerde (bezittingen en schulden) financiële risicoprofiel van BPF Schilders worden gestuurd.

De volgende scenario's, waaronder enkele extreme, zijn uitgewerkt:

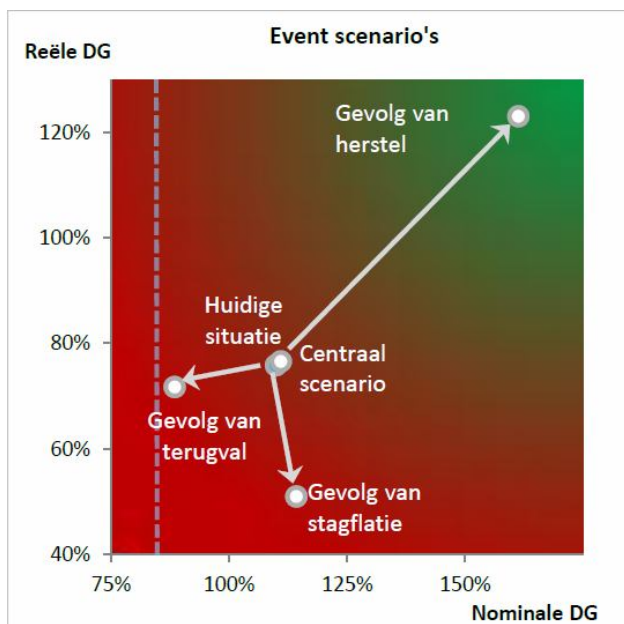
- *terugval: lage inflatie, verdere daling van de rente en verder dalende koersen*
- *van zakelijke waarden;*

- *stagflatie: sterk stijgende inflatie en daarmee meestijgende rente, dalende koersen van zakelijke waarden;*
- *herstel: sterk economisch herstel met stijgende koersen van zakelijke waarden, maar ook stijgende inflatie en rente;*
- *centraal: trendmatig groeiende economie, geen ontwikkeling in rente en inflatie, en beperkt in zakelijke waarden.*

Gebaseerd op de situatie per eind december 2013 geeft de volgende grafiek inzicht in de wijze waarop de nominale en reële dekkingsgraad zich in bovenstaande scenario's kunnen ontwikkelen.



Ultimo 2012 zag de grafiek er als volgt uit.



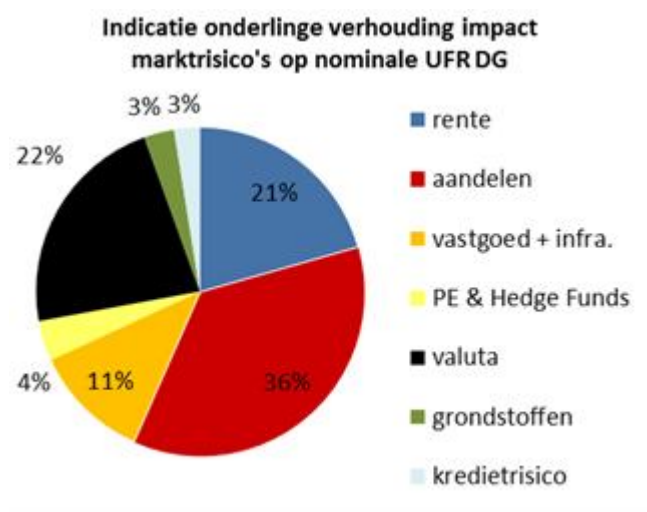
Uit deze grafiek komt naar voren dat met name in het 'terugval scenario' de nominale dekkingsgraad onder druk staat. Dit komt doordat zowel de rente als de aandelenmarkten dalen. Doordat de inflatie daalt, blijft de reële dekkingsgraad op niveau.

In het 'stagflatiescenario' blijft de nominale dekkinggraad min of meer constant. Dit is het gevolg van de veronderstelde rentestijging in combinatie met de dalende aandelenmarkten. Het positieve effect van de rentestijging op de dekkinggraad wordt teniet gedaan door de daling van de aandelenmarkten. Door de scherpe stijging van de inflatie daalt de reële dekkinggraad.

Gesteld kan worden dat in 2013 de gevoeligheid van de dekkinggraad voor worstcase scenario's licht afgenomen is.

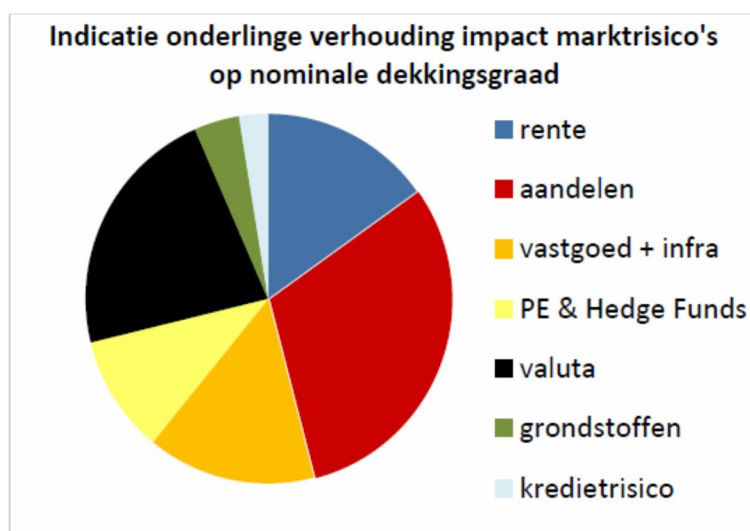
Gevoeligheid nominale dekkinggraad voor financiële marktrisico

Ultimo december 2013 was de onderlinge verhouding van de financiële marktrisico's zoals in onderstaande grafiek is weergegeven. Het betreft hier de impact van de marktrisico's op de ontwikkeling van de nominale dekkinggraad.



Doordat het renterisico voor een groot gedeelte is afgedekt, is het risico van de aandelenmarkten dominant voor wat betreft het financiële marktrisico. Doordat de beleggingscategorie Hedge fondsen is afgebouwd is het risico van de categorie Private equity en Hedge fondsen gedaald in 2013.

Ultimo december 2012 was de onderlinge verhouding van de financiële marktrisico's als volgt.



2. Organisatie

2.1. Externe managers

De uitbesteding van het vermogensbeheer aan externe vermogensbeheerders brengt een aantal risico's met zich mee. Dit kan worden gezien als een onderdeel van het uitbestedingsrisico. Continu dient de ingeschakelde externe manager transparant te communiceren over het gevoerde beleggingsbeleid, de gebruikte financiële instrumenten en de daarmee samenhangende risico's. Gemonitord wordt of de externe manager zich houdt aan het overeengekomen mandaat. BPF Schilders monitort continu of de operationele organisatie en het risicobeheer van de externe manager voldoet aan de gestelde eisen.

2.2. Omgevingsrisico

Omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Dit kunnen bijvoorbeeld de gevolgen zijn van het veranderende ondernemingsklimaat in de bedrijfstak, de veranderende concurrentieverhoudingen en het aandeel van de kleine zelfstandigen in de totale werkgelegenheid. Het bestuur monitort continu de actuele ontwikkelingen in de bedrijfstak en houdt – voor zover mogelijk – hiermee rekening bij het maken van beleidskeuzes.

2.3. Operationeel risico

Het operationele risico is het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Het operationeel risico wordt onder andere beheerst door de jaarlijkse ISAE 3402 certificatie van de pensioenadministratie en de IT-controls en de controle daarvan door het intern audit team (IAT) van de uitvoeringsorganisatie. Dit wordt vervolgens door KPMG gereviewd. De jaarlijkse accountscontrole en actuariële certificering leveren ook een bijdrage aan de beheersing van dit risico. Het bestuur monitort door middel van een periodieke rapportage hoe de aanbevelingen van de externe actuaris en de accountant door de uitvoeringsorganisatie worden opgepakt.

2.4. Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. BPF Schilders heeft een groot aantal werkzaamheden uitbesteed, waaronder de bestuursondersteuning, het vermogensbeheer en de pensioenadministratie. Daarnaast werkt BPF Schilders met een groot aantal externe managers (voor het beheerde vermogen) en consultants. BPF Schilders heeft de activa in bewaarneming gegeven aan een custodian. De custodian verzorgt ook de beleggingsadministratie.

Het beleid van BPF Schilders is erop gericht dat organisaties waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, beschikken over een ISAE 3402 verklaring of vooruitlopend daarop over een COS 3000 verklaring. Een organisatie die in het bezit is van deze verklaringen, heeft aangetoond dat de kritische processen van deze organisaties adequaat beschreven (ISAE 3402 en COS 3000 type 1) zijn en dat de controleprocessen adequaat werken (ISAE 3402 en COS 3000 type 2).

De belangrijkste organisaties waaraan BPF Schilders werkzaamheden heeft uitbesteed zijn A&O Services BV en A&O Vermogensbeheer BV. A&O Vermogensbeheer beschikt

over een ISAE 3402 type 2 verklaring. A&O Services beschikt voor de pensioenadministratie eveneens over een ISAE 3402 type 2 verklaring. Voor de activiteiten van de Centrale Basis Administratie (registreren van werkgevers, werknemers en loongegevens) beschikt A&O Services over een COS 3000 rapport. De custodian en de risicoadviseur van BPF Schilders beschikken eveneens over een ISAE 3402 type 2 verklaring. Bij de selectie van externe vermogensbeheerders is de aanwezigheid van een ISAE 3402 verklaring in toenemende mate een kritische beslisvariabele.

2.5. IT-risico

IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd, door informatietechnologie (IT) worden ondersteund. Het risico ontstaat door het niet of onvoldoende toegesneden zijn van IT-strategie en IT-beleid op de bedrijfsprocessen en de informatie- en dataverwerking, waardoor onvoldoende ondersteuning wordt geboden aan de processen en informatievoorziening.

Het bestuur heeft een IT-beleid vastgesteld. De IT-systemen van de uitvoeringsorganisatie dienen te voldoen aan de normen in het IT-beleid. De naleving van deze normen door de uitvoeringsorganisatie kan periodiek worden getoetst. In verband met de overgang naar PGGM is de ontwikkeling van een aantal systemen bij de uitvoeringsorganisatie stopgezet.

2.6. Modelrisico

Het gebruik van economische en financiële modellen brengt een specifieke benadering van de werkelijkheid met zich mee, waardoor de uitkomsten van het model kritisch beschouwd dienen te worden. Berekeningen worden op basis van meerdere modellen uitgevoerd. Ook worden er stresstesten uitgevoerd.

2.7. Z-score risico

Door slechter te presteren dan de zelf gekozen benchmark kan BPF Schilders te maken krijgen met een negatieve Z-score. Dit kan er toe leiden dat de uitkomst van de performancetoets negatief is, waardoor de verplichtstelling van het pensioenfonds komt te vervallen. Voor de beheersing van het Z-score risico moeten de juiste strategische en tactische keuzes worden gemaakt en dienen de juiste externe managers te worden gekozen. Het bestuur wordt door de beleggingsadviescommissie (BAC) waarin onafhankelijke deskundigen zijn opgenomen, geadviseerd over het beleggingsbeleid en de benchmarks. Het strategische en tactische beleggingsbeleid en de keuze van externe managers is onderdeel van het ISAE 3402 traject van de uitvoeringsorganisatie.

2.8. Strategisch risico

BPF Schilders moet keuzes maken voor de toekomstige positionering van het fonds met betrekking tot de inrichting van de organisatie, communicatie en risico's. Door de onvoorspelbaarheid van gebeurtenissen is er een kans dat de strategische keuzes achteraf niet optimaal blijken te zijn, met als gevolg mindere resultaten. Het bestuur beheerst dit risico door het voeren van een actief beleid inzake risicomanagement. Het bestuur maakt gebruik van een risicomanager die onafhankelijk van de uitvoeringsorganisatie opereert en rechtstreeks aan het bestuur rapporteert.

2.9. Deskundigheidsrisico

Het bestuur moet bestaan uit bekwame personen. Door de toenemende regeldruk en complexiteit waar alle pensioenfonds met te maken hebben, is er een kans dat een bestuur te weinig deskundigheid, initiërend vermogen en countervailing power heeft, met als gevolg onvoldoende besturing van het pensioenfonds. Het bestuur van BPF Schilders heeft zich in het verslagjaar uitermate ingespannen om de deskundigheid op

peil te houden en verder te ontwikkelen en zal dat blijven doen. Hiervoor wordt jaarlijks een deskundigheids- en opleidingsplan vastgesteld en uitgevoerd.

2.10 Transitierisico

In het verslagjaar heeft het bestuur de keuze gemaakt voor een andere uitvoeringsorganisatie. De overgang van de pensioenadministratie van BPF Schilders is complex, waardoor de mogelijkheid zich bestaat dat er fouten worden gemaakt. Het bestuur volgt het proces nauwkeurig en heeft zich daarbij ook verzekerd van de betrokkenheid van de toezichthouder.

3. Compliance

3.1. Integriteitsrisico

Integriteitsrisico is het risico als gevolg van benadeling van derden, voorwetenschap, witwassen, terrorismefinanciering en onoorbaar handelen. Deze risico's kunnen de reputatie van BPF Schilders ernstig beschadigen. BPF Schilders hecht sterk aan een integere bedrijfsvoering. Door een goede administratieve organisatie met voldoende functiescheiding en adequate controles bij de organisaties waaraan BPF Schilders werkzaamheden heeft uitbesteed, kan het risico van fraude, witwassen en onoorbaar handelen voorkomen worden. ISAE 3402 verklaringen geven aan dat organisaties 'in control' zijn over hun processen. Het risico van voorwetenschap en onoorbaar handelen in privé beleggingstransacties wordt beheerst doordat bestuursleden en een groot aantal medewerkers die werkzaamheden voor BPF Schilders verrichten, hun beleggings-transacties moeten melden aan een externe compliance officer van het Nederlandse Compliance Instituut (NCI). Het NCI toetst of de gedane transacties voldoen aan de gestelde wet- en regelgeving.

3.2. Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Door nauwgezet de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving te volgen, kan BPF Schilders anticiperen op mogelijk wijzigingen en de gevolgen daarvan inschatten. Het niet naleven van wet- en regelgeving kan leiden tot financiële schade en reputatieverlies van BPF Schilders.

Door nauwgezet de regelgeving na te leven voorkomt BPF Schilders dit risico. Ook kan het gebruik van onjuiste contracten of het onvoldoende inschatten van de consequenties van contracten leiden tot schade voor BPF Schilders. Door het gebruik van internationaal erkende contracten en door het gebruik van externe juridische ondersteuning wordt dit risico ondervangen.

3.3. Escalatieprocedure

Het bestuur heeft in de bestuursvergadering van 27 september 2012 een escalatieprocedure opgesteld. De nadruk bij de escalatieprocedure ligt op efficiëntie. Indien zich een incident voordoet, dient hier onverwijld op gereageerd te kunnen worden. In de escalatieprocedure is beschreven welke stappen direct ondernomen moeten worden indien zich een incident voordoet.

3.4. Procedure toetsing bestuursvoorleggers

De risicomanager heeft de opdracht om bij iedere bestuursvergadering alle voorleggers en rapportages te beoordelen op de adequate adressering van de betrokken risico's en de beheersing daarvan. Deze beoordeling wordt in een separate notitie voorafgaand aan de bestuursvergadering aan het bestuur toegezonden. De werkgroep Risicomanagement staat elk kwartaal stil bij nieuwe ontwikkelingen, de signalering van risico's en de beheersing daarvan. Ook worden eventuele incidenten geanalyseerd. De

verbetering van de bestuursrapportages met betrekking tot de beleggingen en risicomanagement wordt ieder kwartaal door de werkgroep Risicomanagement besproken.

Actuariële paragraaf

Financiële situatie

Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad is in 2013 van 110,1% gestegen naar 112,3%. Als gevolg van de stijging van de marktrente daalde de voorziening, als gevolg waarvan de dekkingsgraad afnam met 4,0%. De beleggingsopbrengsten leverden een positieve bijdrage aan de dekkingsgraad.

ONTWIKKELING AANWEZIGE DEKKINGS GRAAD		
(in %)	2013	2012
Dekkingsgraad per 1 januari	110,1	106,7
Premieresultaat	-	-
Beleggingsresultaat	(1,4)	11,4
Indexatie of korting van pensioen-aanspraken en pensioenrechten	-	-
Wijziging marktrente	4,0	(5,8)
Wijziging actuariële grondslagen	-	(1,3)
Overige oorzaken	(0,4)	(0,9)
Dekkingsgraad ultimo boekjaar	112,3	110,1

De laatst toegekende toeslag bedraagt 0,77% met ingang van week 25 van 2011. De premie voor de basisregeling is met ingang van week 1 van 2012 verhoogd met 2% van 27,5% naar 29,5%.

Herstelplan

De dekkingsgraad heeft sinds 2009 als gevolg van ontwikkelingen in de rentestand, de aandelenkoersen en de levensverwachting gefluctueerd. De laagste stand in de afgelopen jaren was 101% (per eind maart 2009).

Nadat de dekkingsgraad aanvankelijk was gedaald naar 101% (per eind maart 2009) was deze eind mei 2009 al weer tot boven het minimaal vereist eigen vermogen gestegen. Tussen eind mei 2009 en augustus 2011 was de dekkingsgraad onafgebroken hoger dan de grens van het minimaal vereist eigen vermogen. Per eind september 2011 was de dekkingsgraad (102%), als gevolg van de waardedaling van de aandelen en de daling van de rentetermijnstructuur waartegen de verplichtingen gewaardeerd worden, voor het eerst sinds 2009 weer onder de grens van het minimaal vereist eigen vermogen gekomen. Als gevolg hiervan is door BPF Schilders in september 2011 wederom melding gemaakt van het feit dat er sprake is van een situatie van onderdekking per 2011 en is een nieuw kortetermijnherstelplan en langetermijnherstelplan ingediend. In september 2013 is het kortetermijnherstelplan buiten werking gesteld, aangezien de financiële positie dit toeliet.

Inhoud van de herstelplannen

Een prognose is gemaakt van de verwachte dekkingsgraad bij het huidige beleid. Hieruit blijkt dat het ongewijzigd voortzetten van het huidige premie-, toeslag- en beleggingsbeleid voldoende krachtig is om de financiële situatie (en de dekkingsgraad) binnen de hiervoor gestelde termijnen te herstellen.

Uit de bij het vernieuwde langetermijnherstelplan behorende dekkingsgraadsjablonen blijkt eveneens dat het verloop van de dekkingsgraad bij het ongewijzigd voortzetten van het huidige beleid uiteindelijk binnen de gestelde termijnen zal leiden tot herstel van de financiële situatie tot boven het vereist eigen vermogen.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt samengesteld:

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN				
(bedragen * € 1.000)	2013 aantal	2013 €	2012 aantal	2012 €
Contante waarde van de aanspraken van:				
- Pensioentrekkenden	35.163	1.490.950	34.904	1.435.484
- Gewezen deelnemers	47.765	797.023	46.988	729.072
- Actieve deelnemers	32.196	2.113.074	35.573	2.375.556
- Overig	-	15.890	-	33.513
Waarde ultimo boekjaar	115.124	4.416.937	117.465	4.573.625

Actuariel resultaat

Het resultaat over 2013 bedraagt € 80,6 miljoen positief (2012: € 179,4 miljoen positief). De dekkingsgraad (de verhouding tussen het pensioenvermogen en de pensioenverplichtingen) is gestegen van 110,1% naar 112,3%.

ACTUARIEEL RESULTAAT		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Beleggingen en toeslagen	98.170	248.034
Premies	(4.283)	(6.649)
Kosten	677	4.040
Kanssystemen	1.205	(2.373)
Mutaties	347	2.543
Wijziging overlevingstafels	-	(51.746)
Overig	(15.501)	(14.450)
Totaal	80.615	179.399

Onder het resultaat op mutaties zijn ondergebracht het resultaat op waarde-overdrachten en het resultaat op uitkeringen.

Het overig resultaat bestaat uit een aantal aanpassingen van de voorziening pensioenverplichtingen welke niet nader zijn uitgesplitst. Onder dit resultaat zijn onder meer begrepen de gevolgen van uitruil, de toename van de overige voorziening voor de inkoopregeling en de dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren.

Kostendekkende premie 2013

De Pensioenwet stelt eisen aan de vaststelling van de kostendekkende premie. Het is alleen onder voorwaarden toegestaan een lagere premie te ontvangen dan de kostendekkende premie.

Navolgend worden de premies weergegeven:

PREMIES		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
1. Zuivere kostendeekkende premie	140.729	157.562
2. Feitelijke premie *	112.104	126.451
3. Gedempte kostendeekkende premie	106.234	117.393
4. Herstelpremie conform abtn en/of herstelplan	-	-
5. Toegestane premiekorting of resitutie (-/-)	-	-
6. Minimaal te ontvangen bijdrage = 3 + 4 + 5	106.234	117.393

* Dit is de totaal ontvangen premie inclusief premies voor FVP en ANW en exclusief de netto premie voor de overgangsregeling

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt weer te geven:

GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Actuarieel benodigde koopsom	86.266	96.635
Uitvoeringskosten	8.727	6.572
Solvabiliteitsopslag	11.241	14.186
Totaal	106.234	117.393

BPF Schilders past premiestabilisatie toe. Bij de contantmaking van de koopsommen wordt hierbij, in plaats van de geldende rentetermijnstructuur, een interestvoet van 4% gehanteerd. Aangezien de feitelijke premie hoger ligt dan de gedempte kostendeekkende premie is deze kostendeekkend.

Dekkingspositie en reservepositie per 31 december 2013

Om de financiële positie van BPF Schilders te kunnen beoordelen, is de dekkingspositie en de reservepositie bepaald. Op basis van het FTK is er per 31 december 2013 geen sprake van onderdekking maar wel van een reservetekort.

VERMOGENSPOSITIE CONFORM DE FTK-METHODE		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Voorziening pensioenverplichtingen (FTK waardering)	4.417.215	4.573.885
Buffers:		
S1: Renterisico	181.576	124.490
S2: Risico zakelijke waarden *	543.877	466.567
S3: Valutarisico	215.534	183.657
S4: Grondstoffenrisico	43.835	27.984
S5: Kredietrisico	39.919	48.415
S6: Verzekeringstechnische risico	129.798	135.399
Diversificatie-effect	(451.443)	(397.907)
Totaal S (vereiste buffers)	703.096	588.605
Vereist vermogen	5.120.311	5.162.490
Aanwezig vermogen	4.959.121	5.035.176
Tekort	(161.190)	(127.314)

* Hierin is tevens het risico van het actieve beheer opgenomen

Het vereist eigen vermogen is het eigen vermogen waarbij de kans dat er na 1 jaar onvoldoende middelen aanwezig zijn om de nominale pensioenen te dekken gelijk is aan 2,5% volgens het standaardmodel.

Het renterisico (S1) is in 2013 iets hoger dan in 2012. De schok is gebaseerd op de standaardmethodiek. Voor inflation-linked-bonds is uitgegaan van de veronderstelling dat 80% van de waardeverandering teniet wordt gedaan door inflatiewijziging. Als gevolg van een rentedaling zal de voorziening pensioenverplichtingen toenemen evenals de marktwaarde van de vastrentende waarden. Per saldo betreft het hier een toename van rond de 5,0%.

Het risico van zakelijke waarden (S2) wordt bepaald door een vooraf vastgestelde daling van het vermogen, belegd in specifieke categorieën van zakelijke waarden (mature markets, emerging markets, private equity en direct vastgoed). Door een kleine verschuiving in het vermogen ligt dit iets hoger dan in 2012.

Als gevolg van een wijzigingen in het deelnemersbestand is het verzekeringstechnisch risico (S6) iets lager ingeschat.

Deelnemersbestand

In het deelnemersbestand zijn in het verslagjaar de volgende wijzigingen opgetreden:

ONTWIKKELINGEN IN HET DEELNEMERSBESTAND			
(aantallen * 1)	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Stand ultimo vorig boekjaar	35.573	46.988	34.904
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen	1.218	-	-
Ontslag met premievrije aanspraak	(5.976)	5.976	-
Ingang pensioen	(1.282)	(1.415)	3.451
Overlijden	(85)	(215)	(1.434)
Afkoop	-	(742)	(598)
Afloop/andere oorzaken	2.748	(2.827)	(1.160)
Mutaties per saldo	(3.377)	777	259
Stand ultimo boekjaar	32.196	47.765	35.163

In het bestand van pensioengerechtigden zijn in het boekjaar de volgende wijzigingen opgetreden in aantallen uitkeringsgerechtigden naar type uitkering:

PENSIOENGERECHTIGDEN NAAR SOORT UITKERING				
(aantallen * 1)	Ouderdoms-pensioen	Invaliditeits-pensioen	Partner-pensioen	Wezen-pensioen
Stand ultimo vorig boekjaar	22.492	2.028	9.868	516
Mutaties door:				
Ingang pensioen	2.708	30	641	72
Overlijden	(859)	(23)	(552)	-
Afkoop	(508)	-	(90)	-
Afloop/andere oorzaken	(953)	(127)	(22)	(58)
Mutaties per saldo	388	(120)	(23)	14
Stand ultimo boekjaar	22.880	1.908	9.845	530

In het bestand van actieve deelnemers zijn de volgende wijzigingen opgetreden:

OVERZICHT ACTIEVE DEELNEMERS NAAR LEEFTIJD						
	2013	2013	2012	2012	Mutatie van het aantal	
	aantal	%	aantal	%	2013	2012
vanaf 55 jaar	8.993	28,0%	9.865	27,7%	-8,8%	-6,4%
45 tot 55 jaar	9.414	29,2%	9.831	27,6%	-4,2%	-2,4%
35 tot 45 jaar	7.124	22,1%	7.909	22,2%	-9,9%	-7,7%
25 tot 35 jaar	4.706	14,6%	5.313	14,9%	-11,4%	-8,3%
Tot 25 jaar	1.959	6,1%	2.655	7,5%	-26,2%	-13,8%
Stand ultimo boekjaar	32.196	100,0%	35.573	100,0%	-9,5%	-6,5%

Toekomstparagraaf

◆ De aanpassing van de pensioenovereenkomst

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen een aantal ontwikkelingen beschreven dat van belang is voor het BPF Schilders in 2014.

◆ Aanpassen AOW leeftijd en het fiscale kader (Witteveenkader) voor de aanvullende pensioenen.

Nadat in 2012 de Eerste Kamer het wetsvoorstel Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd had aangenomen bleken verdere bezuinigingen noodzakelijk. In het regeerakkoord hebben de coalitiepartners afgesproken om de AOW-leeftijd sneller te laten stijgen en daarnaast het Witteveenkader verder te beperken. Nadat de Tweede kamer akkoord was met het wetsvoorstel bleek er in de Eerste Kamer geen meerderheid voor deze hervormingen. Constructieve gesprekken tussen het kabinet en verschillende fracties hebben op 18 december 2013 tot een gewijzigd pensioenakkoord geleid.

Het nieuwe voorstel bevat de noodzakelijke hervormingen maar deze zijn minder vergaand dan het regeerakkoord. Het akkoord bevat de volgende kernpunten:

- premiewaarborgen en toezicht door DNB;
- verlaging van het opbouwpercentage;
- maatregelen om de pensioenopbouw van zelfstandigen te verbeteren;
- maatregelen om pensioen toekomstbestendig te maken;
- inzetten van pensioenpremie voor eigen huis.

Premiewaarborgen en toezicht door DNB

De laatste jaren zijn de premies voor de opbouw van pensioen fors gestegen terwijl de opbouw van pensioenrechten niet is gewijzigd. Deze premieverhogingen werden doorgevoerd om de tekorten van de fondsen aan te vullen. Dit generatie-effect wil men bij de invoering van het nieuwe Witteveenkader voorkomen. Hiervoor zijn negen waarborgen opgenomen die ervoor moeten zorgen dat de premie daadwerkelijk wordt verlaagd.

Verlaging van het opbouwpercentage

Vanwege het stijgen van de pensioenrichtleeftijd kunnen deelnemers meer jaren pensioen opbouwen. In verband hiermee wordt het opbouwpercentage voor ouderdomspensioen verlaagd van 2,15% naar 1,875%. Deelnemers kunnen zo in 40 jaar 75% pensioen opbouwen van het gemiddelde loon.

Maatregelen om de pensioenopbouw van zelfstandigen te verbeteren

In veel sectoren vallen zelfstandige ondernemers niet onder de verplichtstelling. Zij hebben fiscaal wel de mogelijkheid om een oudedagsvoorziening op te bouwen maar deze biedt geen bescherming in het geval er een beroep moet worden gedaan op de bijstand. Het kabinet wil de positie van deze groep verbeteren en is op dit moment bezig om een vrijwillige pensioenregeling voor zelfstandigen op te zetten.

Maatregelen om pensioen toekomstbestendig te maken.

Het kabinet wil een breed dialoog over de toekomst van het pensioenstelsel voor de lange termijn. Hierbij zullen onderwerpen als solidariteit, doorsnee premie en generatie-effecten worden besproken.

Inzetten van pensioenpremie voor eigen huis

Daarnaast wordt er onderzocht of het werknemersdeel van de pensioenpremie kan worden gebruikt voor andere doeleinden zoals het aflossen van een hypotheek.

Hierdoor hebben mensen op pensioendatum minder inkomen maar zijn de woonlasten ook lager.

◆ **Het Financieel toetsingskader (FTK) per 1 januari 2015**

De financiële crisis en stijgende levensverwachting brachten de toekomstbestendigheid van aanvullende pensioenen in gevaar. Uit verschillende onderzoeken bleek dat het Financieel Toetsingskader (FTK) moet worden aangepast zodat risico's explicieter worden toebedeeld aan deelnemers. Eind mei 2012 heeft het kabinet de hoofdlijnennota herziening Financieel Toetsingskader (FTK) pensioenen bij de Tweede Kamer ingediend. Het jaar 2013 heeft men gebruikt om het nieuwe FTK vorm te geven. Verschillende varianten zijn de revue gepasseerd voordat in de zomer van 2013 er een consultatieronde was met een 'nominaal FTK' en een 'reëel FTK'. Op van de reacties van de pensioenuitvoerders heeft de staatssecretaris besloten om één FTK te introduceren. Dit FTK bevat de beste onderdelen van beide modellen. Het pensioenakkoord dat eind 2013 is gesloten heeft tot gevolg dat het wetsvoorstel mogelijk niet voor 31 januari 2014 kan worden ingediend. De staatssecretaris is van mening dat als het wetsvoorstel voor het zomerreces in de Kamer kan worden behandeld, er voldoende voorbereidingstijd voor het pensioenveld is en de beoogde inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving op 1 januari 2015 niet in gevaar komt. Verschillende pensioenuitvoerders hebben echter gevraagd om meer tijd zodat het FTK goed kan worden geïmplementeerd.

◆ **Fiscaal kader IB-ondernemers**

Per januari 2015 wijzigt het fiscaal kader voor IB-ondernemers. Binnen de loonbelasting vormt art. 18a Wet LB 1964 een beperking voor de opbouw van pensioen. Deze beperking is er tot op heden niet voor deelnemers die niet in loondienst zijn. Door de wijziging van artikel 3.18, lid 1 Wet inkomstenbelasting 2001 is de betaalde pensioenpremie van IB-ondernemers alleen nog aftrekbaar indien de regeling voldoet aan artikel 18 e.v. Wet op de loonbelasting 1964. Daarnaast geldt als hoofdregel dat een ondernemer niet meer pensioen kan opbouwen dan op basis van zijn winst fiscaal is toegestaan. Deze wijziging vergt in beginsel een structurele aanpassing van zowel de pensioenregeling als de huidige werkwijze. BPF Schilders kent momenteel namelijk een minimum en maximum pensioenloon waarbinnen de ondernemer zelf zijn pensioenloon mag bepalen, onafhankelijk van zijn werkelijke fiscale winst. Op basis van deze wijziging mag de pensioenopbouw bij BPF Schilders niet bovenmatig zijn, waardoor elke ondernemer moet worden ingeschreven op basis van zijn fiscale winst drie jaar voorafgaand aan het huidige jaar. Tevens moeten pensioenfondsen vanaf 2015 verplicht bepaalde gegevens aan de belastingdienst verstrekken over de pensioenopbouw van de zelfstandigen (zoals BSN, pensioengevend inkomen, betaalde premie, eventueel parttime factor). Dit alles zal in de loop van 2014 moeten leiden tot een wijziging van de pensioenregeling die op 1 januari 2015 zal ingaan.

◆ **De financierbaarheid van de inkoopregeling**

Uit de in 2013 uitgevoerde ALM- studie en een uitgevoerd nader onderzoek blijkt dat door de sterke daling van het deelnemersbestand, de voorziening naar verwachting onvoldoende is om op 1 januari 2021 alle aanspraken uit hoofde van de inkoopregeling toe te kennen. Het bestuur heeft conform het advies van de bestuurlijke werkgroep Inkoopregeling geconcludeerd dat de inkoopregeling zonder verdere maatregelen niet meer kan worden uitgevoerd. Het bestuur heeft op 6 februari 2014 dit advies met een aantal mogelijke maatregelen (zoals premieverhoging, een korting van de voorwaardelijke aanspraken en het niet meer verhogen van de voorwaardelijke aanspraken voor te leggen aan cao-partijen) opgevolgd. Naar aanleiding hiervan hebben cao-partijen op 26 maart 2014 het volgende besluit genomen:

- de rechten vanuit de Inkoopregeling worden niet meer geïndexeerd;

- de premie blijft in 2015 op het huidige niveau;
- in de regeling wordt een versoepeling aangebracht: de voorwaardelijke rechten vervallen niet meer bij einde deelnemerschap aan de Inkoopregeling. Dit is ongeacht de leeftijd op dat moment en of dat men als deelnemer zelfstandige, deelnemer directeur of deelnemer werkgever in de bedrijfstak blijft;
- deze versoepeling (niet meer vervallen van de voorwaardelijke rechten) geldt voor iedereen die op een nog door partijen te bepalen peildatum in de regeling zit hetzij als actief deelnemer hetzij nog in de 'wachterperiode' van 1 jaar na einde deelnemerschap;
- de bepalingen in de huidige regeling dat een korting op de rechten wordt toegepast voor perioden dat men geen deelnemer aan de regeling is (=geen premie betaalt, al dan niet via het O&O fonds), komt eveneens te vervallen;
- de voorwaardelijke aanspraak op de Inkoopregeling wordt per 31 december 2014 gekort met 17,5% of een nader door partijen vast te stellen percentage in verband met de nog te bepalen peildatum;
- de voorwaardelijke aanspraken vanuit de Inkoopregeling worden op dezelfde wijze geharmoniseerd naar een pensioenrekenleeftijd van 67 en een pensioeningangsdatum op AOW-leeftijd als de rechten op Ouderdomspensioen uit de basisregeling (zelfde factoren);
- voorwaardelijke rechten vanuit de Inkoopregeling worden na omzetting behandeld als rechten op Ouderdomspensioen. Ze volgen dan de indexering van het Ouderdomspensioen, komen voor uitruil met andere pensioensoorten in aanmerking, vallen onder de regels voor waardeoverdracht en verevening bij echtscheiding;
- ieder jaar zal de financierbaarheid van de Inkoopregeling door partijen worden geëvalueerd.

In de loop van 2014 zal worden onderzocht of het mogelijk is dat vanaf het begin van de invoering van de regeling (2006) vervallen rechten volgens de Inkoopregeling hersteld kunnen worden. Daarbij zal meegenomen worden dat perioden dat geen premie is betaald tot een korting leiden. De uitkomst van die discussie zal niet meer leiden tot aanpassingen per 1 januari 2015. De uitvoering en communicatie van de bovenstaande besluiten zal in de loop van 2014 worden voorbereid en uitgevoerd.

◆ Transitie PGGM

Op 13 november 2013 zijn de overeenkomsten met PGGM getekend als nieuwe uitvoerder van het fonds. Om de transitie goed te laten verlopen is er een plan van aanpak opgesteld en een transitiewerkgroep geformeerd. Het doel van de transitiewerkgroep is om de voortgang te monitoren en risico's te herkennen, benodigde besluitvorming met betrekking tot de transitie voor te bereiden en eventuele consequenties voor de dienstverlening/uitvoering te beoordelen en het bestuur daarover te adviseren.

De transitie naar PGGM vindt in twee fasen plaats. Eerst zal de transitie van het vermogensbeheer plaatsvinden. Deze is inmiddels met ingang van 1 april 2014 afgerond. Daarnaast worden de kernactiviteiten pensioenbeheer en bestuursondersteuning naar verwachting overgedragen per 1 januari 2015.

◆ Wet pensioencommunicatie

Ter verbetering van de pensioencommunicatie zijn er in 2007 informatiebepalingen opgenomen in de Pensioenwet. Uit nader onderzoek van TNS Nipo is gebleken dat de huidige communicatie van pensioenuitvoerders niet altijd het gewenste effect heeft. De informatie is voor veel deelnemers ingewikkeld, moeilijk te begrijpen en omvangrijk waardoor het pensioenbewustzijn laag is. Om dit te verbeteren heeft het Kabinet voorgesteld om de communicatie te verbeteren door beter aan te sluiten op de wensen van de deelnemer. Dit wil men bereiken door in de wetgeving meer ruimte te bieden

voor maatwerk. Daarnaast worden er meer mogelijkheden geboden tot digitalisatie, uniforme communicatie over koopkracht en risico's.

Op 29 november 2013 is het wetsvoorstel voor consolidatie gepubliceerd. Op hoofdlijnen gaan de wetteksten over de volgende onderwerpen:

- meer mogelijkheden tot digitalisering;
- van startbrief naar basisinformatie over de pensioenregeling;
- naar een pensioendashboard;
- van UPO naar jaarlijks pensioenoverzicht;
- overkoepelende normen;
- kwaliteitsindicator.

Tot 17 januari 2014 bestond er de mogelijkheid om te reageren op het wetsvoorstel. De Pensioenfederatie zal als koepelorganisatie een gezamenlijk advies uitbrengen. Op dit moment is er nog geen planning voor een eventuele inwerkingtreding van het wetsvoorstel.

Het bestuur monitort de ontwikkelingen op het gebied van het sociaal akkoord nauwlettend in verband met de gevolgen voor de pensioenregeling c.q. het nieuwe pensioencontract van BPF Schilders.

Vooruitblik financiële markten en beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid 2014 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten.

- het monetaire beleid in Europa zal nog een aantal jaren ruim blijven. Het schuldniveau van producenten, consumenten en overheden is hoog. Alle economische actoren bezuinigen en economische hervormingen in de Zuid-Europese landen worden mondjesmaat doorgevoerd. In zo'n economische omgeving is te verwachten dat zowel de inflatie als de economische groei laag blijft. De economische groei zal toenemen in 2014, maar het absolute groeiniveau blijft matig;
- de kans is aanwezig dat de Amerikaanse monetaire autoriteiten in 2014 een minder ruim beleid gaan voeren, door betere economische verwachtingen (De Amerikaanse economie schuift op naar een trendmatige groei). Dit zal tot rentestijgingen leiden. Gezien de positieve samenhang tussen de Europese en de Amerikaanse kapitaalmarktrentes mag, ondanks de matige economische ontwikkeling, een beperkte stijging van de kapitaalmarktrente verwacht worden in Europa. De geldmarktrente zal nog vele jaren laag blijven;
- de aandelenmarkten zijn de laatste twee jaar behoorlijk in waarde gestegen. De volatiliteit is naar een laag niveau gedaald. Aandelenmarkten zijn niet goedkoop meer. Op economisch gebied worden, zoals eerder aangegeven de structurele problemen mondjesmaat aangepakt. Als gevolg kan de positieve stemming op de aandelenmarkten snel omslaan;
- een minder ruim Amerikaans monetair beleid kan negatieve gevolgen hebben voor het rendement van aandelen en obligaties van Opkomende landen zoals 2013 heeft laten zien.

De euro en dollar zijn in rustiger vaarwater gekomen mede doordat de Eurocrisis naar de achtergrond is verdwenen. Ook het beleid van de Europese Centrale Bank heeft een belangrijke rol gespeeld bij het normaliseren van de Europese kapitaalmarkten. Echter waakzaamheid is geboden. De Eurocrisis kan opnieuw uitbreken daar structureel gezien weinig voortgang wordt geboekt.

In de strategische portefeuille 2014 is het belang van de Zakelijke waarden (aandelen, private equity, grondstoffen en onroerend goed/infrastructuur) 1,5 procent punt hoger (50,5% versus 49% in 2012). De portefeuillesamenstelling is derhalve iets risicovoller, waarmee ingespeeld wordt op de betere economische vooruitzichten. Daarnaast is iets meer belegd in Vastrentende waarden met een kortere duratie en hogere aanvangsrendementen. In een omgeving van een licht stijgende kapitaalmarktrente kunnen bedrijfsobligaties en high yield obligaties aantrekkelijke, defensievere, beleggingen zijn.

Binnen de Zakelijke waarden is het belang in aandelen hoger. Dit compenseert voor de lagere belangen in Vastgoed en Hedge fondsen.

De doelstellingen voor wat betreft de overlay-strategieën zijn:

- renterisico: strategisch voor 75% afgedekt op basis van een swaptionsdelta van 1. De rentehedge op basis van de werkelijke delta ligt rond de 55%. In 2013 was de hoogte van de rentehedge nog ongeveer 65%;
- aandelenmarktrisico: tactisch voor 25% afgedekt door middel van call en put opties (collars). Dit percentage was 50% in 2013;
- valutarisico: Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen worden strategisch voor 100% afgedekt. Dit percentage was 75% in 2013;
- inflatierisico: indien de dekkinggraad op basis van onderliggend economisch risico (niet op UFR-basis) boven de 110% komt wordt de inzet van inflatieswaps overwogen. Gezien het lage inflatiepercentage en de te betalen risicopremie in de inflatieswaps zal daar niet snel toe besloten worden. Dit beleid is ongewijzigd ten opzichte van 2013.

Het bestuur heeft getoetst of de nieuwe strategische portefeuille en de aangepaste overlay-strategie de minimaal acceptabele dekkinggraad van 85% onderschrijft. Dit is niet het geval. De nieuwe strategische portefeuille is in onderstaande tabel weergegeven.

In 2014 zal het bestuur tezamen met de nieuwe uitvoerder PGGM een ALM-studie laten verrichten. Daarnaast zal het beleid rondom een aantal illiquide beleggingscategorieën zoals Vastgoed, Infrastructuur en Private equity worden herijkt.

De vastgestelde strategische beleggingsportefeuille tezamen met de overlay strategie geeft het bestuur het vertrouwen dat de portefeuille goed gepositioneerd is voor het verbeterende economische klimaat in 2014.

STRATEGISCHE BELEGGINGSPORTEFEUILLE		
(in %)	strategische mix 2014 excl. swaps	strategische mix 2013 excl. swaps
Vastrentende waarden	47,5%	49,0%
Europees staatspapier	20,1%	21,9%
Europese ondernemingen	11,8%	10,0%
Inflation linked obligaties	5,2%	6,6%
Emerging market obligaties	6,1%	6,5%
High Yield obligaties	3,8%	3,5%
Absoluut rendement	0,5%	0,5%
Vastgoed/Infrastructuur	10,5%	12,0%
Aandelen	34,4%	31,0%
Europa	12,7%	11,5%
Verenigde Staten	10,3%	9,5%
Azie	6,2%	5,4%
Emerging markets	5,2%	4,6%
Private Equity	3,5%	3,5%
Hedge Funds	0,1%	0,5%
Grondstoffen	2,0%	2,0%
Liquide middelen (inclusief deposito's)	2,0%	2,0%
Totaal	100,0%	100,0%

Rijswijk, 19 juni 2014

Het bestuur:

mr. J. van Walsem, werkgeversvoorzitter

drs. T.J.M. van Haaster, werknemersvoorzitter

Jaarrekening 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het
Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf

Balans

per 31 december

Na verwerking saldo van baten en lasten

(bedragen * € 1.000)	Toelichting	2013	2012
ACTIVA			
Beleggingen	4, 13	5.011.241	5.028.050
Immateriële vaste activa	5	978	2.569
Vorderingen en overlopende activa	6	31.258	37.305
Liquide middelen	7	30.548	37.099
Totaal activa		5.074.025	5.105.023
PASSIVA			
Reserves			
Algemene reserve	8	541.906	461.291
		541.906	461.291
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen	9	4.416.937	4.573.625
Overige technische voorzieningen	10	278	260
		4.417.215	4.573.885
Overige voorziening	11	69.694	62.169
Overige schulden en overlopende passiva	12	45.210	7.678
Totaal passiva		5.074.025	5.105.023
Dekkingsgraad		112,3%	110,1%

Staat van baten en lasten

(bedragen * € 1.000)	Toelichting	2013	2012
BATEN			
Premies	15	133.575	150.988
Beleggingsopbrengsten			
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	16	(35.799)	561.442
Kosten van vermogensbeheer	17	(10.274)	(6.746)
		(46.073)	554.696
Overige baten	18	2.713	3.258
Totaal baten		90.215	708.942
LASTEN			
Mutaties voorziening pensioenverplichtingen			
Pensioenopbouw	19	110.020	123.739
Toeslagen	20	-	-
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	21	15.988	64.468
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen	22	(131.579)	(137.501)
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten	23	(3.872)	(4.039)
Wijziging marktrente	24	(160.231)	242.195
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	25	-	51.962
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	26	(450)	(928)
Inkoop rechten uit overgangsregeling	27	13.822	17.897
Overige mutaties in de voorziening pensioenverplichtingen	28	(386)	12.490
		(156.688)	370.283
Pensioenuitkeringen	29	130.350	135.228
Mutatie overige technische voorzieningen	30	18	22
Mutatie overige voorziening	31	7.525	7.478
Saldo overdrachten van rechten	32	1.355	686
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	33	12.599	10.611
Overige lasten	34	14.441	5.235
Totaal lasten		9.600	529.543
Saldo van baten en lasten		80.615	179.399
Bestemming van het resultaat			
Mutatie algemene reserve		80.615	179.399
		80.615	179.399

Kasstroomoverzicht

(bedragen * €1.000)	2013	2012
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	171.389	135.073
Verkopen en aflossingen van beleggingen	3.753.393	3.132.597
Mutaties liquiditeiten binnen beleggingsportefeuille	(24.034)	(36.168)
	3.900.748	3.231.502
Uitgaven		
Aankopen en verstrekkingen beleggingen	3.887.860	3.222.519
Kosten van vermogensbeheer	9.574	6.281
	3.897.434	3.228.800
Totaal kasstroom beleggingsactiviteiten	3.314	2.702
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	136.235	150.505
Overgenomen pensioenverplichtingen	951	389
Uitkering herverzekering	1.056	365
Overige technische voorzieningen	9	9
	138.251	151.268
Uitgaven		
Uitkeringen	133.518	136.162
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	12.263	10.269
Afwikkelingskosten Transitie	9.830	-
Investing in immateriële vaste activa	1.184	833
Overgedragen pensioenverplichtingen	2.325	980
Premies herverzekering	2.318	1.490
	161.438	149.734
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	(23.187)	1.534
Totale mutatie	(19.873)	4.236
Rekening-courant A&O Services begin van de periode	5.077	2.280
Rekening-courant A&O Services einde van de periode	(8.245)	5.077
Mutatie rekening-courant A&O Services	(13.322)	2.797
Liquide middelen begin van de periode	37.099	35.660
Liquide middelen einde van de periode	30.548	37.099
Mutatie liquide middelen	(6.551)	1.439
Totale mutatie	(19.873)	4.236

Toelichting op de jaarrekening

1 Inleiding

Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf (BPF Schilders), statutair gevestigd aan de Burgemeester Elsenlaan 321 te Rijswijk ZH, heeft als doel het bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf te zijn, waarin gelden in de vorm van premies, opbrengsten van beleggingen en andere baten worden bijeengebracht, strekkende tot verzekering van pensioenen voor alle personen die als werknemer of werkgever werkzaam zijn in de bedrijfstak. BPF Schilders kent regelingen voor vroegpensioenen, ouderdomspensioenen, nabestaandenpensioenen en, tot en met 2005, invaliditeitspensioenen.

2 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 19 juni 2014 de jaarrekening vastgesteld.

3 Grondslagen

Bij het opstellen van de jaarrekening zijn onderstaande grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd. Alle in de toelichting vermelde bedragen zijn, voor zover niet anders vermeld, afgerond op duizenden euro's.

Schattingen en veronderstellingen

Schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen, van invloed op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en op andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Grondslagen balanswaardering

Tenzij anders vermeld, worden activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde, activa onder aftrek van noodzakelijke voorzieningen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa betreffen de geactiveerde (externe) kosten met betrekking tot de wijzigingen in het pensioenadministratiesysteem (PAS).

Gezien de overname door PGGM en de daaraan gekoppelde transitie per 1 januari 2015 naar PGGM is besloten om de berekende boekwaarde van de operationele software eind 2014 af te boeken als eenmalige last in 2013. Derhalve zal er alleen nog over het boekjaar 2014 afgeschreven worden, waarna de boekwaarde nihil bedraagt.

Beleggingen

Ter beurze genoteerde aandelen en vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen de beurskoers ultimo boekjaar. Ingeval deze genoteerd is in vreemde valuta vindt omrekening naar euro's plaats tegen de valutakoersen ultimo boekjaar. De lopende interest jaarultimo maakt deel uit van de actuele waarde.

Voor indirect vastgoed wordt gebruik gemaakt van taxatierapporten van taxateurs

Beleggingen zonder marktdata (private equity en infrastructuur) worden op verschillende wijzen gewaardeerd. Allereerst wordt gekeken of er recente transacties hebben plaatsgevonden. Daarnaast worden vaak drie waarderingmethoden gebruikt:

- Dividend Discount Model
- Discounted Cash Flow
- Waarderingen van vergelijkbare beursgenoteerde bedrijven.

Vaak wordt per bedrijf gekeken wat de meest geschikte methode is (ook afhankelijk of er bijvoorbeeld recente transacties zijn geweest en of er vergelijkbare beursgenoteerde bedrijven zijn).

Voor Hedge funds geldt een breed pallet aan waarderingsmaatstaven. Hedge funds beleggen in beursgenoteerde aandelen, maar ook in derivaten (waardering op basis van modellen). Sommige Hedge funds zijn belegd in onroerend goed, waardoor taxatierapporten een rol spelen. Waar Hedge funds beleggen in niet-beursgenoteerde beleggingen en/of distressed debt zijn Dividend discount modellen relevant. Daarnaast kan de waarde van onderpand (bij bijvoorbeeld bedrijfsleningen) relevant zijn.

Onderhandse leningen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De actuele waarde wordt berekend op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen, tegen de geldende markttrente, rekening houdend met mogelijk vervroegde aflossingen.

De door BPF Schilders gebruikte derivaten bestaan uit rente-, valuta-, aandelen- en grondstoffenderivaten. De marktwaarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid. De resultaten op derivaten worden als indirecte beleggingsopbrengsten verantwoord.

Vorderingen en overlopende activa

Op debiteuren uit hoofde van premievorderingen wordt een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht. De omvang is gebaseerd op de ouderdom van de vorderingen en op basis van een percentage van de opgelegde premies in 2013.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslag na balansdatum) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

De berekening van de voorziening is uitgevoerd op basis van de volgende belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen.

- rekenrente: Voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen is de rentetermijnstructuur gehanteerd, zoals gepubliceerd door DNB. De koopsommen zijn bepaald door de rentetermijnstructuur met een half jaar te verschuiven op basis van de 1 jaars-rente uit deze rentetermijnstructuur;
- prognosetafels: In het boekjaar zijn de AG-prognosetafels 2012-2062 toegepast;
- ervaringssterfte: Ultimo boekjaar is het Towers Watson ervaringssterfte 2012 model toegepast en wordt rekening gehouden met een verschil in overlevingskansen tussen de fondspopulatie en de totale bevolking;
- partnerpensioen: Tot de pensioendatum wordt gerekend met een 100% kans op de aanwezigheid van een partner; na de pensioendatum wordt gerekend op basis van de werkelijke situatie van de pensioentrekkende. In alle gevallen wordt verondersteld dat de mannen bij overlijden een drie jaar jongere vrouwelijke partner achterlaten en vrouwen een drie jaar oudere mannelijke partner;
- kosten: de voorziening pensioenverplichtingen een opslag voor toekomstige kosten van 3%.

Overige Voorziening

De overige voorziening is gevormd ter dekking van de kosten van de voorwaardelijke pensioenopbouw van deelnemers, die op 31 december 2005 en op 1 januari 2006 deelnemer waren en die in de nieuwe regeling minder ouderdomspensioen kunnen opbouwen dan in de oude regeling (VPL regeling). Jaarlijks wordt de premie voor de inkoopregeling toegevoegd aan de voorziening. De voorziening zal in de toekomst (onder bepaalde voorwaarden) worden aangewend om de aanvulling op het ouderdomspensioen van bovengenoemde deelnemers te financieren.

Met CAO partijen is afgesproken dat vanaf het boekjaar 2013 jaarlijks het fondsrendement wordt toegevoegd / onttrokken.

Herverzekeringen

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariel bepaalde contante waarde van de herverzekerde uitkeringen, berekend volgens de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen. Het verantwoorde herverzekeringscontract betreft een dekking voor overlijdensrisico.

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de overige voorziening en de overige schulden en overlopende passiva te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Grondslagen voor saldo van baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het tijdvak waarop zij betrekking hebben.

Lasten worden genomen op het moment dat zij bekend zijn, terwijl baten pas worden verantwoord op het moment dat zij zijn gerealiseerd.

Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum.

Beleggingsopbrengsten

De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op:

- vastgoed, waarbij huren, exploitatiesubsidies en exploitatiekosten worden toegerekend aan het tijdvak waarop deze betrekking hebben;
- interest, die wordt toegerekend aan het tijdvak waarop deze betrekking heeft;
- dividenden, die worden verantwoord op het moment van declareren.

Waardeveranderingen van beleggingen worden verwerkt in de Staat van baten en lasten als indirecte beleggingsopbrengsten. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten. Bij verkoop wordt het verschil tussen de verkoopwaarde en de historische kostprijs als indirect gerealiseerd resultaat verantwoord.

Premies

In de Staat van baten en lasten verantwoorde premies hebben betrekking op premies waarvan de aanspraken zijn bijgeschreven en die in de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen tot uitdrukking zijn gebracht.

Belastingen

De activiteiten van BPF Schilders zijn vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode en geeft inzicht in de herkomst van de liquide middelen die gedurende het verslagjaar beschikbaar zijn gekomen. De kasstromen worden gesplitst in pensioen- en beleggingsactiviteiten. Als liquide middelen worden aangemerkt de aanwezige kasmiddelen en de rekening-courantverhouding met A&O Services. Via deze rekening-courantverhouding worden diverse kastransacties afgewikkeld; derhalve is deze in het kasstroomoverzicht meegenomen.

Toelichting

op de balans per 31 december

4 BELEGGINGEN

Het volgende overzicht geeft de mutaties in de beleggingen weer:

BELEGGINGEN						
(bedragen * €1.000)	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2012	460.619	1.173.482	1.922.369	681.038	237.910	4.475.418
Aankopen/verstrekkingen	12.567	324.753	2.370.459	430.625	126.672	3.265.076
Verkopen/aflossingen	(4.067)	(188.276)	(2.232.936)	(555.024)	(205.035)	(3.185.338)
Overige mutaties	297	8.955	28.272	10.589	(326)	47.787
Herwaardering	(4.807)	147.446	156.774	121.824	3.870	425.107
Stand per 31 december 2012	464.609	1.466.360	2.244.938	689.052	163.091	5.028.050
Schuldpositie derivaten						-
						5.028.050
Stand per 31 december 2012	464.609	1.466.360	2.244.938	689.052	163.091	5.028.050
Aankopen/verstrekkingen	7.669	736.389	2.802.577	334.789	9.374	3.890.798
Verkopen/aflossingen	(2.691)	(542.086)	(2.677.602)	(401.201)	(130.265)	(3.753.845)
Overige mutaties	(2.361)	(9.180)	35.305	(14.851)	77	8.990
Herwaardering	(17.351)	195.223	(113.767)	(257.342)	(1.195)	(194.432)
Stand per 31 december 2013	449.875	1.846.706	2.291.451	350.447	41.082	4.979.561
Schuldpositie derivaten						31.680
Waarde ultimo boekjaar						5.011.241

Er wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

De post "overige mutaties" bestaan uit:

- liquiditeiten die vrijkomen uit effectentransacties (deze blijven ter beschikking staan voor herbelegging);
- te vorderen interest/dividend;
- nog te betalen aankopen / verkopen beleggingen.

VASTGOED

Het volgende overzicht geeft inzicht in de samenstelling van de post vastgoed.

VASTGOED		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Indirect vastgoed		
(participaties in beleggingsfondsen)	371.288	381.785
Indirect infrastructuur	78.587	82.824
Waarde ultimo boekjaar	449.875	464.609

De segmentatie van indirect vastgoed naar sectoren is als volgt:

INDIRECT VASTGOED (PARTICIPATIES IN BELEGGINGSFONDSEN)				
	2013	2013	2012	2012
	(* € 1.000)	(in %)	(* € 1.000)	(in %)
Woningen	176.703	47,5%	186.195	48,7%
Kantoren	13.471	3,6%	15.145	4,0%
Winkels	158.786	42,8%	157.276	41,2%
Bedrijfsruimten	20.893	5,6%	21.746	5,7%
Te vorderen dividendbelasting	1.435	0,4%	1.423	0,4%
Waarde ultimo boekjaar	371.288	99,9%	381.785	100,0%

Indirect infrastructuur

BPF Schilders heeft onder andere beleggingen in windenergie, water, spoor- en tolwegen en in (lucht)havens. Het betreft hier participaties in het risicodragend vermogen van de ondernemingen.

AANDELEN

AANDELEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Aandelen	1.420.128	1.053.331
Aandelen emerging markets	208.032	195.446
Private Equity	126.108	143.037
Aandelenbeleggingsfondsen	92.438	74.546
Waarde ultimo boekjaar	1.846.706	1.466.360

Het belang van deze categorie beleggingen in de totale beleggingsportefeuille bedraagt circa 37% (2012: 29%). De aandelen zijn voor 93% beursgenoteerd (2012: 90%). Per balansdatum is een bedrag van € 200,8 miljoen (2012: € 11,8 miljoen) aan aandelen uitgeleend. Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden ontvangen in de vorm van uitsluitend vastrentende waarden voor een bedrag van € 216,9 miljoen (2012: € 12,4 miljoen).

VASTRENTENDE WAARDEN

VASTRENTENDE WAARDEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Europees staatspapier	988.251	948.992
Europese ondernemingen	552.178	482.194
Obligaties emerging markets	272.414	287.662
Inflation linked bonds	156.905	302.023
Absoluut return	34.085	41.337
Onderhandse leningen	74	117
Leningen op schuldbekentenis	4.629	9.060
High Yield	177.909	148.553
Deposito's	105.006	25.000
Waarde ultimo boekjaar	2.291.451	2.244.938

De vastrentende waarden zijn voor 43% beursgenoteerd (2012: 43%). Per balansdatum is een bedrag van € 289,9 miljoen (2012: € 704,9 miljoen) aan obligaties uitgeleend. Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden ontvangen

in de vorm van uitsluitend vastrentende waarden voor een bedrag van € 313,2 miljoen (2012: € 741,0 miljoen).

DERIVATEN

DERIVATEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Rentederivaten	317.361	584.364
Valutaderivaten	10.000	15.092
Aandelenderivaten	(31.680)	29.074
Grondstoffenderivaten	54.766	58.505
Liquiditeiten	-	2.017
Waarde ultimo boekjaar	350.447	689.052

Voor wat betreft de risicoafdekking worden derivaten specifiek ingezet ten behoeve van afdekking van het renterisico (renteswaps en swaptions), aandelenmarktrisico (collars) en valutarisico (valutatermijntransacties). Grondstoffenderivaten (excess return swaps) worden ingezet om op kosteneffectieve wijze te beleggen in grondstoffen. Belegd wordt in een passieve, indexgerelateerde, grondstoffenstrategie.

De met betrekking tot de beleggingsportefeuille door middel van derivaten verkregen posities op balansdatum zijn als volgt te specificeren naar onderliggende waarde:

DERIVATEN				
(bedragen * € 1.000)	2013	2013	2012	2012
	Nominale waarde ¹	Markt waarde ²	Nominale waarde ¹	Markt waarde ²
Renteswaps	1.134.000	209.196	1.656.000	486.094
Swaptions	1.900.000	108.165	750.000	98.270
Totaal rentederivaten		317.361		584.364
Valutaderivaten	998.296	10.000	877.896	15.092
Aandelenderivaten	1.297.000	(31.680)	1.220.000	29.074
Grondstoffenderivaten	75.405	54.766	76.934	58.505
Liquiditeiten		-		2.017
Waarde ultimo boekjaar		350.447		689.052

1) De nominale waarde geeft het absolute bedrag aan waarover het contract is afgesloten.

2) De marktwaarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

De looptijden van de rentederivaten zijn als volgt weer te geven:

LOOPTIJDEN RENTEDERIVATEN		
	Nominale waarde	Markt waarde
2023	51.000	11.448
2028	201.000	15.847
2037	100.000	37.659
2038	120.000	4.173
2051	60.000	10.591
2056	602.000	129.478
Totaal renteswaps	1.134.000	209.196
Afwikkeling swaptions		
2014	187.500	2.796
2015	287.500	13.214
2016	537.500	31.703
2017	537.500	36.124
2018	350.000	24.328
Totaal swaptions	1.900.000	108.165
Waarde ultimo boekjaar		317.361

De valutatermijncontracten van de Amerikaanse Dollar en de Britse pond zijn op 17 januari 2014 afgewikkeld. Het contract van de Japanse Yen is op 18 maart 2014 afgewikkeld.

OVERIGE BELEGGINGEN

OVERIGE BELEGGINGEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Hedge funds	3.272	124.701
Grondstoffen	37.810	38.390
Waarde ultimo boekjaar	41.082	163.091

Conform een bestuursbesluit in 2012 zijn de Hedge funds beleggingen in 2013 grotendeels afgebouwd. Doordat sommige beleggingen illiquide zijn en sommige beleggingen contractueel over een langere periode worden terug betaald resteert per ultimo 2013 nog € 3,3 miljoen aan beleggingen.

5 IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	
(bedragen * € 1.000)	
31 december 2012	
Aanschafwaarde	3.693
Cumulatieve afschrijvingen	(1.124)
Boekwaarde	2.569
Mutaties	
Investering boekjaar	1.196
Afschrijvingen	(978)
Versnelde afschrijving	(1.809)
	(1.591)
31 december 2013	
Aanschafwaarde	4.889
Cumulatieve afschrijvingen	(3.911)
Boekwaarde	978

De immateriële vaste activa betreffen de geactiveerde (externe) kosten met betrekking tot de wijzigingen in het pensioenadministratiesysteem (PAS).

Gezien de overname door PGGM en de daaraan gekoppelde transitie per 1 januari 2015 naar PGGM is besloten om de berekende boekwaarde van de operationele software eind 2014 af te boeken als eenmalige last in 2013. Derhalve zal er alleen nog over het boekjaar 2014 afgeschreven worden, waarna de boekwaarde nihil bedraagt.

6 VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACITVA		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Te vorderen premies	24.049	25.495
Vorderingen op deelnemers	408	509
Overige vorderingen	6.801	11.301
Waarde ultimo boekjaar	31.258	37.305

Alle onder deze post opgenomen vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Te vorderen premies

TE VORDEREN PREMIES		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Nog te vorderen premies inzake:		
- pensioenpremies	25.056	25.411
- inkoopregeling	5.100	5.356
	30.156	30.767
Af: Voorziening dubieuze debiteuren	6.107	5.272
Waarde ultimo boekjaar	24.049	25.495

De premie voor de basisregeling is in 2013 voor CAO-personeel vastgesteld op 29,5% over het PRIS-uurloon (2012: 29,5%). Voor overig personeel was dit 25,2% over het vast loon (2012: 25,2%).

De premie voor de inkoopregeling (exclusief premie VP-hiaat) is vastgesteld op 9,0% over het PRIS-uurloon voor CAO-personeel (2012: 9,0%) en 7,69% over het vast loon voor overige personeel (2012: 7,69%).

Vorderingen op deelnemers

VORDERINGEN OP DEELNEMERS		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Debiteuren ANW	330	416
Overige vorderingen deelnemers	78	93
Waarde ultimo boekjaar	408	509

Door een afname van het aantal ANW verzekerden is het openstaande debiteurensaldo ultimo boekjaar lager.

Overige vorderingen

OVERIGE VORDERINGEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Rekening-courant A&O Services	*	5.077
Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds voor het Schilders- en Onderhoudsbedrijf	6.753	6.164
Diverse overige vorderingen	48	60
Waarde ultimo boekjaar	6.801	11.301

* de vergelijkende cijfers zijn opgenomen onder de overige schulden en overlopende passiva

Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds voor het Schilders- en Onderhoudsbedrijf (O&O-fonds)

Het wettelijk deel alsmede de aanvulling van de pensioenpremie voor zieke werklozen worden vanaf 1 januari 2005 niet meer door het UWV vergoed. Voor reguliere werklozen geldt dat vanaf 2005 alleen het wettelijk deel nog door het UWV wordt betaald. Daarnaast is met ingang van 1 januari 2011 de financiering van de pensioenopbouw via de FVP-regeling gestaakt. Dit betekent dat werklozen ouder dan 40 jaar en een eerste WW-dag van 1 januari 2011 of later geen aanspraak meer kunnen maken op een vergoeding vanuit de FVP-regeling.

De lasten van de rechtenopbouw van ouderdomspensioenen ad € 6,8 miljoen (2012: € 6,2 miljoen) voor zieke en werklozen worden in rekening gebracht bij het O&O-fonds.

7 LIQUIDE MIDDELEN

LIQUIDE MIDDELEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Bankiers	30.548	37.099
Waarde ultimo boekjaar	30.548	37.099

De liquide middelen bestaan uit saldi in euro's en vreemde valuta aangehouden bij Nederlandse geldinstellingen en staan ter vrije beschikking van BPF Schilders.

8 ALGEMENE RESERVE

ALGEMENE RESERVE		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Waarde begin boekjaar	461.291	281.892
Uit bestemming van het resultaat	80.615	179.399
Waarde ultimo boekjaar	541.906	461.291

Volgens de bestemming van het resultaat is € 80,6 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve (2012: € 179,4 miljoen toegevoegd). De reserve heeft als doel onzekerheden voor BPF Schilders in de toekomst op te vangen.

De dekkingsgraad van BPF Schilders bedraagt ultimo 2013 112,3% bij een vereiste dekkingsgraad van 115,9%. In verband met dit reservetekort heeft BPF Schilders een langetermijnherstelplan ingediend bij DNB. In dit langetermijnherstelplan wordt beschreven hoe BPF Schilders verwacht in de resterende 10 jaar het vermogen weer op peil te brengen. Het langetermijnherstelplan is op 12 maart 2009 door het bestuur goedgekeurd en naar DNB gezonden. DNB heeft op 31 augustus 2009 aan BPF Schilders een goedkeurende beschikking afgegeven waarin DNB akkoord is gegaan met de inhoud van het ingediende langetermijnherstelplan. In de loop van 2011 is een herzien herstelplan ingediend. Het bestuur heeft op 19 september 2013 besloten om het sinds november 2011 geldende kortetermijnherstelplan buiten werking te stellen. DNB heeft per brief van 3 oktober 2013 bevestigd dat het in 2011 ingediende kortetermijnherstelplan als beëindigd kan worden beschouwd.

TECHNISCHE VOORZIENINGEN**9 VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN**

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen was als volgt:

VERLOOP VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Stand per 1 januari	4.573.625	4.203.342
Pensioenopbouw	110.020	123.739
Toeslagverlening	-	-
Benodigde interest	15.988	64.468
Inkomende waardeoverdrachten	1.024	466
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(131.579)	(137.501)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(3.872)	(4.039)
Uitgaande waardeoverdrachten	(1.474)	(1.394)
Wijziging marktrente	(160.231)	242.195
Wijziging actuariële uitgangspunten	-	51.962
Inkoop rechten uit inkoopregeling	13.822	17.897
Overige mutaties	(386)	12.490
Waarde ultimo boekjaar	4.416.937	4.573.625

Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddeld gewogen discontovoet 2,56% (2012: 2,53%). Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN				
(bedragen * €1.000)	2013	2013	2012	2012
	aantal	€	aantal	€
Contante waarde van de aanspraken van:				
- Pensioentrekkenden	35.163	1.490.950	34.904	1.435.484
- Gewezen deelnemers	47.765	797.023	46.988	729.072
- Actieve deelnemers	32.196	2.113.074	35.573	2.375.556
- Overig	-	15.890	-	33.513
Waarde ultimo boekjaar	115.124	4.416.937	117.465	4.573.625

De post "overig" bestaat uit de voorziening IBNR invaliditeit en uit een aantal correcties welke zijn gedaan op de administratie.

De voorziening, berekend met de in de algemene toelichting vermelde grondslagen en onderstellingen, kan als volgt per regeling worden samengevat:

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Contante waarde van de aanspraken van:		
- Pensioenregeling	4.324.333	4.446.624
- Vroegpensioenregeling	8.414	34.855
- ANW verplichtingen	8.490	10.384
- Invaliditeitspensioen	64.806	69.513
- IBNR Invaliditeit	10.894	12.249
Waarde ultimo boekjaar	4.416.937	4.573.625

10 OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Spaarbijdrage gemoedsbezwaarden	278	260
Waarde ultimo boekjaar	278	260

11 OVERIGE VOORZIENING

OVERIGE VOORZIENING		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Waarde ultimo vorig boekjaar	62.169	54.691
Premie inkoopregeling	25.402	29.109
Af: inningskosten	(1.778)	(2.038)
	85.793	81.762
Bij: fondsrendement	(476)	915
Onttrekking voor inkoop rechten	(13.822)	(17.897)
Vrijval solvabiliteit	(1.801)	(2.611)
Waarde ultimo boekjaar	69.694	62.169

De overige voorziening is opgenomen ter financiering van de inkoopregeling (VPL).

Deelnemers geboren na 31 december 1949 kunnen in aanmerking komen voor de inkoopregeling. Dit is een voorwaardelijk recht. Deze deelnemers dienen te voldoen aan de in hoofdstuk 6 van het pensioenreglement gestelde voorwaarden. Daarnaast is de daadwerkelijke toekenning afhankelijk van de aanwezige financiële middelen. Toekenning geschiedt jaarlijks voor zover de middelen hiertoe toereikend zijn.

In 2013 wordt, conform afspraken met CAO partijen, niet meer het éénjaarsrendement vergoed maar het fondsrendement.

De overige voorziening is verlaagd met het fondsrendement van -0,7% (2012: 1,544% eenjaarsrente) voor een bedrag van €0,5 miljoen negatief (2012: verhoogd met €0,9 miljoen positief).

12 OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

De overige schulden en overlopende passiva zijn als volgt samengesteld:

OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Belastingen	4	2.585
Rekening-courant A&O Services	8.245	*
Rekening-courant herverzekeraar	450	745
Nog te betalen uitkeringen	1.214	2.022
Waarde-overdrachten / afkopen	458	253
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	979	501
Vermogensbeheerkosten	2.180	1.572
Schuldpositie derivaten	31.680	-
Waarde ultimo boekjaar	45.210	7.678

* de vergelijkende cijfers zijn opgenomen onder de overige vorderingen

Alle onder deze post opgenomen schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Belastingen

Met ingang van november 2013 worden de uitkeringen en loonheffingen inzake de inhoudingen op pensioenuitkeringen gelijktijdig afgedragen aan ADP. Dit betekent dat de loonheffingen eerder betaald worden dan in 2012 gebruikelijk was.

Rekening-courant A&O Services

Het saldo van de rekening-courant met A&O Services is direct opeisbaar. Over de saldi in rekening-courant wordt interest berekend, gebaseerd op de marktrente die de huisbankier van A&O Services vergoedt. Deze was in 2013 gemiddeld 0,00% (2012: gemiddeld 0,24%).

Rekening-courant herverzekeraar

De risico's uit de ANW-hiaatverzekering zijn herverzekerd bij een herverzekeraar, bij wie een rekening-courant wordt aangehouden.

13 RISICOBEEHER

BPF Schilders wordt in het beheer van de pensioenregelingen geconfronteerd met een groot aantal risico's van zowel financiële als niet-financiële aard. De voor BPF Schilders belangrijke risico's zijn beschreven in de paragraaf Risicomanagement van het verslag van het bestuur. Onderstaand wordt meer inzicht gegeven in specifieke risico's en de wijze waarop deze beheerst worden.

Financiële risico's

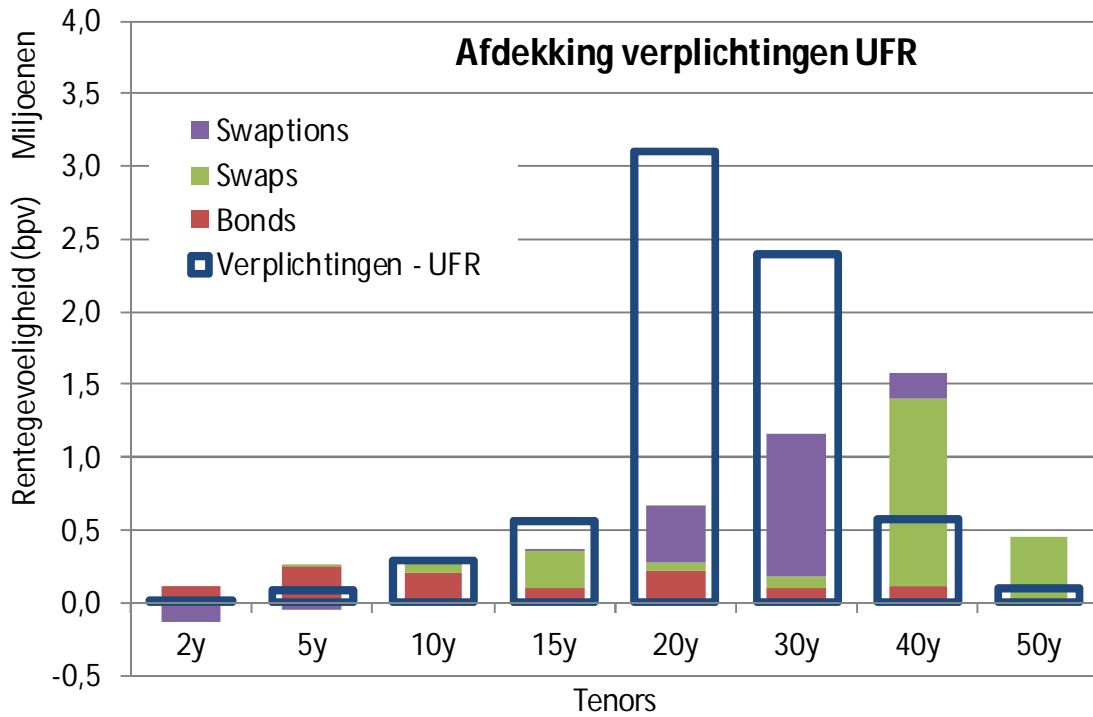
Renterisico en aandelenmarktrisico.

De verplichtingen van BPF Schilders vormen de uit te keren pensioenen. Doordat BPF Schilders jonge en oude deelnemers heeft zijn deze verplichtingen over vele jaren verspreid. De hoogte van de huidige verplichtingen wordt bepaald door de hoogte van de rentestand. Daarbij dient een verplichting die nog een looptijd heeft van 10 jaar bepaald te worden aan de hand van de 10-jarige rente en de hoogte van de 30-jarige verplichting aan de hand van de 30-jarige rente. Vanaf september 2012 wordt de dekkingsgraad berekend op basis van een drie maands gemiddelde UFR-curve. UFR staat voor ultimate forward rate. Tot september 2012 werd de dekkingsgraad bepaald aan de hand van de swapcurve. Op basis van de UFR-curve hebben de verplichtingen ultimo 2013 een gemiddeld kortere looptijd en vielen lager uit. Dit betekende dat op UFR-basis de rentehedge hoger uitvalt. Ultimo 2013 was de effectiviteit van de rentehedge op basis van de UFR-curve 66,6% (2012: 82,7%) en op basis van de swap curve (onderliggend economisch risico) 54% (2012: 65,9%). Bij een delta 1 van de swaptions was de rentehedge op basis van onderliggend economisch risico 75,6% per 31 december 2013.

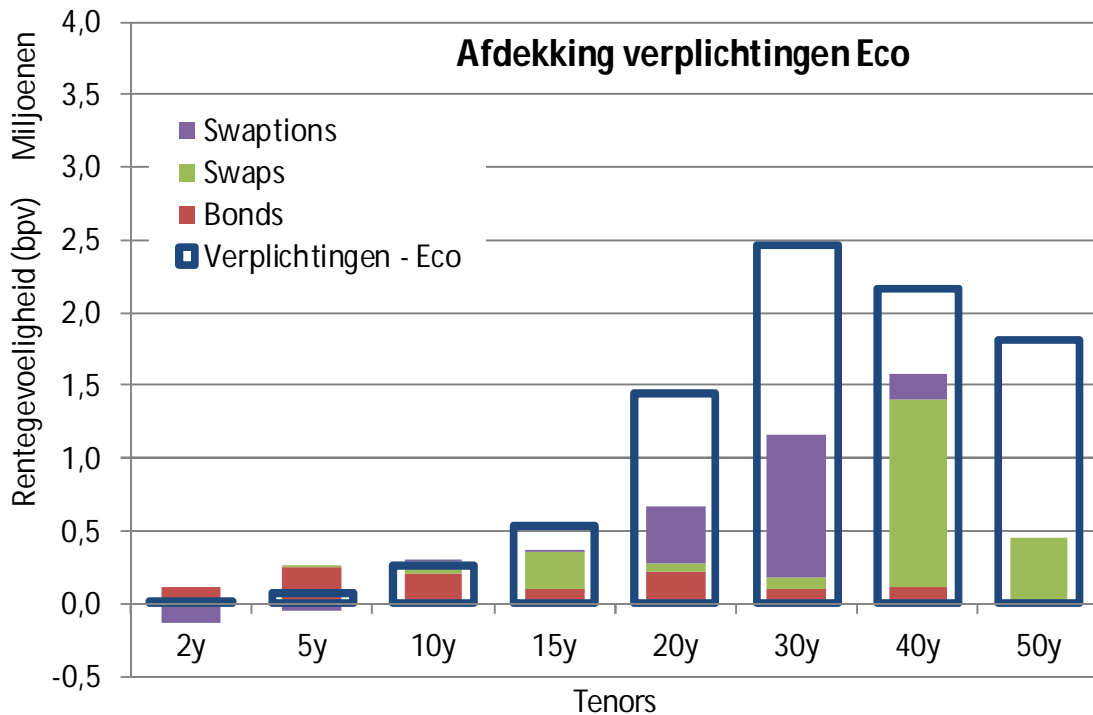
Het is gebruikelijk om de lengte van deze verplichtingen op te delen in tijdvakken (buckets). De 10-jarige rente kan anders bewegen dan de 30-jarige rente. Het kan soms voorkomen dat de 10-jarige rente stijgt en de 30-jarige rente daalt. Het is daarom zaak om de rentegevoeligheid van de activa af te stemmen op die van de verplichtingen. Door dit te doen wordt de dekkingsgraad van BPF Schilders minder gevoelig voor renteveranderingen. In onderstaande grafieken ziet u hoe de rentegevoeligheid van de activa verdeeld is over de tijdvakken en in hoeverre de rentegevoelige verplichtingen zijn afgedekt. Daarbij is een verdeling weergegeven conform de UFR-curve en conform de swapcurve (onderliggende economische risico). Het bestuur heeft besloten het renterisico te blijven afdekken op basis van het onderliggende economische risico.

Het verband tussen de kasstromen en de wijze van renteafdekking wordt in de volgende grafiek inzichtelijk gemaakt:

Rentegevoeligheid verdeeld over looptijden op basis van UFR ultimo 2013



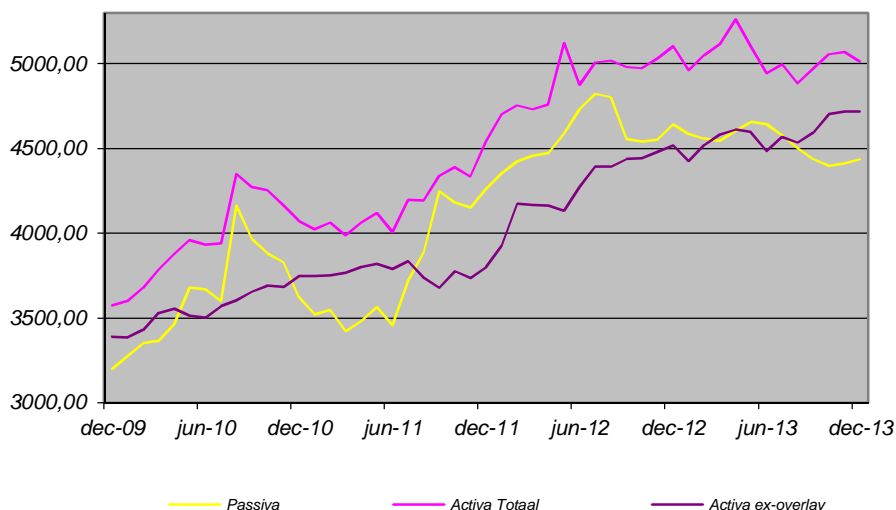
Rentegevoeligheid verdeeld over looptijden op basis van onderliggend economisch risico kan als volgt worden weergegeven:



De verplichtingen hebben zeer lange looptijden. Er zijn maar weinig beleggingen die eenzelfde looptijd hebben. Om het renterisico van deze lange looptijden te verminderen worden derivaten ingezet. Het inzetten van deze derivaten noemen we de

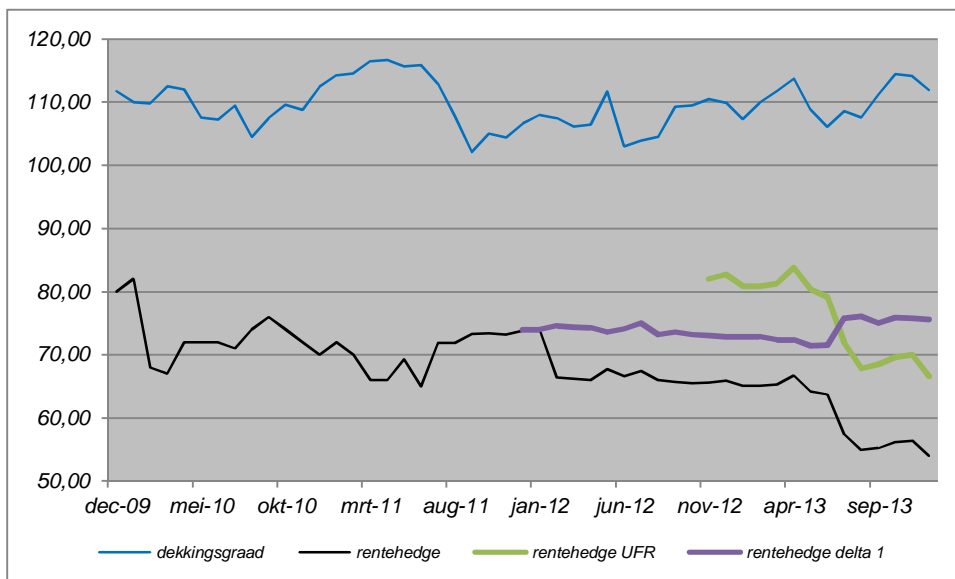
rente-overlay. Daarnaast worden sinds 2012 ook aandelenderivaten gebruikt. In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van activa en passiva van BPF Schilders vanaf december 2009 weergegeven. De “activa ex-overlay” betreft de ontwikkeling van de activa exclusief de overlays.

Ontwikkeling activa en passiva

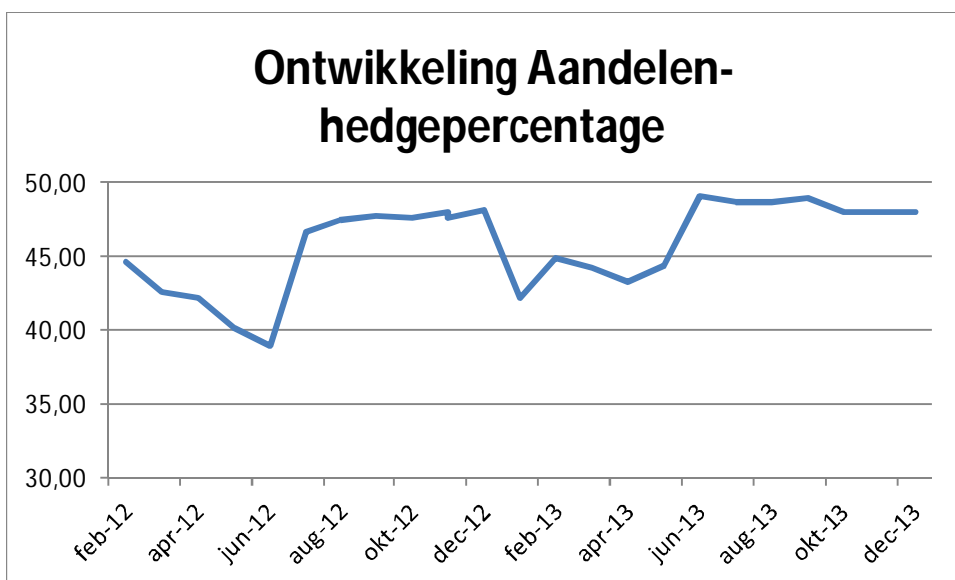


In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de dekkingsgraad en de ontwikkeling van de hoogte van de renteafdekking opgenomen. De hoogte van de effectieve renteafdekking daalde in 2013. In juni is een gedeelte van de swaps omgezet in swaptions. Hierdoor daalde de hoogte van de effectieve rentehedge, maar op delta 1 basis steeg de hoogte van de rentehedge. Swaptions bieden bij het afsluiten op marktprijs een bescherming van 50% (een delta van 0,5). Dat wil zeggen dat ongeveer 50% van de rentedaling door de swaptions wordt gecompenseerd. Naarmate de rente daalt stijgt de effectieve bescherming die swaptions bieden. Indien de rente zeer sterk zou dalen dan gaat de effectieve bescherming van de swaptions naar 100%. De swaptions hebben dan een delta van 1. Door het omzetten van swaps in swaptions kan beter geprofiteerd worden van een rentestijging, maar blijft de bescherming bij een rentedaling in stand.

Ontwikkeling dekingsgraad en renteafdekking



In 2012 heeft het bestuur besloten om ongeveer 50% van het aandelenmarktrisico af te dekken door middel van een collar, met een bandbreedte van 45% - 55%. Bij een collar wordt het aandelenmarktrisico afgedekt door middel van een putoptie. Om de kosten van deze putoptie te verlagen wordt een calloptie geschreven. Deze callopties hadden op het moment van schrijven een looptijd van 2 en 3 jaar. Bij de 2-jarige optie was de uitoefenprijs 20% boven de marktprijs en bij de 3-jarige optie was de uitoefenprijs 30% boven de marktprijs. De hedge van het aandelenmarktrisico heeft zich in 2012 en 2013 als volgt ontwikkeld.



De renteswaptions en de aandelencollars hadden ultimo 2013 de volgende risicoparameters:

RISICOPARAMETERS		
	Rente-swaptions	Aandelen-collars
Basispoint value swaps	(2.181.902)	
Basispoint value werkelijke delta	(1.420.200)	
Basispoint value delta 1	(3.311.715)	
Delta		(4.926.618)
Gamma	19.738	(165.317)
Vega	5.338.881	(870.016)

Basispoint value swaps: een rentedaling van 1 basispunt leidt tot een absolute opbrengst van €2,18 miljoen. Basispointvalue swaptions werkelijke delta: een rentedaling van 1 basispunt leidt tot een opbrengst van € 1,42 miljoen op basis van de werkelijke delta en tot een opbrengst van €3,31 miljoen indien de delta van de swaptions 1 zou zijn.

Delta aandelencollar: een stijging van de aandelenmarkten met 1% leidt tot een verlies van € 4,93 miljoen in de aandelencollar.

Gamma is een optiemaatstaf die de verandering van de delta meet bij een renteverandering (swaptions) en bij een stijging/daling van de aandelenmarkten (collar). Gamma is een afgeleide van de delta.

Vega is een volatiliteitsmaatstaf voor opties. Indien de volatiliteit met 1% stijgt, dan stijgt de waarde van de swaptions met €5,34 miljoen en daalt de waarde van de collars met €0,87 miljoen.

Marktrisico.

Overheidsobligaties

Ultimo december 2013 waren de beleggingen in Europees staatspapier als volgt:

LANDENVERDELING STAATSOBLIGATIES		
(in %)	2013	2012
Nederland	44,9%	38,1%
Duitsland	44,6%	41,0%
Frankrijk	10,5%	20,9%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

Aandelen

De regionale verdeling van de aandelenbeleggingen is als volgt:

REGIONALE VERDELING AANDELEN (EXCLUSIEF PRIVATE EQUITY)		
(in %)	2013	2012
Europa exclusief Verenigd Koninkrijk	27,9%	28,7%
Verenigd Koninkrijk	12,2%	14,7%
Verenigde Staten	33,3%	27,6%
Japan	4,9%	4,4%
Pasific ex Japan	4,9%	6,6%
Emerging markets	16,8%	18,0%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

De aandelenbeleggingen in Europa en de Verenigde Staten zijn passief beheerd en volgen als zodanig nauwgezet de index. De aandelenbeleggingen in de overige regio's zijn actieve beleggingen, dat wil zeggen dat een manager in zijn of haar beleggingen binnen een toegestane bandbreedte afwijkt van de index.

De verdeling van de aandelenportefeuille over de bedrijfstakken was als volgt:

VERDELING AANDELENPORTEFEUILLE		
(in %)	2013	2012
Basis materialen	6,4%	8,1%
Communicatie	9,6%	9,4%
Consumenten cyclisch	10,1%	8,6%
Consumenten niet-cyclisch	20,4%	21,0%
Gediversificeerd	1,4%	1,8%
Energie	8,5%	8,0%
Financieel	22,1%	20,5%
Industrieel	10,3%	10,1%
Technologie	8,0%	7,3%
Nutsbedrijven	2,8%	3,0%
Overig	0,4%	2,2%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

Private equity

In private equity wordt overwegend door middel van een fund of fund structuur belegd. De private equity portefeuille heeft ultimo 2013 de volgende kenmerken.

VERDELING PRIVATE EQUITY			
(in %)			
Geografische verdeling	Verdeling over investeringsfase		
Noord Amerika	51,4%	Mid Buy-out	35,3%
Europa	35,7%	Large Buy-out	19,0%
Rest wereld	12,9%	Venture Cap	15,7%
		Overig	30,0%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%		100,0%

De verdeling over bedrijfstakken is als volgt:

VERDELING PRIVATE EQUITY		
(in %)	2013	2012
Consumptiegoederen	17,3%	17,6%
Technologie	17,9%	15,9%
Industrieel	13,4%	12,2%
Gezondheidszorg	9,8%	11,8%
Energie	3,7%	5,7%
Financieel	4,9%	6,5%
Vastgoed	2,3%	3,3%
Telecom	4,3%	3,0%
Media	3,3%	3,3%
Nutsbedrijven	1,3%	1,9%
Dienstverlening	2,7%	1,1%
Materialen	1,4%	1,5%
Overig	17,7%	16,2%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

Voor wat betreft private equity belegt BPF Schilders in single funds en fund of funds. De verdeling van de private equity beleggingen over de bedrijfstakken vloeit voort uit het beleggingsbeleid van de aangestelde private equity managers. BPF Schilders heeft geen sturend beleid in dezen.

Infrastructuur

Ultimo 2013 hadden de Infrastructuurbeleggingen van BPF Schilders de volgende kenmerken.

REGIONALE VERDELING INFRASTRUCTUUR		
(in %)	2013	2012
Verenigd Koninkrijk	51,0%	48,9%
Duitsland	21,8%	19,8%
Frankrijk	11,3%	8,9%
Spanje	4,0%	6,1%
Verenigde Staten	0,2%	1,4%
Mexico	3,9%	3,9%
Tsjechie	2,0%	2,6%
Overig	4,8%	4,3%
Liquide middelen	1,0%	4,1%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

SECTOR VERDELING INFRASTRUCTUUR		
(in %)	2013	2012
Transport	40,5%	37,3%
Nutsbedrijven	23,9%	23,8%
Communicatie	11,5%	11,8%
(Duurzame) energie	3,9%	5,6%
Overig (inclusief liquide middelen)	20,2%	21,5%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

Marktwaaardebepaling

De beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaaarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de "juiste" waardering van een belegging. In de volgende tabel is de waardering per beleggingscategorie uitgesplitst:

MARKTWAARDEBEPALING BELEGGINGEN						
(bedragen * € 1.000)	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Per 31 december 2013						
Directe marktnoteringen	-	1.720.598	988.251	-	-	2.708.849
Afgeleide marktnoteringen	-	-	1.223.116	350.447	37.810	1.611.373
Niet gebaseerd op marktdata	449.875	126.108	80.084	-	3.272	659.339
Totaal	449.875	1.846.706	2.291.451	350.447	41.082	4.979.561
Per 31 december 2012						
Directe marktnoteringen	-	1.323.323	972.100	-	-	2.295.423
Afgeleide marktnoteringen	-	-	1.175.488	689.052	38.390	1.902.930
Niet gebaseerd op marktdata	464.609	143.037	97.350	-	124.701	829.697
Totaal	464.609	1.466.360	2.244.938	689.052	163.091	5.028.050

Liquiditeitsrisico.

BPF Schilders heeft het risico van een aantal belangrijke valuta's grotendeels afgedekt door middel van valutatermijncontracten. Deze contracten hebben een looptijd variërend van 1 tot en met 3 maanden. Aan het einde hiervan dient het resultaat verrekend te worden. Gezien de hoogte van de afgedekte bedragen kan dit om

omvangrijke geldstromen gaan. Om het risico van omvangrijke geldstromen te verminderen is de valuta afdekking in Amerikaanse dollars en Britse ponden opgesplitst in 3 delen, waardoor elke maand 1/3 deel van de valuta afdekking vervalt. Hierdoor worden de af te rekenen bedragen kleiner hetgeen positief is voor het liquiditeitsbeheer. Ultimo december 2013 hadden de valutatermijntransacties een positieve waarde van € 10,0 miljoen. Deze vordering was afgedekt door middel van onderpand.

Daarnaast heeft BPF Schilders een omvangrijke portefeuille in rente- en aandelenderivaten. Voor wat betreft de renteswaps dient periodiek het verschil tussen de kapitaalmarktrente en geldmarktrente verrekend te worden. Dit kan tot een uitstroom van liquide middelen leiden. Door expliciet rekening te houden met de liquiditeit van de beleggingen en door een zorgvuldige liquiditeitsplanning kan dit risico beheerst worden.

BPF Schilders streeft er naar om minimaal €30 miljoen aan liquide middelen ter beschikking te hebben. Dit om aan de lopende verplichtingen zoals de pensioenuitkeringen te kunnen voldoen. BPF Schilders heeft scenario's doorgerekend die negatief kunnen uitpakken voor het fonds. Gerekend naar de omvang van de valutatermijntransactie in Amerikaanse dollars ultimo 2013 zou een waardevermindering van de Amerikaanse dollar van 10% tot een liquiditeitsbehoefte kunnen leiden van bij benadering €85 miljoen. Doordat de valutatermijntransacties van de Amerikaanse dollar in 3 delen is gesplitst heeft dit als gevolg dat dit bedrag niet in 1 keer hoeft te worden betaald.

Extra liquiditeitsbehoefte kan ook ontstaan als de rente sterk zou stijgen. Uit berekeningen blijkt dat als de swaprente met 100 basispunten zou stijgen dit tot een waardeverlies in de swap en swaptionsportefeuille van ongeveer €266 miljoen (situatie per ultimo december 2013) zou kunnen leiden. Voor de swaptions is in het verleden premie betaald en de betaalde premie is de maximale kasuitstroom.

In 2012 zijn voor wat betreft de aandelenderivaten putopties gekocht en callopties verkocht door BPF Schilders. De verkochte callopties vormen een verplichting. Op het einde van de looptijd van deze callopties dient het verschil contant verrekend te worden. Bij een onmiddellijke stijging van de aandelenmarkten van 50% zou ultimo 2013 de waarde van de collar met ongeveer €342 miljoen in waarde dalen.

Extra liquiditeit kan verkregen worden door het verkopen van delen van de portefeuille Europese staatsobligaties (bestaande uit Nederlands dan wel Duits overheidspapier) dan wel delen van passieve beleggingen in Europese en of Amerikaanse aandelen. Deze portefeuilles hebben tezamen een omvang van €2,24 miljard en zijn zeer liquide. Wat verkocht wordt hangt af van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. Voorkomen moet worden dat na gedeeltelijke liquidatie van de portefeuille de werkelijke portefeuille te veel afwijkt van de strategische portefeuille.

Valutarisico.

Per 31 december 2013 was de verdeling van de beleggingen over de diverse valuta's vóór en na afdekking als volgt:

VALUTAPOSITIE				
(in %)	2013 voor afdekking	2013 na afdekking	2012 voor afdekking	2012 na afdekking
EURO	58,9%	79,2%	64,4%	82,0%
U.S. Dollar	30,7%	14,9%	26,7%	13,0%
British Pound Sterling	4,1%	0,9%	3,5%	0,5%
Japanese Yen	1,7%	0,5%	1,2%	0,4%
Swiss Franc	1,9%	1,9%	1,5%	1,5%
Australian Dollar	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%
Overige valuta	2,3%	2,2%	2,2%	2,1%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kredietrisico.

In de beleggingsportefeuille per 31 december 2013 had BPF Schilders op de volgende individuele tegenpartij een kredietrisico van meer dan 1% van het balanstotaal (het betreft hier tegenpartijrisico in de vorm van liquide middelen, uitgezette termijndeposito's, gekochte obligaties en aandelen).

Rabobank	1,7%
BNY Mellon	1,1%
ABN AMRO	1,1%
Bank Nederlandse Gemeenten	1,1%
ING	1,0%

Alle overige risico's op individuele tegenpartijen waren kleiner dan 1% van de portefeuille. Daarnaast is BPF Schilders door middel van beleggingsfondsen belegd in Nederlandse vastgoedfondsen. De belangen in de fondsen Altera woningen, CBRE Nederlandse winkels en Altera winkels waren respectievelijk 3,6%, 2% en 1,2% van de portefeuille.

Ultimo december 2013 was de waarde van de rente- aandelen en valuta-overlay portefeuille € 296 miljoen. Met een aantal partijen waren swaps- dan wel swaptionscontracten afgesloten. De positieve waarde in deze contracten voor BPF Schilders vormt een kredietrisico, daar aan het einde van de looptijd van deze contracten deze waarde uitgekeerd dient te worden door deze tegenpartijen aan BPF Schilders. Het kredietrisico wordt afgedekt doordat deze tegenpartijen in deze transacties onderpand moeten stellen voor de positieve waarde in het contract. Ultimo 2013 was de positieve waarde voor BPF Schilders in de overlayportefeuilles adequaat afgedekt door middel van onderpand.

In onderstaande tabel is de verdeling van de kredietwaardigheid van de vastrentende waarden portefeuille weergegeven:

KREDIETWAARDIGHEID VASTRENTENDE WAARDEN		
(in %)	2013	2012
	Totaal	Totaal
AAA	46,1%	46,1%
AA	13,1%	13,1%
A	7,9%	7,9%
BBB	18,2%	18,2%
<BBB	10,2%	10,2%
niet geclassificeerd	4,5%	4,5%
Totaal	100,0%	100,0%

De verdeling van de portefeuilles Europese bedrijfsobligaties, High yield obligaties en Emerging market obligaties over de bedrijfstakken is als volgt:

SECTOR VERDELING VASTRENTENDE WAARDEN		
(in %)	2013	2012
Overheden	27,8%	27,6%
Financieel	29,7%	30,3%
Consumenten niet-cyclisch	7,6%	8,2%
Communicatie	8,1%	7,6%
Nutsbedrijven	6,8%	7,3%
Energie	7,3%	6,2%
Industrieel	3,8%	4,3%
Consumenten cyclisch	4,2%	3,5%
Basis materialen	1,9%	2,7%
Technologie	1,6%	1,1%
Overig	0,8%	0,8%
Gediversificeerd	0,4%	0,4%
Asset Backed Securities	0,0%	0,0%
Mortgage Securities	0,0%	0,0%
Waarde ultimo boekjaar	100,0%	100,0%

In bovenstaande verdeling staat ook vermeld "Overheden". Dit betreft uitzettingen door middel van beleggingsfondsen aan overheden in onder andere Emerging markets. De belangrijkste Emerging markets zijn Mexico (0,5% van de portefeuille), Rusland (0,5%), Brazilië (0,5%), Turkije (0,4%), Zuid Afrika (0,4%) en Polen (0,4%).

Securities lending.

BPF Schilders leent een gedeelte van haar portefeuille uit aan een financiële instelling (tegenpartij). Er is een overeenkomst voor één jaar, welke overeenkomst medio februari 2013 is vervallen. Het uitlenen van effecten geschiedt tegen onderpand, dat wil zeggen dat de tegenpartij onderpand moet stellen voor een percentage van 102% over de uitgeleende waarde. BPF Schilders heeft als eis dat het onderpand dient te bestaan uit staatsobligaties en obligaties van supranationale instellingen met een credit rating van AAA. Regulier wordt gecontroleerd of voldoende onderpand is gestort en dat het onderpand voldoet aan de gestelde eisen.

Ultimo 2013 was voor een waarde van € 491 miljoen uitgeleend en het ontvangen onderpand was 108,04% van de uitgeleende waarde. Het onderpand voldeed aan de gestelde eisen.

Verzekeringstechnische risico's.

Dit betreft het risico als gevolg van trendsterfte, onzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen. De schatting van de toekomstige overlevingskansen (de trendsterfte) heeft een hoge mate van onzekerheid in zich. Buffers worden gevormd om hierop in ieder geval gedeeltelijk te kunnen anticiperen. Hiernaast wordt gemiddeld genomen om de drie jaar een grondslagenonderzoek uitgevoerd, waarin in meer detail de gebruikte grondslagen worden geëvalueerd. Afgelopen jaar heeft een dergelijk onderzoek plaatsgevonden. De uitkomst hiervan was dat de gehanteerde overlevingskansen voldoende overeenkwamen met de ervaring binnen het fonds.

Als gevolg van afwijkingen op het gebied van sterfte en invalidering kunnen incidentele verliezen en of winsten ontstaan. Gezien de grootte van het fonds is dit risico meer beperkt van aard. Een zekere mate van risicoherverzekering vindt echter wel plaats.

Vermogensoverzicht conform de FTK-methode

Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt samengesteld:

VERMOGENSPOSITIE CONFORM DE FTK-METHODE		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Voorziening pensioenverplichtingen (FTK waardering)	4.417.215	4.573.885
Buffers:		
S1: Renterisico	181.576	124.490
S2: Risico zakelijke waarden *	543.877	466.567
S3: Valutarisico	215.534	183.657
S4: Grondstoffenrisico	43.835	27.984
S5: Kredietrisico	39.919	48.415
S6: Verzekeringstechnische risico	129.798	135.399
Diversificatie-effect	(451.443)	(397.907)
Totaal S (vereiste buffers)	703.096	588.605
Vereist vermogen	5.120.311	5.162.490
Aanwezig vermogen	4.959.121	5.035.176
Tekort	(161.190)	(127.314)

* Hierin is tevens het risico van het actieve beheer opgenomen

Aangezien het totaal vereist eigen vermogen (€5.120.311) hoger is dan het aanwezige vermogen (€4.959.121) is er sprake van een reservetekort. Met betrekking tot de solvabiliteitsopslag in de kostendekkende premie wordt uitgegaan van de hoogste uitkomst van het vereist eigen vermogen berekend op basis van de strategische en de feitelijke beleggingsportefeuille. In 2013 is uitgegaan van de feitelijke beleggingsportefeuille (2012: strategisch).

14 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN**Achterstand inzake toeslagverlening**

Het BPF Schilders heeft een achterstand inzake toeslagverlening op ingegane uitkeringen. Het overzicht van de gemiste toeslag is als volgt:

GEMISTE TOESLAG 2008-2013			
(in %)	Loon ontwikkeling	Verleende toeslag	Gemiste toeslag
29-12-2008	1,15%	0,00%	1,15%
16-06-2009	0,50%	0,00%	0,50%
04-01-2010	1,50%	1,00%	0,50%
21-06-2010	0,50%	0,00%	0,50%
03-01-2011	0,08%	0,00%	0,08%
20-06-2011	1,00%	0,77%	0,23%
02-01-2012	1,00%	0,00%	1,00%
18-06-2012	1,00%	0,00%	1,00%
31-12-2012	1,00%	0,00%	1,00%
17-06-2013	0,00%	0,00%	0,00%
30-12-2013	0,00%	0,00%	0,00%

Gezien de situatie van BPF Schilders heeft het bestuur besloten om per week 1 van 2014 zowel de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers als de pensioenrechten van pensioengerechtigden niet te verhogen.

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan er per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen:

INVESTERINGS VERPLICHTINGEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Infrastructuur	23.719	5.011
Private Equity	34.194	21.169
Totaal	57.913	26.180

Deze verplichtingen zullen naar verwachting in het volgende boekjaar nagenoeg geheel worden afgewikkeld.

Pensioenadministratie:

Het bestuur heeft een 'uitbestedingsovereenkomst pensioenadministratie' afgesloten met A&O Services BV met daaraan gekoppeld een Service Level Agreement (SLA). De uitbestedings-overeenkomst en SLA worden één maal per vijf jaar geëvalueerd en herzien. Jaarlijks vindt een evaluatiebespreking van de SLA plaats op basis waarvan wijzigingen in de SLA kunnen worden doorgevoerd.

In deze overeenkomst is vastgelegd dat A&O Services BV werkzaamheden zal uitvoeren op het gebied van:

- bestuursondersteuning (waaronder beleidsvoorbereiding en verslaglegging)
- pensioenadministratie;
- financiële administratie;
- communicatie.

Het bestuur heeft op 13 november 2013 een overeenkomst met PGGM Pensioenbeheer B.V. ondertekend. In deze overeenkomst is vastgelegd dat PGGM

werkzaamheden zal uitvoeren op het gebied van het pensioenbeheer, de beleidsadvisering pensioenbeheer en de bestuursondersteuning. Deze overeenkomst gaat in op 1 januari 2015. Er zijn transitieplannen opgesteld voor de overgang per 1 januari 2015 van deze dienstverlening van A&O Services naar PGGM.

Aan deze nadere overeenkomsten is een SLA gekoppeld op basis waarvan PGGM periodiek gaat rapporteren aan het bestuur over de uitvoering van de dienstverlening. De looptijd van de overeenkomst met PGGM is tot 2020, halverwege 2016 zal het bestuur een grondige evaluatie van de dienstverlening van PGGM uitvoeren. Jaarlijks vindt een evaluatiebespreking van de SLA plaats op basis waarvan wijzigingen in de SLA kunnen worden doorgevoerd.

Vermogensbeheer en advisering over financierings- & ALM-beleid, advies beleggingsbeleid en fiduciair advies:

Per 1 april 2014 heeft het bestuur het vermogensbeheer uitbesteed aan PGGM Vermogensbeheer B.V. op basis van de op 13 november 2013 gesloten nadere overeenkomst inzake vermogensbeheer met PGGM Vermogensbeheer B.V. Per 1 april 2014 is de advisering van het bestuur over financierings- & ALM-beleid, advies beleggingsbeleid en fiduciair advies uitbesteed aan PGGM Strategic Advisory Services (SAS) B.V. De afspraken daarover zijn vastgelegd in de eveneens op 13 november 2013 gesloten nadere overeenkomst inzake Advies tussen BPF Schilders en PGGM SAS B.V. Aan de beide nadere overeenkomsten is een SLA gekoppeld, de SLA Vermogensbeheer en Advies inzake financiering- & ALM-beleid, advies beleggingsbeleid en fiduciair advies) op basis waarvan PGGM periodiek rapporteert aan het bestuur over de uitvoering van de dienstverlening. De looptijd van deze overeenkomsten met PGGM is tot 2020, maar in 2015 zal een grondige evaluatie van de dienstverlening van PGGM plaatsvinden.

Er is een transitieplan opgesteld en uitgevoerd voor de overgang per 1 april 2014 van de deze dienstverlening van A&O Vermogensbeheer naar PGGM.

Jaarlijks vindt een evaluatiebespreking van de SLA plaats op basis waarvan wijzigingen in de SLA kunnen worden doorgevoerd.

Verbonden partijen

Onder verbonden partijen vallen de bestuurders van het BPF Schilders, het hogere management van A&O Services en A&O Vermogensbeheer en de aangesloten premiebijdragende ondernemingen.

Tussen het BPF Schilders en het hogere management van A&O Services en A&O Vermogensbeheer hebben in 2013 geen transacties plaatsgevonden, anders dan expliciet in deze jaarrekening vermeld. Over 2013 zijn ten laste van het BPF Schilders vacatiegelden toegekend aan bestuurders van in totaal € 267.000 (2012: € 201.000).

Er wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen.

Toelichting

op de staat van baten en lasten

15 PREMIES

PREMIES		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Pensioenpremies uit arbeid:		
- Ouderdoms- en nabestaandenpensioen	103.310	115.420
- Inkoopregeling	25.402	29.109
	128.712	144.529
Overige pensioenpremies:		
- Werkloosheidswet (WW)	4.863	6.459
	4.863	6.459
Totaal	133.575	150.988

De premie voor de basisregeling is in 2013 voor CAO-personeel vastgesteld op 29,5% over het PRIS-uurloon (2012: 29,5%). Voor overig personeel was dit 25,2% over het vast loon (2012: 25,2%).

De premie voor de inkoopregeling (exclusief premie VP-hiaat) is vastgesteld op 9,0% over het PRIS-uurloon voor CAO-personeel (2012: 9,0%) en 7,69% over het vast loon voor overige personeel (2012: 7,69%).

De kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

PREMIES		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
1. Zuivere kostendeekkende premie	140.729	157.562
2. Feitelijke premie *	112.104	126.451
3. Gedempte kostendeekkende premie	106.234	117.393
4. Herstelpremie conform abtn en/of herstelplan	-	-
5. Toegestane premiekorting of resitutie (-/-)	-	-
6. Minimaal te ontvangen bijdrage = 3 + 4 + 5	106.234	117.393

* Dit is de totaal ontvangen premie inclusief premies voor FVP en ANW en exclusief de netto premie voor de overgangsregeling

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt weer te geven:

GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Actuarieel benodigde koopsom	86.266	96.635
Uitvoeringskosten	8.727	6.572
Solvabiliteitsopslag	11.241	14.186
Totaal	106.234	117.393

BPF Schilders past premiestabilisatie (demping) toe. Bij de contantmaking van de koopsommen wordt hierbij, in plaats van de geldende rentetermijnstructuur, een

interestvoet van 4% gehanteerd. Aangezien de feitelijke premie hoger ligt dan de gedempte kostendeekkende premie is deze kostendeekkend.

16 DIRECTE EN INDIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN

DIRECTE EN INDIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN			
(bedragen * € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal
2013			
- Vastgoedbeleggingen	18.018	(17.351)	667
- Aandelen	36.558	195.223	231.781
- Vastrentende waarden	64.518	(113.767)	(49.249)
- Derivaten	39.542	(257.342)	(217.800)
- Overige beleggingen	(3)	(1.195)	(1.198)
Totaal	158.633	(194.432)	(35.799)

DIRECTE EN INDIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN			
(bedragen * € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal
2012			
- Vastgoedbeleggingen	17.383	(4.807)	12.576
- Aandelen	31.153	147.446	178.599
- Vastrentende waarden	57.777	156.774	214.551
- Derivaten	28.925	121.824	150.749
- Overige beleggingen	1.097	3.870	4.967
Totaal	136.335	425.107	561.442

17 KOSTEN VAN VERMOGENSBEHEER

KOSTEN VERMOGENSBEHEER		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Administratiekosten A&O Services	1.307	1.222
Direct toegewezen kosten	1.011	765
Externe managers aandelen	1.694	1.257
Externe managers vastrentende waarden	3.968	1.993
Risicobeheer	1.606	901
Custodian	532	514
Koersinformatiesystemen	91	88
Overige	65	6
Totaal	10.274	6.746

De zichtbare kosten zijn in 2013 gestegen als gevolg van een toename van het belegd vermogen en een verschuiving van onzichtbare naar zichtbare kosten. Door het aanstellen van nieuwe managers in de High Yield en Emerging Market Bond portefeuilles zijn de kosten van de vastrentende waarde portefeuille gestegen met circa € 2 miljoen. De kosten inzake risicobeheer zijn gestegen als gevolg van de transitie van de pensioenregeling van BPF Schilders naar PGGM en de begeleiding bij de uitbesteding naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie.

De transactiekosten maken onderdeel uit van het indirect rendement.

18 OVERIGE BATEN

OVERIGE BATEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
FVP-bijdragen	767	614
ANW premies	1.386	1.920
Baten uit herverzekering	352	647
Interest inkomende overdrachten van rechten	11	5
Overige baten	197	72
Totaal	2.713	3.258

19 PENSIOENOPBOUW

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

20 TOESLAGEN

BPF Schilders streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald. Het bestuur BPF Schilders heeft besloten om per week 1 van 2014 geen toeslag te verlenen.

21 RENTETOEVOEGING VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,351% eenjaarsrente (2012: 1,544%) voor een bedrag van € 16,0 miljoen (2012 € 64,5 miljoen)

22 ONTTREKKING UIT VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR PENSIOENUITKERINGEN

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

23 ONTTREKKING UIT VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

24 WIJZIGING MARKTRENTTE

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

25 WIJZIGING OVERIGE ACTUARIËLE UITGANGSPUNTEN

WIJZIGING OVERIGE ACTUARIËLE UITGANGSPUNTEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Wijziging IBNR invaliditeit	-	216
Toename voorziening als gevolg van aanpassing overlevingstafels	-	51.746
Totaal	-	51.962

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van BPF Schilders.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van BPF Schilders. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Als gevolg van de omrekening naar de nieuwe toegepaste prognosetafels en ervaringscijfers nam de voorziening pensioenverplichtingen in 2012 toe met een bedrag van €51,7 miljoen.

26 WIJZIGING UIT HOOFDE VAN OVERDRACHT VAN RECHTEN

WIJZIGING UIT HOOFDE VAN OVERDRACHT VAN RECHTEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Onttrekking aan de voorziening voor pensioenverplichtingen	(1.474)	(1.394)
Toevoeging aan de voorziening voor pensioenverplichtingen	1.024	466
Totaal	(450)	(928)

27 INKOOP RECHTEN UIT INKOOPREGELING

Aan de voorziening pensioenverplichtingen is €13,8 miljoen toegevoegd (2012: €17,9 miljoen toegevoegd) ter financiering van de nieuw ingegane pensioenen uit de inkoopregeling. Deze toevoeging is gefinancierd uit de "overige voorziening".

28 OVERIGE MUTATIES IN DE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN

OVERIGE MUTATIES IN DE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Vrijval door overlijden	(41.583)	(35.586)
Door overlijden ingegaan partnerpensioen	20.989	13.310
Risicopremie langlevens	39.715	34.418
Risicopremie kortlevens	(23.358)	(19.709)
Overige mutaties	3.851	20.057
Totaal	(386)	12.490

De post "overige mutaties" wordt met name veroorzaakt door het resultaat op invaliditeit.

29 UITKERINGEN

UITKERINGEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Uitkeringen ter zake van:		
- ouderdomspensioen	70.125	60.132
- partnerpensioen	20.648	20.313
- wezenpensioen	461	446
- vroegpensioen	21.039	34.858
- vakantiegeld	9.569	9.859
- afkoop van pensioenen	2.898	2.840
- mutatie voorziening niet opgevraagde pensioenen	(793)	183
- invaliditeitspensioenuitkeringen	5.196	5.368
- uitkeringen ANW	1.183	1.201
- uitkeringen bij overlijden	24	28
Totaal	130.350	135.228

Afkoop van pensioenen

De afkoop betreft pensioenen die lager zijn dan € 451,22 voor rechthebbenden.

30 MUTATIE OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

MUTATIE OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Spaarbijdrage gemoedsbezwaarden	18	22
Totaal	18	22

31 MUTATIE OVERIGE VOORZIENING

Deelnemers geboren na 31 december 1949 kunnen in aanmerking komen voor de inkoopregeling. Dit is een voorwaardelijk recht. Deze deelnemers dienen te voldoen aan de in hoofdstuk 6 van het pensioenreglement gestelde voorwaarden. Daarnaast is de daadwerkelijke toekenning afhankelijk van de aanwezige financiële middelen. Toekenning geschiedt jaarlijks voor zover de middelen hiertoe toereikend zijn.

De overige voorziening wordt aangewend voor de financiering van deze inkoopregeling.

32 SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Uitgaande overdrachten	2.181	1.169
Inkomende overdrachten	(826)	(483)
Totaal	1.355	686

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan een pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van ex-deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

33 PENSIOENUITVOERINGS- EN ADMINISTRATIEKOSTEN

PENSIOENUITVOERINGS- EN ADMINISTRATIEKOSTEN		
(bedragen * €1.000)	2013	2012
Administratiekosten A&O Services	9.637	9.114
Hiervan toegerekend aan kosten vermogensbeheer	(1.307)	(1.222)
Totaal administratiekosten A&O Services	8.330	7.892
Direct toegewezen kosten:		
Personeelskosten / advieskosten	2.115	892
Automatiseringskosten	265	211
Porti / drukwerk	308	222
Bestuurskosten	1.094	642
Externe actuaris	45	110
Wettelijke controles accountant	134	101
Contributies / lidmaatschappen	506	502
Dataverwerking door derden	374	334
Voorlichtingskosten	439	470
Subtotaal	5.280	3.484
Hiervan toegerekend aan kosten vermogensbeheer	(1.011)	(765)
Totaal direct toegewezen kosten	4.269	2.719
Kosten extern vermogensbeheer		
Externe managers aandelen	1.694	1.257
Externe managers vastrentende waarden	3.968	1.993
Risicobeheer	1.606	901
Custodian	532	514
Koersinformatiesystemen	91	88
Overige	65	6
Subtotaal	7.956	4.759
Hiervan toegerekend aan kosten vermogensbeheer	(7.956)	(4.759)
Totaal kosten extern vermogensbeheer	-	-
Totale kosten	22.873	17.357
Hiervan toegerekend aan kosten vermogensbeheer	(10.274)	(6.746)
Totaal	12.599	10.611

Administratiekosten A&O Services

BPF Schilders heeft A&O Services aangesteld als pensioenuitvoerder van het fonds. De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan A&O Vermogensbeheer. De kosten van A&O Services en A&O Vermogensbeheer worden op nacalculatiebasis aan BPF Schilders doorbelast. De uitvoeringskosten van BPF Schilders worden gemonitord door middel van kwartaalrapportages over de opgestelde en geaccordeerde begroting.

De direct aan de beleggingsactiviteiten toe te rekenen kosten, zoals kosten van extern vermogensbeheer, maken geen deel uit van het doorberekende tarief en worden, conform de berekening van de Z-score, in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten op de regel 'kosten van vermogensbeheer'.

Direct toegewezen kosten**Personeelskosten / advieskosten**

De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanpassingen in het Pensioen Administratie systeem met betrekking tot het Witteveenkader.

Automatiseringskosten

Door de modernisering van PAS kan het onderhoud van PAS beter worden vormgegeven. Als gevolg hiervan zijn de automatiseringskosten verder gestegen.

Bestuurskosten

Als gevolg van de transitie van de pensioenregeling van BPF Schilders naar PGGM zijn de bestuurskosten hoger uitgevallen. In 2013 is € 466.000 (2012: € 159.000) opgenomen voor de werkzaamheden van de onafhankelijke risicomanager van BPF Schilders en de begeleiding bij de uitbesteding naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie.

Voorlichtingskosten

In de kosten is een bedrag van € 420.000 opgenomen voor voorlichting, uitbesteed aan FOSAG, FNV Bouw en CNV Vakmensen, die hiervoor respectievelijk € 210.000, € 157.500 en € 52.500 in rekening hebben gebracht.

BPF Schilders heeft geen personeel in dienst. Over 2013 zijn ten laste van het BPF Schilders vacatiegelden toegekend aan bestuurders van in totaal € 267.000 (2012: € 201.000).

In het navolgende overzicht staan de honoraria van de accountant vermeld:

HONORARIA ACCOUNTANT 2013			
(bedragen * € 1.000)	KPMG Accountants NV	Overig KPMG netwerk	Totaal KPMG netwerk
Wettelijke controles	114	-	114
Andere assuranceopdrachten	20	-	20
Belastingadviesdiensten	-	12	12
Totaal	134	12	146

Van het saldo inzake wettelijke controles heeft € 21.000 betrekking op de controle van boekjaar 2012.

34 OVERIGE LASTEN

OVERIGE LASTEN		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Afschrijvingskosten PAS	2.787	651
Afwikkelingskosten	9.830	-
Premies herverzekering	1.318	1.394
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	489	3.180
Interest uitgaande overdrachten van rechten	17	10
Totaal	14.441	5.235

Afschrijvingskosten PAS

Gezien de overname door PGGM en de daaraan gekoppelde transitie per 1 januari 2015 naar PGGM is besloten om de berekende boekwaarde van de operationele software eind 2014 af te boeken als eenmalige last in 2013.

Afwikkelingskosten

De afwikkelingskosten bij de verkoop van A&O Services (zoals Sociaal Plan, versnelde afschrijving activa, afkoop huurcontract etc.) worden door de partijen gedragen volgens een contractueel bepaalde verdeelsleutel. Het aandeel van BPF Schilders in deze afwikkelingskosten bedraagt € 9,8 miljoen.

Dotatie voorziening dubieuze debiteuren

Op debiteuren uit hoofde van premievorderingen wordt een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht. De omvang is gebaseerd op de ouderdom van de vorderingen en op basis van een percentage van de opgelegde premies in 2013.

35 BELASTINGEN

De activiteiten van BPF Schilders zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Rijswijk, 19 juni 2014

Het bestuur:

mr. J. van Walsem, werkgeversvoorzitter

drs. T.J.M. van Haaster, werknemersvoorzitter

Overige gegevens 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het
Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf

Financiering en uitvoering van de pensioenregeling

Krachtens de Wet Verplichte Deelneming in een Bedrijfstakpensioenfonds zijn ondernemingen die behoren tot de bedrijfstak van het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf verplicht tot deelname aan de pensioenregeling van het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf.

Op grond van de verplichte deelname zijn de ondernemingen gehouden tot premiebetaling voor de deelnemers aan de pensioenregeling.

Bestemming van het resultaat

Het saldo van baten en lasten over 2013 bedraagt € 80.615.000 positief (2012: € 179.399.000 positief). De bestemming van het resultaat is als volgt:

BESTEMMING VAN HET RESULTAAT		
(bedragen * € 1.000)	2013	2012
Mutatie algemene reserve	80.615	179.399
Totaal	80.615	179.399

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf te Rijswijk is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het verslagjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en;
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimum vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat, met uitzondering van artikel 132 en 137, is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Rotterdam, 19 juni 2014

Drs. R.J.M. van de Meerakker AAG
verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening over 2013 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf te Rijswijk gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 27 juni 2014

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Overzicht van externe managers en fondsen

VAS TRENTENDE WAARDEN

Credit Suisse
 Blue Bay Funds SA Investment Grade BD FD-I
 Legal & General - Separaat Mandaat Investment Grade Corporate Bonds
 Morgan Stanley - Separaat Mandaat Investment Grade Corporate Bonds
 Standard Life - Separaat Mandaat Investment Grade Corporate Bonds
 Investec Emerging Markets Local Currency Dynamic Debt Fund
 F&C Global Emerging Markets Fixed Income Fund (USD)
 Stone Harbor Emerging Markets Local Currency Debt
 Stone Harbor Emerging Markets Hard Currency Debt
 Neuberger Berman High Yield Bond Fd
 Columbia management US High Yield
 Fisher Francis Trees Watts Multi Strategy Alpha Fund

INDIRECT VASTGOED

ALTERA Bedrijfsruimten
 ALTERA Kantoren
 ALTERA Winkels
 ALTERA Woningen
 ING Dutch Retail Fund III
 ING Retail Fund Developments

INDIRECT INFRASTRUCTUUR

Antin
 GS International Infrastructure Partners I LP
 M&G Infrastructure - Infracapital Partners LP
 Macquarie European Infrastructure Fund II
 RREEF Pan European Infrastructure Fund

AAANDELEN

Theodoor Gillissen - Separaat Mandaat Europa Big Cap Equities
 SSGA - Separaat Mandaat North America Big Caps
 Nomura - Separaat Mandaat Japan Equities
 Aberdeen Asia Pacific
 Wellington Separaat mandaat Asia ex Japan
 JP Morgan Emerging Markets Diversified Equity fund
 DFA Emerging Markets Value

HEDGE FUNDS

Madison Pramerica B shs
 Quellos Blackrock Absolute Return Strategies III global Eur

PRIVATE EQUITY

AXA LBO Fund V
 ASHMORE GLOBAL S.S FUND 3 L.P.
 ASHMORE GLOBAL S.S.FUND 4 L.P.
 Stepstone Capital Partners II (\$)
 Coller International Partners V (\$)
 Credit Suisse - Separaat Mandaat
 Greenpark International Investors III
 Pantheon Global Secondary Fund III (\$)
 Rho fund investors 2005 (\$)